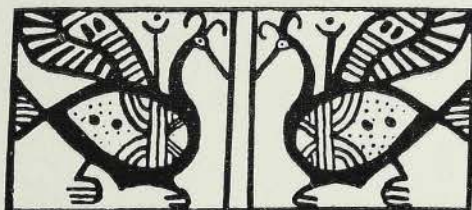

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΤΕΛΩΝΗΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, Α. Α.
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ—ΚΥΠΡΟΛΕΩΝ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΨΙΤΗΣ,
ΜΙΜΗΣ Κ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ, ΔΗΜ. ΖΑΔΕΣ, ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

166

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Άνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Έτησία συνδρομή	£ 1,500 μίλς
Έτησία συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	£ 2,000 μίλς
Έτησία συνδρομή έξωτερικού	£ 2,500 μίλς
Τιμή Τεύχους	£ 0.250 μίλς

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισὲ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.
Τὰ ἀνάτυπα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Π. ΤΕΛΩΝΗ: Σχεδιάγραμμα με κάρβουνο	277
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Πυθαγόρας Δρουσιώτης	279
Α. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ—ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑΣ: Τὰ κεριά	284
Β. ΚΡΑΨΙΤΗΣ: Ὁ λόγος σου ὁ Ἑλληνικὸς ὦ! Κύπρος	293
Μ. Κ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ: Φωτιά καὶ σίδηρο	293

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Κ. Χ ρ υ σ ά ν θ η: Ἡ προβολή καὶ αὐτοπροβολή τοῦ λογοτέχνη —
ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ: — Κ. Χ ρ υ σ ά ν θ η: Ὁ «κοινωνικὸς» Καβάφης. — Τὸ ΒΙΒΛΙΟ —
Δ η μ. Ζ α δ έ: Γ. Σφακιανάκη «Ἡ χώρα μετὸς ἀνέμους» — ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ — ΓΕΝΙΚΑ —
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ: Πυθαγόρα Δρουσιώτη: Τοπάζια καὶ Βηρύλλια (ποιήματα).

ΒΙΒΛΙΑ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΛΥΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ (Κρατικὸ Βραβεῖο Ποιήσεως Ἑλλάδος) σελ. 474	£ 3,000
ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ I (τῆς γλυκειᾶς χώρας Κύπρου) (4 νουβέλλες)	σελ. 276 £ 2,500
ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ II (ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο ἑνὸς γιατροῦ) (μυθιστόρημα)	σελ. 112 £ 1,250
ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ III (ἱστορίες ἀπὸ τὴν Κύπρο τὴν ἀγέρινη) (49 διηγήματα)	σελ. 224 £ 2,250
ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ (ἔντεκα δραματικὰ ἔργα) σελ. 334	£ 3,000

Πωλοῦνται στὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ στὴν «Πνευματικὴ Κύπρος»

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθης.

Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα «ΘΕΟΠΡΕΣ», Τηλ. 44940, Λευκωσία.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα: ΦΡΙΞΟΣ ΒΡΑΧΑΣ, Κ. ΜΟΝΤΗΣ, ΤΑΚΗΣ ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'

ΙΟΥΛΙΟΣ 1974

ΑΡ. 166

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΜΕ ΚΑΡΒΟΥΝΟ

Και γιατί να πούμε άραγε ότι αυτός ο κόσμος στον οποίο ζούμε είναι ο πραγματικός; — Άλλος κόσμος στην Ευρώπη, άλλος στην Αμερική, άλλος στην Κίνα.

Κ' ένας ακόμα άλλος κόσμος, αυτός που έπλασες με τη φαντασία σου, εις δύο: αυτός που υπάρχει, κι' ο άλλος ο ιδεατός: χρωματισμένοι κ' οι δύο.

Και κάθομαι εδώ με την άρπα
που την κρούουν ξένοι άνεμοι
με την άρπα που ήταν δική μου
και δεν είναι πιά δική μου
γιατί την κρούουν ξένοι άνεμοι
και κάθομαι αυτός εγώ
που δεν είμαι δικός μου
όταν ξένοι άνεμοι
με παίζουν.

Γι' αυτό κρύβομαι που και που
για να παίξω μοναχός την άρπα μου
κρύβομαι και μιλάω με φαντάσματα
με τον κόσμο μου που δεν είναι ο κόσμος αυτός.

Άν δεν κολλούσαν τόσο πολύ άπάνω μας
ένας Βενιαμίν, ένας Χριστός
και τόσοι άλλοι καταδυναστευμένοι
μπορεί να μην νοιώθαμε τόσο βασανισμένοι.

Επαίξαμε με τον κόσμο αυτό. Δεν είμαι μέσα στο παιχνίδι. Έπαιρνα μέρος στο παιχνίδι επί πολλά χρόνια

είχα φίλους
μαχαίρια
άλλα και γενναία δοσίματα.

Τώρα δεν παίζω πιά.
Δεν παίζω.

Είμαι ένας γέρος ξεμοναχιασμένος
να μιλάω με φαντάσματα και νεκρούς φίλους.

Μπορεί και νάχω πεθάνει.

Ἄλλὰ γιατί μιλιῶ.

Γιατί συνεχίζω νά μιλιῶ, ἰδοὺ τὸ πρόβλημα

ἰδοὺ καὶ πάλιν ἡ περιστέρα

ἰδοὺ καὶ πάλιν τὸ ἄστρο

ἰδοὺ καὶ πάλιν ὁ δεσμός

ἰδοὺ καὶ πάλιν τὸ ἅγιο πνεῦμα

ποῦ ὄρμα ὡς κεραινὸς καὶ χύνεται θαθεῖα στὴ γῆ

καὶ χύνεται ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς

ξανά θαθεῖα στὴ γῆ σας.

Καὶ πάλι ἔρχεται στὸ νοῦ μου ἡ μάσκα τοῦ τράγου αὐτοῦ ποῦ μ' ἔνα ἀπαίσιον γέλοιον μυκτηρίζε τὰ πάντα. Δὲν ὑπάρχει ἐλπίς, ἔλεγε. Ἄλλὰ σὲ μᾶς τὰ πάντα ἐμφαίνονταν ἀκόμη πρὸ ἀνόητα χωρὶς ἐλπίδα. Ἦταν βάσανο καὶ κόλαση ἢ ἐλπίδα, ναί, ἀλλὰ χωρὶς αὐτὴν τὰ πάντα ἦσαν χειρότερα.

Κι' αὐτὸς γελοῦσε καὶ μυρρίκαζε καὶ κοροῖδευε τὰ πάντα πεπεισμένος ἕως τὸ μεδούλι ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἀστεῖα.

Ἀστεῖα, ναί. Ἄλλὰ πέραν τούτου; Τί κάθεσαι καὶ περιμένεις τράγο ἐσὺ τόσο πεπεισμένος γιὰ τὴ ματαιότητα τῶν πάντων, τί κάθεσαι καὶ μυκτηρίζεις, γιατί δὲν πυροβολεῖς τὸ κερατό σου.

Ἦταν ἄρρωστος αὐτός. Μεθυσμένος καὶ ἄρρωστος. Ὑποθέτω καὶ δειλός. Κατὰ βάθος πρέπει νά εἶχε καὶ μιάν ἀμφιβολία. Διαφορετικὰ γιατί ἔσεργε, γιατί ἐξακολουθοῦσε νά σέρνει ἀκόμη, νά κουβαλᾷ ἀκόμη στοὺς δρόμους τὸ μεθυσμένο του τομάρι;

Τί περίμενε; Αὐτό, θὰ τὸν ἤθελα νά μοῦ πῆ. Γι' αὐτό, θὰ τὸν ἤθελα νά μοῦ μιλήσῃ. Καὶ ἀντὶ ἀπαντήσεως αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε νά χιχινίζῃ ἐμπαικτικά. Τὸ κατ' ἐμένα ἦμως, ἠλιθίως. Ἄν τὸ καλοσκεφτῆς, κατὰ βάθος ἦτανε μακάριος. Σίγουρος μέχρι νέκρας στὶς πεποιθήσεις του. Μονάχος τοῦ ἀποφάσισε νά τὸ ρίξει στὸ κρασί. Ἦταν κόκκινα τὰ χεῖλη του, θὰ τὰ ἔλεγεσ ὠραῖα, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι βρωμοῦσε.

Ἐφυγα ἀπὸ κοντά του μὲ μιάν ἐπιπρόσθετη φωτιά νά μοῦ καίγει τὰ σπλάχνα.

Ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν ἦτανε ξένος. Ἦτανε πάντα δικός μου γιὰ νά μὲ καίει.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ν. ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

Ο συμβολισμός ήταν ένα αισθητικό κίνημα, πού είχε σκοπό να χτυπήσει την ψυχρότητα κι' έγκεφαλαιώτητα των παρνασιστών και να βοηθήσει τον ποιητή να ξαναγευρίσει στον έαυτό του. Ο συμβολισμός όμως δέν είχε τον άκρατο και άτίτασο συναισθηματισμό και την άμετροέπεια του ρωμαντισμού. Ένδιαφερόταν άποκλειστικά για τ' άτομικά συναισθήματα του ανθρώπου, τά συνεσταλμένα αλλά ζωτικά για τή ζωή μας, πού δέν ύψωνανε φωνή και δέν είχαν ανάγκη από φαντακτερές έπευδύσεις αλλά μιá ήρεμη, γλυκειά μουσική, πού μόλις θά σου άγγιζε τήν άκοή και θάμπαινε με περίσκεψη και προσοχή ως τά δάθη τής καρδιάς σου, χωρίς τραγικότητες και μεγάλες άναταραχές. Η όνειροπόληση, ή τρυφερή νοσταλγία, ή άπλή θλίψη για τó χρόνο και τή νότη πού περνούν, οί ήρεμες στιγμές τής φύσης — σαν τó λιτό δειλινό, τó μελαγχολικό φθινόπωρο — μιá μακρυνή άγάπη πού έσβυσε σιγαλά σά να φοβόταν τή ματιά του κόσμου και τó σχόλιο, κάποιες γρήγορες έντυπώσεις και μικρά περιστατικά πού δέν ήταν τομές στη ζωή μας έτσι πού ν' αλλάξουν τó ρυθμό μας ούσιαστικά και καιρία κι' άς τó φανταζόμαστε πώς τόν άλλάξαν ... νά! τ' άγαπημένα θέματα του συμβολισμού κι' ή άτμόσφαιρά του. Θά τόν έλεγα ένα διάλειμα άνάμεσα σέ δυό άντιμαχόμενες αισθητικές παρατάξεις, τόν παρνασισμό και τόν ρωμαντισμό.

Τό αισθητικό αυτό κίνημα, τόν συμβολισμό, ιδιαίτερα είχαν συμπαθήσει οί πιό πολλοί παλιοί κύπριοι ποιητές όσοι άδυνατούσαν να μιλήσουν μες τó παλαμικό κλίμα ή είχαν μέσα σ' αυτό μιλήσει άρκετά και ζητούσαν μιάν άπομάκρυνση γοητευμένη από τίς ποιητικές γραφές του Ουράνη, Μαλακάση και Καρυωτάκη. Έξάλλου, ταίριαζε τó κίνημα αυτό με τó ύποτονικό κοινωνικό και πολιτικό κλίμα τής Κύπρου. Η άποτυχία, επιπλέον, του όκτωβριανού κινήματος του 1931 και τά πιεστικά μέτρα τής άγγλικής άποικιοκρατίας μάς κατέπειξαν τούς μεγάλους πόθους και τά μεγάλα όνειρα πού άρχισαν, όπως ήταν φυσικό, να έμφανίζονταν στις νεώτερες γενιές, σ' αυτές πού δέ γνώρισαν τόν καημό του μικρασιατικού ξεριζώματος. Άλλά και σαν αντίδραση προς τή μεγαλοέπεια του Παλαμά θά μπορούσα να θεωρήσω τήν άποδοχή του συμβολισμού στην Κύπρο, πού δέν ήρθε έέθαια από τή Γαλλία, αλλά από τήν Άθήνα. Έξάλλου, οί εκπρόσωποι του, ιδίως οί πιό παλιοί, σπουδάζανε στην Άθήνα κι' είχαν στενές έπαφές με τούς συμβολιστές των χρόνων εκείνων.

Στη συμβολική σχολή άνήκει όλη ή ποίηση του Πυθαγόρα Δρουσιώτη. Τά νεανικά του χρόνια ό κύπριος ποιητής τάζησε στην Άθήνα, τότε πού άρχισε ή αντίδραση έναντίον τής πιό παλιάς άθηναικής σχολής και μιá καινούργια σχολή των έλασσόνων τόνων διαμορφωνόταν στον άττικό χώρο. Ο Ουράνης, ό Ναπολέον Λαπαθιώτης, ό Τέλλος Άγγρας, ό Καρυωτάκης, ό Μήτσος Παπανικολάου, ό Κλέων Παράσχος άντιπροσωπεύανε τó νέο κίνημα. Τό έδαφος ήταν πρόσφορο για να ριζοβολήσουν οί χαμηλοί τόνοι, οί πολύ έσωτερικοί. Ο Δρουσιώτης μεγάλωνε μέσα στο κλίμα αυτό. Σύχναζε όταν ήταν ποιητής στο «Πάγγειο», όπου μαζεύονταν οί νέοι του τότε καιρού, οί συμβολιστές. Άργότερα τά πρώτα ώριμα του χρόνια τά πέρασε μέσα στην καταπιεστική περίοδο τής παλμεροκρατίας (μετά τήν εξέγερση του 1931), μιάν περίοδο πού άπαγορευόταν ή έλευθερη έκφραση. Τό εθνικό πρόσωπο κρυβόταν. Κι' αυτό τó εθνικό πρόσωπο με τήν παρρησία και τήν άπαίτησή του συχνά σέ σπρώχνει να έκφραστής με μείζονες τόνους. Έμενε πιá καταφυγή στον ποιητή τó κοινό καθημερινό συναίσθημα, τó πολύ προσωπικό και έσωτερικό, με τó μετρημένο δήμα, χωρίς άνατάσεις πιό πέρα από τήν άτομική ζωή. Έτσι, ή έφηβεία του ποιητή και

ή πρώτη νότη του είχαν συμπέσει με καταστάσεις που τον βοηθήσανε να δεχτή το συμβολικό κίνημα και να εκφραστή μ' αυτό. Δέ μπορούσε κι' αλλοιώς να γινή. Οι γύρω περιστάσεις έχουν πάντοτε βαρύνοντα λόγο, προπαντός αν υπάρχει και ή προσωπική αποδοχή. Και ή αισθητική σχολή του συμβολισμού δέν προσφέρει δυνατότητες για ποσοτικά πλούσιον έργο. Δίνει όμως δυνατότητες διεισδύσεων σε μυστικούς χώρους τής ψυχής.

Μιά σύντομη περιδιάβαση στον ποιητικό κόσμο του Δρουσιώτη θά δοκιμάσουμε για να φτάσουμε άβιαστα και τεκμηριωμένα σε κάποιους γενικούς χαρακτηρισμούς τής ποιητικής του γραφής. Έχουμε στη διάθεσή μας γι' αυτή την περιδιάβαση τή συλλογή του «Έκλογή» (Λεμεσός - Κύπρος, 1963) και τήν «Γιοπάζια και Βηρύλλια». Το συγκεντρωμένο αυτό έργο, σε τελική μάλιστα μορφή, μάς επιτρέπει πιά τελικές αποτιμήσεις και τοποθετήσεις του μέσα στο λυρικό μας χώρο. Θ' ακολουθήσουμε μιá σειρά στη μελέτη μας που δέν θά παραβλέπη τις ταξινομήσεις που έδωσε ο ίδιος ο ποιητής στην πρώτη του συλλογή· ενώ κάποιαν έλευθερία θά υιοθετήσουμε για τή δεύτερη, που τήν έχουμε μπροστά μας άταξινόμητη ακόμα από τον ποιητή. Γιατί αυτές οι ταξινομήσεις ανταποκρίνονται προς κάποιες βαθύτερες απαιτήσεις του δημιουργού και μάς διευκολύνουν στην πιό καλή προσέγγιση μας με το έργο, αφού και οι ένότητες με βάση τή χρονολογία που δημιουργήθηκε ένα έργο ή ένότητα έχουν τή σημασία τους, όχι απλώς φιλολογική, αλλά δηλωτική μιáς ανάγκης που επέβαλε στον ποιητή τήν τέτοια κατάταξη.

**

Η συλλογή «Έκλογή» είναι μιá πρώτη αυστηρή έπιλογή από το διάσπαρτο σε περιοδικά ποιητικόν έργο, που ο συγγραφέας του θεώρησε σά δείγμα τής φωνής του και φιλοδόξησε υπεύθυνα να κωδικοποιήση και να παραδώση στον άναγνώστη και στον κριτικό για αποτίμηση. Μέσα στην ψυχή του δούλεψε χρόνια το κομμάτι αυτό, διόρθωσε τον ένα ήχο, άλλαξε κάποιο επίθετο ή ουσιαστικό γιατί με το νέο νόμιζε πως καλύτερα αποδιδότανε ο συναισθηματισμός του ή σφαιρικότερα τ' όραμά του, κι' έφτιαξε τελικά, με οδηγό τή δική του έσωτερική όραση, ένότητες. Άλλά και στη δεύτερη έπιλογή ή ίδια προεργασία έγινε και παρεδόθηκε το κείμενο στο περιοδικό «Πνευματική Κύπρος» για να το εμφανίση από τις σελίδες του, ανεξάρτητα από τήν τελική κατάταξη που μπορεί να δώση ο ποιητής όταν το ύλικό καταταχθή και σελιδωθεί σε μορφή βιβλίου και όχι προσαρτήματος. Προσωπικά διακρίνουμε δυό ένότητες στην τελευταίαν αυτήν έκλογή, πράγμα που το δηλώνει κι' ο τίτλος της. Έξάλλου τούτο φαίνεται και από τή μορφή· ή μιá ένότητα περιέχει τετράστιχα με σαφή στιχουργικήν ομοιότητα.

Η πρώτη ένότητα έχει τίτλο: «Έρωτων Λιτανείες». Η έρωτική μορφή ή το έρωτικό είδωλο συμβολίζονται στην ποίηση του Δρουσιώτη με δυό προσδιορισμούς: «χρυσά μαλλιά στα κροτάφια» (σωματικό γνώρισμα) και «νέο Άπρίλη» (ποιητική φράση που δηλώνει νεανικότητα, τó άνθος τής ηλικίας). Τό αντικείμενο αυτό του έρωτα δρίσκεται σε αντίθεση από τήν άποψη τής ηλικίας με τον ποιητή, ο όποιος διανύει τó φθινόπωρό του, είναι στο γέρμα τής νιότης του ή του κοσμοϋν τούς κροτάφους τ' άσφοδείλια, που άνθίζουν πάνω στους τάφους, ή ακόμα κρατά μ' άχτίδα δυναμική τής νιότης του τής προδομένης ή ή φλόγα του έρωτισμού του θυμίζει περισσότερο τον επιτάφιο θρήνο κλπ. Αυτή ή αντιδιαστολή με βάση, κατά τή γνώμη μου, όχι τή σωματική κατάσταση αλλά τήν ψυχική, είναι χαρακτηριστικό του νεορωμαντικού κόσμου, στον όποιον ή θύμιση κι' ή νοσταλγία και του χτεσινού ακόμα παρελθόντος δημιουργούν μιá διάθεση πολύ μελαγχολική ως νάφυγε πιά ή ζωή και να πλησίασε τά πρόθυρα του θανάτου. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιείται άπ'

τούς ποιητές τοῦ κλίματος αὐτοῦ ἢ εἰκόνα τοῦ ἡλιογέρματος ἢ τοῦ φθινοπώρου, πού εἶναι στιγμές σωματικῆς καί ψυχικῆς κατάπτωσης. Σύμβολα σ' αὐτή τήν ἐνότητα, ἐκτός ἀπό τόν Ἄπριλη, πού λογίζεται ἀκμή τῆς νιότης, ἀπαντᾶς τὸ τριαντάφυλλο σά σύμβολο τοῦ ἔρωτα, τῆς ἡδονῆς καί τῆς νιότης, τὸν κύκνο σά σύμβολο τῆς περηφάνειας καί τοῦ οὐραίου, τὴν ἀμυγδαλιά σάν προάγγελο τῆς ἀνοιξῆς (ἀηδὸνι τῆς ἀνοιξῆς) καί ἄλλα κάπως δευτερεύοντα ἢ λιγώτερο ἐκφραστικά. Καθορισμὸ χώρου βρίσκεις μόνο στὸ ποίημα «Ἐνατένιση»: οἱ στήλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς δηλώνονται σάν τόπος ὅπου ὁ ποιητὴς συνάντησε ἕνα αὐγουστιάτικο δειλινὸ τὸ ξανθόμαλλο ἀντικείμενο τοῦ ἔρωτά του. Ὁ ἔρωτας ὅμως στήν ποίηση τῆς ἐνότητας αὐτῆς εἶναι πολὺ ἀποπνευματωμένος. Μόνο σὲ τρία σημεῖα ξεπερνᾷ τὴν περιοχὴ τοῦ οὐραίου γιὰ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸν πόθο, γιὰ τὸ σῶμα καί γιὰ τὰ χεῖλη. Αὐτὴ ἢ ἀποπνευματώση τῶν φυσικῶν ὀρμῶν καί ἢ μεταφορὰ τους στὸν κόσμο τοῦ συμβόλου εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ τῆς νεορωμαντικῆς σχολῆς, στήν ὁποία τὸ ἑλληνικὸ αἰσθητικὸ κίνημα τοῦ συμβολισμοῦ ἀνήκει.

Στὴ δευτέρῃ ἐνότητα — «Καῦμοι τῶν κύκνων» — ὁ ποιητὴς φεύγει ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προσήλωσίν του στὸ ὄρισμένο, κι' ἄς μὴ τὸ προσδιορίζει σαφῶς, ἀντικείμενο τοῦ ἔρωτά του. Τὰ ἐνδιαφέροντά του διακλαδίζονται σὲ διάφορες κατευθύνσεις μὲ ἐπίκεντρο πάντοτε τὸ ἄτομό του. Δὲ λείπουν οἱ περιγραφές κι' οἱ ἐντυπώσεις ταξιδιῶν, στίς ὁποῖες ἀντικειμενοποιοῦνται κατὰ κάποιον τρόπο τὰ προσωπικά του αἰσθήματα. Δὲ λείπουν μῆτε κι' οἱ ἀναφορὲς σὲ μυθολογικὰ πρόσωπα, συγγενικά μὲ τίς προσωπικὲς του διαθέσεις, πού τὰ χρησιμοποιοῦν σά σύμβολα γιὰ πῶς συγκεκριμένη ἐκφραση. Τὸ μελαγχολικὸ τοπίο διαποτίζει τὸ καθεὶ (φθινοπώρο, μαρτυρικὸς ἔρωτας, θλιμένα δειλινὰ τῶν ἀποχαιρετισμῶν, πλήξη κλπ. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ βρίσκεις κι' ἕνα ἐλεγεῖο γιὰ τὸ Νίκο Καρθούνη, στὸ ἴδιο βέβαια κλίμα, ἀλλὰ περιγραφικὸ τῆς ψυχικῆς - πνευματικῆς ζωῆς καί ἐπιδράσεων τοῦ μύστη Καρθούνη πάνω στὸν ποιητὴ.

Τὴν τρίτη ἐνότητα θὰ τὴ λέγαμε σπουδῇ ἐρημίας καί θανάτου, πού ἐκφράζεται στὸ ρωμαντικὸ ὕφος τοῦ περασμένου αἰῶνα. Ἐξάλλου τρία ποιήματα τῆς ἐνότητας αὐτῆς εἶναι γραμμένα στὸν τροχαῖο δεκαεξασύλλαδο, πού ἦταν ἀγαπητὸς στίχος τῶν καθαρουμεσαιῶν ρωμαντικῶν. Ὁ τίτλος τῆς ἐνότητας αὐτῆς «Τοπία Θανάτου» καί οἱ τίτλοι τῶν ποιημάτων, πού περιέχει, εἶναι κίβλας χαρακτηριστικοί καί δηλωτικοί: Ἐγκατάλειψη, Πεισμιῖσμος, Πεισιθάνατο, Νεκροφιλία, Ἐφιάλτες, Ἐκμηδένιση καί ἄλλα. Ὁ πόθος τοῦ θανάτου εἶναι ἐκδηλος, γιατί ἢ ζωὴ λύγισε ἀπὸ τὸ ἄλγος καί τὸ δέος, τίποτε αὐτὴ δὲν ἔχει νὰ δώσῃ, ἢ πικρὴ γνῶση τῆς ματαιότητος γεννᾷ τὸν σαρκασμὸ, γύρω τριγυροῦν φαντάσματα, οἱ ἐφιάλτες τυραννοῦν, μνήματα κι' ἀγκυλιές θανάτων συναντᾶς παντοῦ, νεκρὲς καρδιές... κι' ὅλα αὐτὰ τὰ πολὺ σκοτεινὰ ἐκφράζονται μὲ σπάνια μουσικότητα. Δὲ λείπει ὅμως κάποια ἐλπίδα πού διατυπώνεται μ' ἐρωτηματικὸν τρόπο στὸ τελικὸ τετράστιχο ποίημα τῆς ἐνότητας, τὸ «Πάρσιφαλ». Θάρθη ὁ λυτρωτὴς ἱππότης;

Τὸ τοπίο ἀλλάζει στήν τέταρτη ἐνότητα πού ἔχει τίτλο «Ἄτικα Φέγγη». Μιὰ φωτεινὴ νότα ξεπετιέται παντοῦ. Μὲ τὸ εἰσαγωγικὸ τετράστιχο, πού ἔχει τίτλο «Πανθεϊσμός», ἕνα ὄργιο φωτός χύνεται γύρω καί καλεῖ τὴ νιότη νὰ ξεδιψᾷ μέσα σ' αὐτό. Τὸ φωτεινὸ στοιχεῖο δηλώνεται ἀπὸ τίς λέξεις, ἀπὸ τίς παρομοιώσεις, ἀπὸ τὰ σύμβολα καί ἀπὸ τὴν γενικὴν διάθεση, πού διατρέχει τοὺς μουσικώτατους στίχους: θεϊκὴ φεγγαβολή, ὄργιο φωτός, φλογεπερίχυτα χερουδικὰ πελάγη, χρυσοδύση, γητέματα ὀρθρινά, ὁ ἥλιος μὲ φλογᾶτες ἀνεμῶνες, δίνη τῶν ρεμβασμῶν, ἐρώτων κυκλῶνες, φαῖδρὰ χαμόγελα θεϊκά, ἀσωτεμένα μύρα κλπ., κλπ. Βέβαια μιὰ μικρὴ μελαγχολία ὑποδόσκει, ἀντίθετη πρὸς τὰ γύρω φωτεινὰ χρώματα. Μὰ ὑπάρχει ἢ ἀνάταση κι' ἢ διάθεση γιὰ φυγὴ ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ θανάτου. Τὰ ποιήματα τῆς ἐνότητας αὐτῆς, ὅπως τὸ δηλώνει καί ὁ τίτλος, ἀναφέρονται στὸ φωτεινὸν χῶρο τῆς Ἄτι-

τικῆς (Ἄττικῆ, Πάρνηθα, Ὑμηττός, Σούνιο, κλπ.). Θὰ λέγαμε πῶς ἡ ἀττικολατρεία τοῦ ποιητῆ τοῦ ἔχει ἐμπνεύσει τὸ πιὸ λεπτό, φωτεινὸ καὶ γνήσια ἑλληνικὸ κομμάτι τοῦ ποιητικοῦ του λόγου.

Ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἐνότητα ἔχει τίτλο «Ἐντελδαίς». Δὲ βρίσκουμε δικαιολογία γιὰ τὸν τίτλο αὐτόν. Δὲ μᾶς τῆ δίνει τὸ περιεχόμενον τῶν ποιημάτων ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἐνότητα. Μῆτε κ' ἡ διάθεση σχετίζεται μὲ τὸ ἀλπικὸ αὐτὸ ἄνθος. Ὑπάρχει ἓνα ποίημα μὲ τίτλο «Χειμερινὸ Τοπίο», ἀλλὰ τὸ τοπίο εἶναι ὀλοφάνερα μεσογειακόν. Νὰ μάγεψτον ποιητὴν ὁ ἦχος τῆς λέξης καὶ τῆ χρησιμοποίησε γιὰ τὴν παράξενη μουσικότητά της; Γιατί ὄχι! Οἱ συμβολιστὲς μεθοῦν μὲ τοὺς ἀπαλοὺς ὑποτονικοὺς ἦχους. Ἡ ἐνότητα αὐτὴ χαρακτηρίζεται περισσότερο ἀπὸ τὴν ὑπερλόχουση τῆς εικόνας παρὰ ἀπὸ τὴν ὁμοιοκαταληξία. Τὰ ποιήματα τῆς ἐνότητος αὐτῆς εἶναι γραμμένα στὸν ἐλεύθερο, ἀνομοιοκατάληκτο στίχο, ἐκτὸς ἀπὸ δύο, ποὺ διατηροῦν τὴν ἰσοσυλλαβία τῶν στίχων. Κανένα ἀπὸ αὐτὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο μὲ τὴν ἰσοσυλλαβία τῶν στίχων, δὲν παρουσιάζει τὴν ἐξωτερικὴ μουσικότητα, ποὺ εἶχαν τὰ ποιήματα τῶν προηγουμένων ἐνοτήτων. Εἶναι φανερό πῶς ὁ ποιητὴς δοκίμαζε μὲ αὐτὰ νὰ πλησιάσῃ τοὺς νέους τρόπους γραφῆς. Ἡ ἰδιοσυγκρασία του ὅμως δὲν τὸν εὐκολύνει νὰ μιλήσῃ μὲ τίς νέους ποιητικοὺς ἦχους.

Ἡ δευτέρα ἐκλογή του, ποὺ δημοσιεύεται στὴν «Πνευματικὴ Κύπρος» σὲ πρώτη μορφή καὶ μὲ τίτλο «Τοπάζια καὶ Βηρύλλια», διαρῆθηκε ἀπὸ ἐμᾶς σὲ δύο ἐνότητες καὶ ἡ ποιητικὴ διάθεση καθόρισαν τὴν προτίμησιν τοῦ ποιητῆ γιὰ τὴ μορφή, συνεπῶς μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ κριτήριον σὲ μιὰ κατάταξιν, ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ βοηθήσῃ τὸν μελετητὴ τοῦ ἔργου του. Στὴν πρώτη ἐνότητα κατατάσσουμε τὰ τετράστιχα ποιήματα καὶ στὴ δευτέρα τὰ πολύστροφα.

Τὰ τετράστιχα τῆς δευτέρας αὐτῆς ἐκλογῆς εἶναι μιὰ ἐπιγραμματικὴ ἀνακεφαλαίωσις τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς τοῦ Δρουσιώτη. Ὅλα τὰ παλιὰ θέματα σὲ μεγάλη συμπύκνωσις ξαναγυρίζουν μ' ἓνα τόνο μᾶλλον ἥπιον, σὰ νᾶναι πιὰ τὸ καταστάλαγμα, καὶ συνεπῶς ἢ κάπως γαλήνια πιὰ ἀντίκρυσή τους, ἢ τελικῆ. Κεῖνο τὸ ἐλαφρὰ μελαγχολικὸ ὕφος τῶν περίφημων «Στροφῶν» τοῦ Μορεᾶς ἀπηχεῖ σ' ἓνα δεύτερον πλάνο μέσα σ' αὐτὸ τὸν τετράστιχο λυρικὸν λόγον τοῦ Δρουσιώτη. Ἐνα ποίημα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐνότητα δίνει καὶ τὸν τίτλον στῆ συλλογῆ, πράγμα ποὺ δείχνει τὴν παραδοχὴ τοῦ ποιητῆ πῶς τοῦτο τὸ συμπυκνωμένον εἶδος τὸν ἐκφράζει πιστότερα σὰν ἐπιγραμματικὸς λόγος. Πολύτιμος λίθος βλέπει τὰ ποιήματά του αὐτά, ποὺ τὰ φύλαγε σὲ διπλοκλειδωμένα συρτάρια καὶ τὰ ἐκθέτη τώρα γιὰ νὰ τὰ χαροῦν οἱ ἔραστοι τῆς ποίησης. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλη ἐνότητα τῆς δευτέρας αὐτῆς ἐκλογῆς δὲν ξέφυγε ἀπὸ τὸ παλιὸ κλίμα τῆς ποιητικῆς γραφῆς τοῦ Δρουσιώτη. Τὰ παλιὰ θέματα ἐπανέρχονται θασσανιστικά: ἡ χαμένη νιότη, τὸ ἔρπον σπιτί, ἡ προσμονὴ τοῦ θανάτου, οἱ φευγάτες στιγμὲς ἀγαπημένων γνωριμιῶν... Ἡ ταξιδιωτικὴ ἐντύπωσις παρουσιάζεται ὡς τὸ μόνον καινούργιον στοιχεῖον στῆ νέα αὐτὴν ἐκλογή, ἀλλὰ καὶ τούτη ἀντικαθιστᾷ στὴν πραγματικότητα τὴ σειρά «Ἄττικά Φέγγη» σὲ μιὰ κάπως διάφορη διάθεση. Προσωπικὰ βλέπουμε τὴ δευτέρα αὐτὴν ἐκλογή ἀπολύτως ἐνταγμένη στὴν πρώτη σὰν ἓνα ἐνιαῖον σύνολον καὶ ὡς μορφή καὶ ὡς θέματα καὶ ὡς αἰσθητικὸ κλίμα. Ἐξᾶλλου μερικὰ ποιήματα ἀνήκουν σ' ἐποχὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες ὁ ποιητὴς ἔκαμε τὴν πρώτην ἐκλογή.

Ἡ περιδιάβασις μέσα στὸν ποιητικὸ κῆπον κάποτε τελειώνει κ' ἄς ἔχεις στὸ μεταξὺ σχολιάσει πολλά, εἴτε μὲ τὴ μορφή τοῦ μονόλογου, εἴτε μὲ τὴ μορφή τοῦ διαλόγου. (Πόσες φορές ὁ μονόλογος δὲν εἶναι ἓνας πραγματικὸς διάλογος;) Ὅμως παραμένουν μὲς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐπισκέπτη (εἴτε εἶναι ἀπλὸς θαυμαστῆς ἢ ἔραστῆς τῆς

ποίησης, είτε είναι μελετητής που μαζεύει υλικό για να το κατεργαστή σε πρόσφορο καιρό στο έργοσθίρι του) κάποιες γενικές έντυπώσεις. Αυτές οι γενικές έντυπώσεις άφορουν τή μορφή και τήν θαθύτερη ουσία, άσφαλώς και τὰ δυο άξεχώριστα, γιατί στήν τέχνη δέ μπορεί να υπάρξη ουσία ή ψυχή (αν θέλετε έτσι να χαρακτηρίσωμε τὸ περιεχόμενον και τὸ θέμα) χωρίς τήν επένδυση (τὸ σχήμα ή τή μορφή). Ἡ αὐστηρή, ἀλλ' ὄχι ψυχρή σάν τῶν παρνασσιστῶν μορφή τῶν ποιημάτων τοῦ Δρουσιώτη σε καταπλήσσει. Ἄβίαστα τρέχει ὁ μελωδικὸς στίχος, χωρίς υποχώρησεις για τήν έννοια, ὅπως και αντίθετα, χωρίς υποχώρηση ή παραχώρηση τῆς έννοιας για τὸν στίχο. Τὸ ιαμβικὸ μέτρο κυριαρχεῖ σε ὄλη τή μακρόχρονη ποιητικὴ παραγωγή τοῦ ποιητῆ εκτός από δυο - τρία τροχαϊκά (πού είναι και τὰ κατώτερα του από κάθε άποψη). Ἡ προτίμηση στὸν ἴαμβο, πού πλησιάζει τήν καθημερινή μας ὀμιλία, δείχνει τήν αγάπη και τήν προσήλωση τοῦ ποιητῆ πρὸς τὰ οικεῖα για τοὺς λεπταίσθητους ανθρώπους καθημερινὰ αισθήματα, αὐτὰ πού δὲν ἀνέρχονται κλίμακες, δὲν ἔχουν κορυφώσεις, ἀποφεύγουν τίς κλιμακώσεις και τίς συγκρούσεις. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος, ὁ έντεκασύλλαβος με τοὺς ὁμόηχους δξύτονους δεκασύλλαβους και πρόπαροξύτονους δωδεκασύλλαβους και κάποτε με τὸν ἑφτασύλλαβο σε δίστιχες, τριστιχες, τετράστιχες και πεντάστιχες στροφές προτιμοῦνται από τὸν ποιητῆ. Λίγα είναι τὰ ποιήματα σ' ἐλεύθερο στίχο κι' αὐτὰ ἔχουν τοὺς ἴδιους πού ἀνάφερα στίχους. Σαφή στιχουργικὰ εἶδη ὁ Δρουσιώτης χρησιμοποιεῖ τὸ σονέττο (τέσσερα ὀλα-ὀλα μὰ εἶναι από τὰ καλύτερα τῆς νεοελληνικῆς συμβολικῆς σχολῆς) και τὸ τετράστιχο (κι' ἄς μὴ θεωρεῖται από πολλοὺς πὼς τοῦτο εἶναι ξεχωριστὸ στιχουργικὸ εἶδος, ὅπως π.χ. τὸ δίστιχο.) Ἐκτός ὅμως από τή μορφή, τὰ σύμβολα πού χρησιμοποιεῖ ὁ Δρουσιώτης εἶναι πάλιν πολὺ οικεῖα και καθημερινά: οἱ ἐποχές τοῦ ἔτους με τὸν γενικὰ παραδεκτὸν συμβολισμό τους και τὸν συναισθηματικὸ φορτισμὸ τους, τὸ τριαντάφυλλο, οἱ κρίνοι, οἱ ἀσφοδελοί, και ἄλλα, ἀκόμη κι' οἱ τοποθεσίες από τὸν ἀττικὸν χῶρο, πού γίνανε σαφῆ σύμβολα για τὸν νεοέλληνα κι' ἔχουν πιά σαφῆ αισθητικὴ και αισθηματικὴν ἱστορία, και ἄλλα.

Ποῖα ὅμως στοιχεῖα τῆς ποίησης τοῦ Πυθαγόρα Δρουσιώτη κατασταλάζουν μες τήν ψυχὴ σου και ἀβίαστα στὰ χεῖλη σου ἔρχονται ὅταν θελήσης να τήν χαρακτηρίσης; Για μὰς εἶναι τὰ ἐξῆς: ἡ περιπάθεια, ἡ ἀπογοήτευση, ἡ μελαγχολία ἐφηβικοῦ τύπου, ἡ τάση για φυγή, ἕνας λεπτὸς κοσμοπολιτισμὸς τῶν ἐστέτ, προπαντὸς πολλὴ ὠραιοπάθεια. Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα μέσα στὰ πλαίσια περιορισμένου ἀριθμοῦ θεμάτων με ἔνα σπάνιο μουσικὸ ἦχο, ἔστω και τῶν ἐλασσόνων κλιμάκων, χαρακτηρίζουν τήν πολὺ μετρημένη ποιητικὴ παραγωγή τοῦ Δρουσιώτη. Τὸ ξεκίνημά του στὸν ποιητικὸν χῶρο συνέπεσε με κείνο τοῦ Ἀνθία και τοῦ Παύλου Κριναίου. Δέχτηκε μαζί με αὐτοὺς κοινές ἐπιδράσεις, ἀνήκανε κάποτε κι' οἱ τρεῖς στίς ἴδιες ποιητικὲς συντροφίες. Ἄλλὰ οἱ ἄλλοι δυο προχωρήσανε σε ἄλλους δρόμους, ἐνῶ ὁ Δρουσιώτης ἔμεινε πιστὸς στὸ παλιὸ ἐκεῖνο μουσικὸ κλίμα. Παρόλη τή λίγη παραγωγή του — στὸ κάτω-κάτω κάλυψε τήν ἔκταση για τήν ὁποία νόμιζε πὼς προοριζόταν να μιλήση — ἡ ποίηση τοῦ Δρουσιώτη εἶναι ἕνα από τὰ πιὸ καλά δείγματα τῆς νεοελληνικῆς συμβολικῆς σχολῆς στὴν Κύπρο.

ΤΑ ΚΕΡΙΑ

(Διήγημα)

Ὁ Δοξος ἔκλεισε τὸ βιβλίο μὲ δίαιη δυσανασχέτητη. Ἄδύνατο νὰ συγκεντρωθῇ. Ὁ νοῦς του στριφογύριζε σὲ χίλιους τόπους καὶ χίλιες παραστάσεις, τῆς ἡμέρας, τοῦ μηνός, τοῦ χρόνου, τῶν χρόνων, ἀκόμα καὶ τοῦ μέλλοντος. Καὶ κάθε μιὰ-δυὸ παραστάσεις, ζωηρές ἢ ζοφερές, πρόσβαλε κυρίαρχα μιὰ καὶ μοναδικὴ παράσταση, λαμπερή, φωτοβόλα. Ἐκείνη, κατεβαίνοντας τὰ σκαλοπάτια τοῦ κατηφορικοῦ δρόμου τῆς ἐκκλησιαῆς, μεγαλόπρεπη, μὲ τὴν ἀστραφτερὴ ὀμορφιά της, ποὺ τὴν πρόσβαλε ἀκόμα πιὸ ἀστραφτερὴ ἢ μαῦρη πένθιμη φορεσιά της καὶ τὸ μαῦρο τσεμπέρι, ποὺ ὡστόσο τὸ φοροῦσε μὲ σκέρτσο. Ἦταν μὲ κάποια ἄλλη κοπέλλα καὶ κουβεντιάζοντας τὴν ἔπιασε ἕνας μικρὸς βήχας ποὺ τὴν ἀνάγκασε νὰ βάλῃ τὸ μαντηλάκι της στὸ στόμα, κάνοντας νὰ σχηματισθῇ μιὰ χαριτωμένη ἀναδιπλῶση κάτω ἀπ' τὸ πηγούνι της, μὲ τὸ ἀνάλαφρο λακκάκι.

Ἀντικρύζοντάς τὴν ἔτοι ἀναπάντεχα σὰν ἔστριβε τὴ γωνιά γυρίζοντας τὸ μεσημέρι ἀπ' τὸ Γυμνάσιο, ἔμεινε καὶ τὴν κῆτιζε σὰν ἀστροποικαμένος. Δὲν φανταζότανε ποτές του πῶς μποροῦσε νὰ ὑπάρχη τέτοια ὀμορφιά. Καὶ πρώτη φορὰ τὴν ἔβλεπε. Ποιὰ νῆταν; Καὶ ποῦ βρέθηκε ἔτσι ἀναπάντεχα στὸ χωριό! Ἦθελε νὰ ρωτήσῃ, μὰ ντροπὸταν μήπως μποῦνε μέσα στὶς μύχιες σκέψεις του ποὺ ὁ Ὀϊος δὲν τις εἶχε ἀκόμα ἐξιχνιάσει.

Ὅλο τ' ἀπόγευμα τὸν βασάνιζε ἡ σκέψη της κι' ὁ φόβος μήπως ἦταν ξένη, παραστυκιά ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ θάφευγε πάλι. Καὶ θ' ἀπόμεινε ἡ ὀπτασία της, σὰν ὄνειρο ποὺ θὰ τυράννοσε τις νύχτες του καὶ θὰ ἀκταντοῦσε ἐφιάλτης. Καὶ παράταγε τὸ διάβασμα καὶ τριγυρνοῦσε τὸ χωριὸ μπᾶς καὶ τὴν ἀνταμῶση, μπᾶς καὶ προβάλλῃ σὲ καμιὰ αὐτὴ ἢ σὲ κάποιο παρᾶθυρο, μὰ τοῦ κάκου. Καὶ νὰ ρωτήσῃ δὲν τολμοῦσε. Καὶ ποιὸν νὰ ρωτήσῃ ποὺ κρυφὰ ἢ φανερὰ θ' ἀναρωτιόντουσαν τί τὸν μέλλει καὶ θὰ τὸν ἀναγελοῦσαν. Δὲν ἦταν καὶ χωριανὸς γιὰ νᾶχῃ πρόσωπα ποὺ νὰ μπιστευόταν. Ἦταν ἀπὸ ξένο χωριό. Καὶ ποῦ νὰ μπιστευτῇ τοὺς συμμαθητές του ποὺ θὰ τῶκαναν τοῦμπανα!.

Γύρσε στὴν κάμαρά του σκουντουφλός, βα-

ρύθμιος. Ξανάπιασε τὸ βιβλίο. Μὰ τοῦ κάκου. Τίποτε δὲν ἔμπαινε μέσα στὸ μυαλό του. Τὸ ξανάκλεισε. Καὶ ξανάπιασε τὶς μάταιες βόλτες. Καὶ ξαναγύρισε στὸ βιβλίο του γιὰ νὰ τὸ ξαναπαράτησῃ καὶ νὰ τὸ ρίξῃ στὴ ρέμνη. Φανταζόταν τὸν ἑαυτὸ του στὴν κηδεῖα τοῦ πατέρα της (ἀφοῦ φοροῦσε μαῦρα!) νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τῆς σκουπίξῃ μὲ τὸ μαντιλί του τὰ κλαμένα της ὄρατα μάτια καὶ νὰ τὴ συνοδεύῃ σπῆτι της κρατώντας τὴν ἀπ' τὸ μπράτσο. Κι' αὐτὴ, ἔρημη καὶ πεντάρφανη, δὲν θᾶχε κανένα ἄλλο ἀπ' αὐτὸν νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ, νὰ τῆς βουδάνῃ τὸν πόνο τῆς ὀρφάνειας.

—Μὰ τί κάθομαι καὶ συλλογίζομαι! εἶπε μὲ φτιαχτὴ ἀγανάχτησῃ. Ἐγὼ εἶμαι ἕνα παιδί δεκάξῃ χρονῶν, αὐτὴ εἶναι μεγάλη. Θὰ μὲ πιάσῃ στὸ ἀναγέλιο ἀκόμα καὶ νὰ τολμήσω νὰ τὴ χαιρητῶσω!

Καὶ τὸν ἔπιασε ἀπελπισία.

Σὰν σουρούπιασε πῆγε στοῦ Νίκου τοῦ συμμαθητῆ του, δῆθεν γιὰ νὰ τοῦ λύσῃ κάποιες ἀπορίες, μὰ μὲ σκοπὸ νὰ μάθῃ κάτι (ἦταν ντόπιος αὐτός), νὰ πάρῃ τ' ἀφτί του κάποια κουβέντα, ἢ νὰ βρῇ τὴν κατάλληλη εὐκαιρία νὰ ρωτήξῃ ἀπὸ σπόντα χωρὶς νὰ φανερωθῇ. Καὶ σὰν εἶδε πῶς δὲν γινόταν καμιὰ κουβέντα σχετικῆ, οὔτε σὰν κάθισε λίγο μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ Νίκου, οὔτε ἀργότερα ποὺ κλειστήκανε μόνου στὸ δωμάτιό του, ἀποφάσισε νὰ κάνῃ τὴ μεγάλη βουτιά. Μονάχα ποὺ βασανίστηκε κάμποσο ὥσπου νὰ βρῇ τὴν κατάλληλη μορφή ποὺ θάδινε στὴν ἐρώτησῃ του γιὰ νὰ φανῇ ἀθῶα. Μὰ τὴν βρῆκε.

—Δὲν μοῦ λές ρε Νίκο, πέθανε κανένας μὲς στὰ Χριστούγεννα ποὺ ἔλειπα στὸ χωριὸ μου;

—Ὅχι, γιὰτί; παραξευεύτηκε ὁ Νίκος.

—Γιὰτί εἶδα σήμερα μιὰ μαυροφοροῦσα κι' εἶπα πῶς...

Ἦ μορφή τοῦ Νίκου ἀστραφῆ.

—Ἄ!... εἶδες τὴ Χρυστάλλα; Εἶδες ρε Λοῦζο τί κόμματος;

—Δὲν τὴν πολυπρόσεξα! εἶπε μὲ προσποιητὴ ἀπλότητα κοκκινίζοντας, μὰ τὸ κοκκίνισμά του τῶκρυψε τὸ μουντὸ φῶς ποῦρριχνε ἡ λάμπα. Ἄπὸ πῶς τὴν εἶδα!

—Νὰ κωτάξῃς νὰ τὴ δῆς καλά. Θὰ θαμ-

πωθής από τὴν εὐμορφία της. Ποιὸς κερατᾶς θά-
ναι ὁ τυχερὸς ποῦ θὰ τὴ χαρῆ! "Ἄς ὄφεται ἡ
μάννα μου ποῦ ἄργησε νὰ μὲ γεννήσῃ!

Ὁ Λοῖζος γέλασε ἀχνά, κάνοντας κι' αὐτὸς
τὴν ἴδια σκέψη. Τώρα ὡστόσο ξεθαρρεύτηκε, κι'
ὅτι καὶ νὰ ρωτοῦσε πιά θὰ φαινόταν φυσικό. "Ἐ-
τσι ἔμαθε πὼς ἡ κοπέλλα ζοῦσε ἀπὸ μερικὰ χρό-
νια στὸ Βαρῶσι κοντὰ στὸν ἀδερφό της ποῦ ἦταν
ἐκεῖ παντρεμένος, καὶ ποῦ πνίγηκε τὸ καλοκαί-
ρι στὴ θάλασσα. Καὶ τώρα γύριζε στὸ χωριό,
γιατὶ φυσικὰ θά'ταν ἀνικοπο νὰ μείνῃ πιδὸ πολὺ
ἐκεῖ, ἀκόμα καὶ νὰ τὴν ἤθελε κοντὰ της ἡ νύ-
φη της.

"Ὅστε λοιπὸν ἦταν κόρη τοῦ Χατζῆ-Τσοῦλη.
Ὁραία! "Ἐμαθε πιδὸ πολλὰ ἀπ' ὅτι ἔλπριζε καὶ
μὲ τὸ φυσικώτερο τρόπο. "Ἦξερε βέβαια καὶ τὸ
σπίτι. Γύρισε στὴν κάμαρά του χαρούμενος, πε-
τώντας. Καὶ κάθησε στὸ διάβασμα.

Μὰ πάλι τὸ βιβλίο δὲν τοῦλεγε τίποτε. Ὁ
νοῦς του τριγυνοῦσε δῶ καὶ κεῖ σὰν πεταλούδα
ἀπὸ λουλούδι σὲ λουλούδι. Μὰ ἡ χαρὰ, γιὰ ἡ
ἀπογοήτευση ἀπ' τὴ συναίσθηση τοῦ μάταιου τῆς
χαρᾶς, δὲν τὸν ἄφηνε νὰ συγκεντρωθῆ. Ἄλλοιμο-
νό του ἂν τὸν ἐγάλη αἴριο στὸ μάθημα κανέναν
καθηγητῆς! "Ἦ ἂν κάνουνε κανένα ἀξιαφόνο γρα-
πτό!

Τί ἤθελε τώρα, τί γύρευε, τί περίμενε! Θὰ
βασανίζόταν, θὰ ὑπόφερε, θὰ χολόσαγε. Θά-
φτανε ὡς τὸ βάθος τῆς ἀπογοήτεψης καὶ τῆς ἀ-
πελπισίας. Καὶ τὸ ὄφελος; Τὸ κέρδος; "Ἄδικα
θάνανε τὴν παιδικαῖα του ξεγνασιά, μάταια
θὰ δημιουργοῦσε στὸν ἑαυτό του ἕνα σοβαρὸ πρό-
βλημα ποῦ λύση δὲν θάχε.

Μὰ πάλι... Ποιὸς ξέρεῖ τί γίνεται! Μὰ εἶ-
ναι τόσο ἀδύνατο; Καὶ γιατί; Πῶς εἶναι μεγάλη;
Μὰ τόσο μεγάλη θάνα; Τοῦ φάνηκε μεγάλη ἴ-
σως γιατί εἶναι ψηλὴ. ("Ἀλήθεια, τί κορμωστα-
σιά! Σοῦρχειται νὰ σκοτωθῆς στὰ πόδια της!)
Μὰ δὲν θάνα παραπάνω ἀπὸ εἴκοσι χρονῶν. Τὸν
περνᾶ τὸ πολὺ-πολὺ τέσσερα χρόνια. Τί εἶναι
τέσσερα χρόνια; Ἦ κόρη τοῦ παπᾶ τοῦ χωριοῦ
του, τριαντάρα πῆρε ἕνα κοπέλλι κοσιδὸο хро-
νῶν. Τὸ λοιπὸν; Καὶ δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸ πα-
ράδειγμα.

Νά! σὲ δυὸ χρόνια τελειώνει τὸ Γυμνάσιο.
Θὰ κἀνῃ τὸ καλοκαίρι ἰδιαίτερα ἐμπορικὰ καὶ
Λογιστικὴ στὴ Λευκωσία καὶ θὰ διοριστῆ σὲ κα-
μιὰ Τράπεζα. Ποιά κοπέλλα τότε δὲν θὰ παρα-
καλῆ νὰ τὸν πάρῃ! Καὶ θὰ τοῦ ἀρνηθῆ ἡ κόρη
τοῦ Χατζῆ-Τσοῦλη τοῦ μπεκερῆ, τοῦ ἀκαμάτη,

ποῦ τὸ σπίτι του εἶναι μιὰ τρώγλη; Τί καλὰ ποῦ
εἶναι φτωχοπούλα!

Ὁ Λοῖζος ἀναγάλιασε. Τὰ πράματα δὲν εἶ-
ναι τόσο δύσκολα, οὔτε τόσο ἀπελπιστικὰ ὅσο
τὰ φοβήθηκε στὴν ἀρχή. "Ἄς ποῦμε πὼς ἦταν
σὲ κατάλληλη ἡλικία, εἴκοσι, κοσιδὸο χρονῶν.
Δὲν θὰ τὴν δίνανε ἂν τὴ ζητοῦσε; Χωρὶς καμιὰ
ἀμφιβολία. Μάλιστα θὰ τὸν παρακαλοῦσαν. Τὸ
λοιπὸν, τί τώρα, τί μετὰ τρία χρόνια; Τρία χρό-
νια εὐκολα κυλοῦν.

"Ἄρχισε νὰ σφυρίζῃ χαρούμενα καὶ κεφαῖα.
"Ὅστερα ξαναρίχτηκε στὸ διάβασμα. Γιὰ κανένα
κάρτο μπόρεσε καὶ συγκεντρώθηκε. Ἐαφνικὰ ὁ-
μως μιὰ σκέψη τοῦρθε ἀναπάντεχα στὸ μυαλὸ
καὶ τὸν κατατρόμαξε, κάνοντάς τον νὰ κλείσῃ
τὸ βιβλίο ἀπότομα: ἂν στὸ μεταξύ τὴν ζητήσῃ
κάποιος ἄλλος; Σάμπως μονάχα αὐτὸς στάθηκε
ἄξιος νὰ ἐχτιμήσῃ τὴν ὀμορφία της; Εἶναι τόσοι
νέοι στὸ χωριὸ σὲ ἡλικία γάμου. Θὰ τὸν περι-
μένουν πότε θάρθῃ αὐτὸς σὲ ἡλικία;

"Ἐσκυψε τὸ κεφάλι στὸ τραπέζι στηρίζοντάς
το στὰ διπλωμένα μπράτσα του. Φιλὸς, κρύος ἰ-
δρώτας τοῦ νότιζε τὸ μέτωπο. Καὶ ἡ ἀναπνοή
του ἔβγαине θαρειά, τὸ μυαλὸ του σκοτίστηκε,
ἔκλεισε, ἔπαψε νὰ λειτουργῆ. Κι' ἔτσι τὸ θρήκε
ἡ μέρα.

* * *

Ἐπὶνησε μὲ τὸ κεφάλι βαρὺ καὶ παραδομέ-
νος στὴ μελαγχολία. Τὸ αἰσθημα ποῦ ἔνοιωθε ἦ-
ταν μιὰ ἀπέραντη ἀπαισιοδοξία ποῦ σὲ λίγο ἄρ-
χιζε νὰ συγκεράζεται μὲ κάποιο ἄλλο αἰσθημα
ποῦ θυμόταν νὰ ἔχη νοιώσει ἀρκετὲς φορὲς ὡς
τώρα, μὰ ὄχι σὲ τέτοια ἔνταση. Κι' εἶχε τότες
καὶ κάποια γλύκα τοῦτο τὸ αἰσθημα, μὰ τώρα
τοῦ ἄφηνε ἕνα κατακάθι πίκρας. Σίγουρα ἦταν
ἔρωτας, κι' ἔρωτας βαθύς, καὶ βάλθηκε ν' ἀπο-
ρῆ πῶς δὲν τῆνοιωσε τοῦτο ἀπὸ χτὲς σὰν τὴν
πρωταντίκρυσε ἡ τουλάχιστο σὰν εἶχε ἀφήσει ἐ-
κεῖνο τὸ ἀπροσδιόριστο ποῦνοιωθε, ποῦταν μάλ-
λον ἐγκεφαλικὸ καὶ ταυτόχρονα αἰσθησιακὸ, νὰ
κυκλοφορῆ μὲς στὸ εἶναι του καὶ νὰ τὸν γεμίξῃ
πόθος πρωτόγνωρους.

"Ὅσο δούλευε ἡ σκέψη κι' ὁ πόθος στὸ ἐπί-
πεδο τοῦ παρόντος ἔνοιωθε σὰν ἐκεῖνον ποῦ ἐ-
τοιμάζεται γιὰ κάποιο μακρυνὸ ταξίδι ἢ κάποιο
μεγάλο ἐγχεῖρημα, κι' ἡ καρδιά του λαχταροῦ-
σε ἀπ' τὴν προσιμονί του πρώτου θήματος πρὸς
τὰ ἐμπρός. Σὰν θυμὸς μπῆκε στὴ μέση τὸ αἰ-
ριο, τὸ μέλλον, μὲ τὶς ἀβεβαιότητές του καὶ τοὺς

κινδύνους του, αυτό που έννοιωθε πήρε βάθος, και να τώρα που ξύπνησε έρωτευμένος.

Ανόρεχτα πήρε τὰ βιβλία του και τράβηξε για τὸ σχολεῖο. Νησιτικός. Εὐτύχημα πού δεν κάνανε κανένα γραπτό, οὔτε ἐξετάστηκε σὲ κανένα μάθημα. Μὰ οὔτε κι' εἶχε τὸ μυαλό του στὸ μάθημα. Ὁ νοῦς του στριφογύριζε σὲ κύκλους κατασκότεινους, πού ανάμεσα τους πρόβαλλε πού και πού σὰν φωτεινὸ ἀστέρι ἡ μορφή της. Μὰ συγκεκριμένη, λογικὴ σκέψη δὲ μπορούσε νὰ σχηματίσει. Στὰ διαλείμματα σκουνοτουφλός, ἀποτραβιδόταν ἀπόμερα, κι' ἡ μόνη δλοκληρωμένη σκέψη πού ἔκανε ἦταν ν' ἀποφεύγῃ τὸ Νίκο, μὴς κι' αὐτὸς ἀπ' τὸ κατσούφιασμα του μαντέψῃ τὸ μυστικό του.

Ὅσοσο μετὰ τὸ μεσημέρι ἄρχισε τὸ μυαλό του νὰ λαγαρίζῃ και νὰ δουλεῖ κανονικά. Τὴν ἀγαποῦσε. Τὴν ἀγαποῦσε δλοκληρωτικά, τελεσίδικα. Κι' αὐτὴ ἡ ἀγάπη τοῦ συνέπαιρνε τὸ τὸ μυαλό και τὴν ψυχὴ σὲ μιὰ ἱλιγγιώδη δίνη πού ποὺς ξέρει πού τὸ τέλος θὰ μπορούσε νὰ τὸν πετάξῃ. Καὶ τὸ ἴδιο τελεσίδικα κι' δλοκληρωτικά ἐνοιωσε πὼς τὸ αἶσθημά του ἦταν χωρὶς ἐλπίδα. Καὶ νᾶχε τὴν τόλμη — πρᾶμα ἀπίθανο — νὰ τῆς τὸ ἐκφράσῃ, θὰ τὸν περιγελοῦσε, κι' ἕνα περιγέλιο ἀπὸ μέρους της θάταν μαχαιριά στὴν καρδιά πού θάνοιγε πληγὴ ἀγιάτρευτη. (Καὶ σάμπως δὲν ἀνοίξε κιόλας ἡ πληγὴ ἢ ἀγιάτρευτη;) Πάλι, ὥσπου νὰ τελειώσῃ τὸ σχολεῖο, ὥσπου νὰ πιάσῃ δουλειά, ὥσπου... Ὅχι, ὄχι, ὄλα ἦσαν μάταια. Ἐπεσε ἀναπάντεχα μὲς τὸ βούρκο και δὲν ἦταν τρόπος νὰ δγῆ, νὰ γλυτώσῃ.

Ἐαφνικά τοῦρθε μιὰ σκέψη πού τοῦ φάνηκε σὰν σανίδα σωτηρίας, τρεμουλιαστὴ ὡστόσο πάνω ἀπὸ βάραθρο. Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι βέβαια ἀσύδοτη και ξεκρέμαστη, τραβώντας πρὸς κάθε κατεῦθυνση αὐτεξούσια κι' ἀνερμάτιστη. Κάποια ἀνώτερη δύναμη διέπει τὰ πάντα και προπαντὸς τῆ ζωὴ μας. Κι' αὐτὴ τὴ δύναμη μπορεῖ νὰ τὴν πλησιάσῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ βαθειὰ πίστη, κι' ἂν τὸ κατορθώσῃ αὐτὸ σίγουρα ὁ ροῦς τῆς ζωῆς του θὰ πάρῃ τὴν κατεῦθυνση πού ἐπιθυμεῖ αὐτός, ἀσχετο ἂν ἀπὸ πρώτη ὄψη οἱ δυσκολίες φαίνονται ἀπροσπέλαστες και τὰ χᾶσματα ἀγεφύρωτα. Φτάνει ἡ πίστη νᾶχῃ τὴν ἐνταση και τὸ βάθος πού χρειάζεται.

Ἦταν ἀρετὰ θρησκός ὁ Λοῦζος, ὅσο τοῦ ἐπέτρεπε ἡ παιδιόστικη ἀφροντισιά κι' ἡ νεανικὴ ἐπιπολαιότητα. Ὅσοσο πήγαινε ταχτικά στὴν

ἐκκλησία, νήστευε σχετικὰ και μεταλάβαινε, και πού και πού ἔκανε και τὴν προσευχὴ του παρακαλώντας τὸ Θεὸ ἰδίως νὰ τοῦ δίνῃ δύναμη νὰ προκόβῃ στὰ μαθήματά του. Καὶ πραγματικὰ πρόκοβε.

Τοῦτες οἱ σκέψεις τοῦ δημιούργησαν μιὰ ἀπόφαση. Πετάχτηκε ἀπ' τὴν καρέκλα του στέλλοντας τὴ ρέμβη στὸν ἄνεμο. Τράβηξε για τὸ παζάρι. Μπήκε σ' ἕνα μπακάλικο κι' ἀγόρασε μισὴ ὄκα κεριά, δῆθεν πὼς θὰ τὰ στείλῃ στὸν πατέρα του στὸ χωριό. Ἰβρισε ἀμέσως στὸ δωμάτιό του και τάβαλε μὲς τὸν συρτάρι. Μετὰ, ἀφοῦ μετεωρίστηκε για λίγο, πήρε μὴ μεγάλη ἀπόφαση, πού τὴ θεώρησε ἀπ' ἀρχῆς ἀνέκκλητη. Θὰ περάσῃ ἀπ' τὸ στενὸ της μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴ δῆ. Βέβαια χρειαζόταν μεγάλο κουράγιο, γιατί τὸ σπῆτι της ἦταν παράμερο, στὰ σύνορα τῶν περβολιῶν, και τίποτε δὲν θὰ δικαιολογοῦσε τὸ πέρασμά του ἀπὸ κεῖ. Ἔτσι θάταν ἐκτεθειμένος στὶς ὑποφῆες, στὶς εἰρωνεῖτες, στὸ κουτσουμπολιό. Για λίγο δίστασε. Μὰ τὴν ἀπόφαση τὴν εἶχε θεωρήσει ἀνέκκλητη. Ἄρα πρέπει νὰ τὰ ρισκάρῃ ὄλα. Ἄς ποῦν ὅτι θέλουν, ἄς νομίσουν ὅτι θέλουν. Ἄς γένῃ σκουπίδι, ἄς γένῃ τὸ περιγελο τοῦ κόσμου, ἀκόμα κι' αὐτῆς τῆς Ἰδίας. Μὰ πὼς μπορεῖ νὰ μὴ τὴ δλέπῃ! Τότε τί νόημα θάχῃ ἢ ζωὴ του, τί νόημα θάχῃ ἕνα αἶσθημα πού τὸ ἀντικείμενό του θὰ τοῦ ἦταν ἀπαγορευμένο! Θὰ σκόλλοῦσε στὸ πρόσωπό του τὴ μάσκα τῆς ἀδιαφορίας και θὰ τραβοῦσε μπροστά, προσέχοντας ὅσο μπορούσε νὰ μὴ τοῦ πέσῃ. Κι' ὅσο για τὸ μέλλον, κι' ὅσο για τὸ ἀποτελεσμα, δὲν υπῆρχε για τὴν ὥρα οὔτε μέλλον οὔτε ἀποτέλεσμα. Ὑπῆρχε μονάχα παρόν. Κι' ἐπρεπε νὰ προσκολληθῆ σ' αὐτὸ γιατί πιὸ πέρα ἔχαινε τὸ βάραθρο και μονάχα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ μπορούσε νὰ τὸ δρασκελίσῃ.

Μὲ τὴν καρδιά νὰ χοροπηδᾷ στὸ στήθος του ξεκίνησε, κάνοντας πρῶτα τὸ σταυρὸ του φιθυρίζοντας: «Θεὸ μου βοήθησέ με!» Πῆρε μαζί του κι' ἕνα βιβλίο, δὲν ἤξερε κι' αὐτὸς γιατί. Μὰ τῶνοιθε σὰν βοηθὸ, σὰν ἀποκούμπι.

Σὰν μπῆκε στὸ στενὸ της τὴν εἶδε ἀπὸ μακριὰ νὰ κάθεται στὸ κατόφλι τοῦ καγκελιοῦ της και νὰ λιάζεται μαζί μὲ τὴ μητέρα της και μιὰ γευτόνισσα. Ἀρχίσανε νὰ τρέμουν τὰ γόνατά του. Βλέποντας ἴσα μπροστά του και συγκεντρώνοντας ὅση ἀδιαφορία μπορούσε, τράβηξε μπροστά μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα. Διαβαίνοντας ἀπὸ μπρὸς της ἡ μάσκα τοῦπεσε ἀπ' τὸ πρόσωπο κι'

ἀποκάλυψε τὴν περφυράδα του. Κι' ὁ κανθὸς τοῦ ματιοῦ του τὴν ἀχλοσύλλαβε νὰ τὸν κυττάξῃ μ' ἓνα χαμόγελο ποῦ τοῦ φάνηκε εἰρωνικό. Κόπηκαν τὰ ἦπατά του. Ὡστόσο θῆκε τὴ δύναμη νὰ ταχύνη τὸ βῆμα, νὰ χαθῇ μὰ ὥρα ἀρχύτερα ἀπ' τὸ ὀπτικό της πεδίο.

Ἐστριψε ἀπὸ μιὰ γωνιὰ καὶ στάθηκε πίσω ἀπὸ μιὰ παλιὰ χαλασμένη δρύση, μισοκρυμμένη ἀπὸ πυκνὰ δέντρα, γιὰ νὰ πάρῃ ἀνάσα. Πῆρε τὸ κουράγιο νὰ κυττάξῃ πρὸς τὸ μέρος της. Μὰ ἀπὸ κεῖ δὲν φαινόντανε. Αὐτὸ τοῦδωσε ἀνάπαυλα νὰ συγκεντρώσῃ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ μέρος ἦταν ἐρημικό. Δὲν περνοῦσε κανεὶς κείνη τὴν ὥρα. Ἦταν ὅμως ἔτοιμος νὰ τραβήξῃ ὀλότσια ἀπ' τὸ μονοπάτι ποῦ βρισκόταν μπροστά του ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ περβόλια, μὲ τὸ πρῶτο σημάδι κάποιας παρουσίας.

Ἀπὸ κεῖ ποῦ στεκόταν φαινόνταν τὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ της. Ἦταν ἓνα φτωχικό σπιτάκι, χαμηλό, μὲ χωματένιο δῶμα. Μπροστά εἶχε μικρὴ αὐλὴ καὶ πίσω ἓνα κηπαριό, μᾶλλον σκουπιδοτόπος παρὰ κήπος. Καὶ τὸ ὄλο τριγυρίζον ἀπὸ χαμηλὸ φραγμὸ τσαλαπατημένο σὲ πολλὰς μεριές, ἀφήνοντας νὰ μπαινοβγαίνουν κόττες, γουρουνία καὶ σκυλλιά, δικὰ τους γιὰ τῆς γειτονιάς. Ἐκεῖ στὸ σκουπιδοκῆπο ἦταν μιὰ μικρὴ σκαλίτσα ἀκουμπημένη στὸν τοῖχο, ἀπ' ὅπου ἀνέβαιναν στὸ δῶμα. Καὶ κεῖ ἀπάνω ἦταν σκοινὶ τεντωμένο πάνω σὲ δυὸ κοντάρια γιὰ ν' ἀπλώνουν ροῦχα.

Τοῦτο τοῦδωσε μιὰ ἀχνὴ ἰδέα ποῦ ἔκανε τὴν καρδιά του νὰ πεταρῖσῃ. Μὰ ἐπιφυλάχθηκε γιὰ πὺδ ὕστερα νὰ τῆς δώσῃ συγκεκριμένο σχῆμα. Τέλος ἀφοῦ ἔμεινε ἐκεῖ κάμποση ὥρα ἀνενόχλητος ἔκρινε πῶς ἦταν ὥρα γιὰ τὸ γυρισμὸ χωρὶς, ἔλπιζε, νὰ θύσῃ ὑποψίες. Πάλι μὲ τὴ ψυχὴ στὸ στόμα καὶ τρεμουλιασμένα γόνατα ξεκίνησε. Τώρα μπροστά στὶς τρεῖς γυναῖκες στεκόταν κρῦβοντάς του Ἐκείνη, ὁ στραβο-Κωστῆς ὁ μπακάλης, ἓνας νέος ὄχι ἄσκημος μὰ ἀλλοίθωρος, ποῦ εἶχε πεθάνει ὁ πατέρας του καὶ τοῦ ἀφῆσε κληρονομιά τὸ πὺδ μεγάλο μπακάλιο τοῦ χωριοῦ. Κι' αὐτὸς κοκορευόταν κάνοντας τὸ σπουδαῖο. Ὁ Λοῖζος χλώμισσε. Ὁλητὴν τὴν ἄπαισιοδοξία ποῦ εἶχε λουφάξῃ ξαναγύρισε ἐπιταχυντικῶς, ἀνελέγητ. Περνώνας ἀπὸ μπροστά τους τὸν ἄκουσε εὐκρινὰ νὰ λέῃ: «Λογαριάζω νὰ χαλάσω τὸ σπίτι μου νὰ τὸ χτίσω ἀνώϊ. (Ἦταν μοναχογιός). Τὸν ἔπιασε. σῆγκρυο. Σκοτείνωσε τὸ μυαλό του. Περπάταγε σὰν μεθυσμένος. Πότε καὶ

πῶς ἔφτασε στὸ σπίτι του οὔτε τὸνοιωσε. Ἐάπλωσε ὅπως βρισκόταν στὸ κρεβάτι του καὶ παραδόθηκε σὲ νάρκη.

Σὰν ξύπνησε εἶχε κιόλας σουρουπώσει. Μὲς στὸ μυαλό του στριφογύριζαν συγκεχυμένες εἰκόνες. Ὁ στραβο-Κωστῆς ὁ μεγαλομπακάλης ποῦ τῆς μιλοῦσε μὲ τόση οἰκειότητά. Μιὰ ἀχτίδα ὡστόσο αἰσιοδοξίας φώτισε τὴ ψυχὴ του. Τί ἔδωκε μὲ τοῦτο; Θὰ ἦταν γείτονάς της, μπορεῖ καὶ συγγενής της. Κι' ἔπειτα ἦταν ἀλλοίθωρος. Ἀλλὰ καὶ μ' αὐτὸ τί ἔδωκε; Ὁ πλοῦτος τὰ σκεπάζει ὅλα. Κι' ἡ κοπέλλα ἦταν φτωχιά. Ἦ ἀχτίδα τῆς αἰσιοδοξίας ἔδωσε.

Ἦστερα κάτι ἄλλο τοῦ διάσχιζε τὸ ἀντιληπτικό. Ἦ σκαλίτσα ποῦ ἦταν ἀκουμπημένη στὸν τοῖχο. Γιατί πρόσεξε ἰδιαίτερα αὐτὴ τὴ λεπτομέρεια; Ἦταν κάτι τὸ αὐτόματο, χωρὶς ἰδιαίτερο σκοπὸ, χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία. Μὰ τούτῃ τὴ στιγμή σὰν ν' ἀποχτοῦσε κάποιος ὀκοπὸ, κάποια σημασία. Νὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ; Μ' ἂν τὸν δοῦν; Ἄν τὸν τσακώσουν; Τί ρεζιλίκι! Ὡστόσο τὸ μέρος ἦταν ἐρημικό, ὁ δρομάκος λιγοσούχναστος, ἡ νύχτα σκοτεινὴ. Ἄς δοκιμάξῃ τουλάχιστον. Ἄς κατόπτειε τὰ γόμω. Νὰ περιμένῃ ὅμως νὰ νυχτώσῃ καλά, οἱ δρόμοι νὰ ἐρημώσουν ἀπ' τὴν κίνηση. Γιατί δὲν πρέπει νὰ τὸν δῆ κανεὶς νὰ τραβᾷ πρὸς τὰ κεῖ.

Προσπάθησε νὰ διαβάσῃ γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα. Μὰ τὸ μυαλό του εἶχε κλείσει ἐρημητικά. Δὲν ἔμπαινε τίποτε μέσα. Τότε δοκίμασε τὰ καταιστρώση σχέδια. Μὰ τὸ περίβλημα τοῦ μυαλοῦ του ἦταν καὶ σὲ τοῦτο ἀδιαπέραστο. Μόνον κατάφερε νὰ συλλογιστῇ πῶς τὰ σχέδια δὲν νελοῦσαν. Θὰ προχωροῦσε μέρα μὲ τὴ μέρα, ὡσα μὲ τὴν ὥρα, στιγμή μὲ τὴ στιγμή. Καὶ ποῦ θεβγαζε ἓνας τέτοιος δρόμος, οὔτε ἤθελε νὰ ξέρῃ. Φτάνει ποῦ θὰ ἱκανοποιῶσε μιὰ ψυχικὴ ἀνάγκη, ἀνάγκη ἐπιταχυντικῆ, τυραννικῆ.

Ἦ ὥρα πετοῦσε, ἀργοπατοῦσε. Δὲν ἤξερε. Τὸ παλιερολόι του ἦταν σταματημένο. Καὶ τοῦτο τὸν ἔκανε νὰ ἐλασθημῆσῃ ἀπὸ πείσμα. Τέλος σηκώθηκε καὶ ἐγῆκε ἔξω. Ὁ οὐρανὸς ἦταν συννεφιασμένος, τὸ σκοτάδι πηχτό. Ἀφουγκράστηκε γιὰ τοὺς θόρυβους τῆς ζωῆς. Μονάχα σκυλλιά ἀλυχτοῦσαν. Καὶ γατές ποῦ καὶ ποῦ νιαούριζαν ἢ τσίριζαν. Τίποτε ἄλλο. Καὶ τὸ πηχτὸ σκοτάδι ποῦ καὶ ποῦ τὸ τρυποῦσαν μικρὰ φωτᾶκια, ἀπὸ κάποιες πόρτες ποῦ ἀνοιγαν γιὰ λίγο καὶ ξανάκλειναν παίρνοντας μαζί τους τὰ μουντά τους φῶτα.

Ἔσβυσε τὴ λάμπα, ἔκλεισε τὴν πόρτα ἀθόρυβα καὶ τυλιγμένος στὸ παλτό του βγήκε στὸ δρόμο διασχίζοντας λαγοπατώντας τὴν πετρώστρωτη ἀβλή. Προχωροῦσε σχεδὸν ψηλαφητὰ ἀνοίγοντας διαπλάτα τα μάτια του κυττώντας τὰ πόδια του γιὰ νὰ ξεκρίνη τὸ δρόμο, ποὺ ὡστόσο ἀσπρίζε ἀδιόρατα ὀδηγώντας τὰ θήματά του, ἂν καὶ μ' ἄρκετὴ δυσκολία. Πλησιάζοντας στὴν ἀγορά, εἶδε πὼς εἶχαν ἀκόμη ἀνθρώπους τὰ καφενεῖα. Γι' αὐτὸ ἔστριψε ἀπὸνα στεναρόμι ποὺ παράκαμπτε τὴν περιοχὴ, μὰ ποὺ τὸν δῆγησε κάτω ἀπὸ δόμες πλαισιωμένες μὲ τριανταφυλλιές καὶ βάτους ποὺ τοῦ γρατσούνισαν τὸ πρόσωπο.

Τέλος ἔφτασε ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι της. Ἐρημία. Ἐσυχία. Ὡστόσο ἀπ' τὶς χαραμάδες τῆς πόρτας καὶ τοῦ παραθυριοῦ διακρινόταν ἀμυδρὸ φῶς. Ἀνάλαφροι ψίθυροι ξεχυνόνταν ἀπ' τὶς ἴδιες χαραμάδες καὶ φτάναν ὡς τ' ἀφτιά του. Πῆγε ἀπ' τὴν πίσω μεριά τοῦ σπιτιοῦ καὶ δρασκελίσει τὸ χαλασμένο φράχτη. Ἡ σκαλίτσα ἦταν στὴ θέση της. Κόλλησε στὸν τοῖχο λίγες στιγμὲς κι' ἀφογκράστηκε, πασιάζοντας μὲ τὴ ματιὰ του νὰ ξεσκήσει τὸ σκοτάδι ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Μὰ ἐξὸν ἀπ' τοὺς σκύλλους καὶ τοὺς γάτους δὲν ἀκουγόταν τίποτε, οὔτε ψίθυρος, οὔτε βήξιμο, οὔτε περπατησιά. Καὶ τὸ σκοτάδι κανένα φῶς δὲν τὸ ἐσκιζε.

Ἀνέβηκε στὸ δῶμα, πατώντας ἀνάλαφρα σὰν γάτος. Σκυφτός, σχεδὸν διπλωμένος στὰ θυά, πάσιει νὰ ξεχωρίσει διειδήποτε. Τίποτε. Πλησίασε τὴν καμινάδα, ἀπ' ὅτου ἔβγαίνει ἀνάλαφρος, μρωδάτος καπνός. Ἐβόησε τ' ἀφτί του. Χτύπησε τὴν ἀκοή του ἀνάλαφρο μ'ιρολόϊ. Ἐβγαίνει ἀπὸ στήθος νεανικό. Ἦταν Ἐκείνη μοιρολογώντας τὸν ἀδερφό της. Μιὰ θλίψη τοῦ γέμισε τὴν ψυχὴ. Σὰν ὁ πόνος της νὰ διοχετεύτηκε μέσα του. Ἄκουε καὶ τὶς κουβέντες τῶν γονιῶν της μὰ δὲν ἔξεχνε τί λέγανε. Δὲν μιλοῦσαν δυνατά. Μόνο ξεχώριζε ποὺ καὶ ποὺ ἀναστεναγμούς. Καὶ ξαφνικὰ τρύπησε πάλι τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς του μιὰ ἀχτίδα αἰσιοδοξίας. Τὸ πένθος τοὺς ἦταν βαρὺ. Ἄρα ἦταν ἀπίθανο νὰ τὴν ἀρραβώνιαζαν γιὰ τὴν ὥρα. Ἐστερα ὁμως γέλασε μὲ τὴν ἀνότητὴ του σκέψη. Σὰν νὰ πενθοῦσε ὡσπου κείνος νὰ μεγαλώσει, ν' ἀντρωθῆ, νὰ τὴν βρῆ ἔτοιμη στὸ πιάτο! Κι' ἡ ἀχτίδα τῆς αἰσιοδοξίας ἔσβυσε ἀπότομα σὰν μὲ θυμό.

Ὡστόσο δοκίμαζε μιὰ παράξενη εὐτυχία, μιὰ ἀλλόκοτη ἀπόλαυση, νοιώθοντάς τὴν τόσο κοντὰ του, σὰν ν' ἀπολάβαινε τὴ συντροφιά της,

σὰν νὰ χαιρότανε τὴν παρουσία της. Καὶ σὰν νὰ τοῦ διοχέτευε τὸ πένθος της καὶ ν' ἀποζητοῦσε τὴν παρηγορία του. Κι' ἔτσι ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ πειὰ κανένας ἤχος, κανένας ψίθυρος δὲν ἔβγαίνει ἀπ' τὴν καμινάδα. Θὰ πέσαν νὰ κοιμηθοῦν. Καὶ τὴ φαντάστηκε ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι της καὶ παρακοιλοῦσε μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του τὸ παρθενικό της στήθος ν' ἀνεβοκατεβαίνει ἀνάλαφρα, τὰ κλειστά της βλέφαρα ποὺ τὰ φιλοῦσε ὁ ὕπνος, τὰ χρυσὰ της μαλλιά ποὺ ἔξέπλεκα πλαισιῶναν τὸ ροδαλὸ της πρόσωπο καὶ ἄθελά του ξεπετάχτηκε ἀπ' τὸ πονεμένο του στήθος ἕνας βαθὺς ἀναστεναγμὸς ποὺ τοῦ ἔσκιζε τὰ φυλλοκάρδια.

Ἐστερα, δισταχτικά, σὰν ἄθελά του, κατέβηκε ἀνάλαφρα καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του, ἔχοντας πάντα τὸ νοῦ του ἀπὸ κανένα ξαφνικό συναπάντημα. Σὰν ἔφτασε στὴν κάμαρά του ἄναψε τὴ λάμπα καὶ κάθησε στὸ κρεβάτι του ξεθεωμένος καὶ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ. Ἐστερα ἀναθυμήθηκε τὰ κεριά. Ἦταν ἡ μόνη του ἐλπίδα. Ἐνοιωσε σύφρα πὼς μονάχα κάποια ὑπερφυσικὴ δύναμη, ὑπερκόσμια, θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πῶθου του, στὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὄνειρό του.

Ἐβγαλε τὰ κεριά ἀπ' τὸ συρτάρι. Μέτρησε δώδεκα. Τὰ κόλλησε πάνω στὸ ἀκουμπιστήρι τῆς καρέκλας, βάζοντας τὴν στὴ μέση τῆς κάμαρας, καὶ τὰ ναψε. Ἐστερα ἕκαμε μπροστὰ τὰ κεριά δώδεκα μετάνοιες γονατίζοντας στὸ χωματένιο δάπεδο, ἐπαναλαμβάνοντας σὲ κάθε μετάνοια τὴ σύντομη προσευχὴ: «Θεέ μου καὶ ἀξίωσέ με νὰ τὴν κάνω δική μου!» Ἐστερα ἔσβυσε τὰ κεριά καὶ τάβαλε πίσω στὴ θέση τους κι' ἔπεσε στὸ κρεβάτι του ξαλαφρωμένος. Βυθίστηκε ἀμέσως σὲ βαθὺ ὕπνο.

Τὸ πρῶτ' ἔγυνησε μὲ τὸ μυαλὸ ἑσπερωμένο, σὰν νὰ μὴ τὸν βασάνιζε καμιά ἔγνοια. Ἀναθυμήθηκε ὡστόσο τὶς χτεσινὲς ἀγωνίες του, μὰ τώρα τὶς γλύκαινε ἕνα ρεῖμα αἰσιοδοξίας ποὺ τὸν συνόδεψε ὡς τὸ σχολεῖο. Ἦταν μᾶλλον κεφᾶτος ὅλη τὴν ἡμέρα, σὰν νὰ πρόσμενε πὼς ἡ ἀπογευματινὴ ἐκστρατεία του κατὰ τὸ εὐχάριστο θᾶφερνε, κάποια προπόθεση θὰ ἐδημιουργεῖτο, ποὺ θὰ προοιωνίσει μιὰ αἰσία ἔκβαση στὶς προσδικίες του. Καὶ σὰν στεκόταν κάποτε-κάποτε ν' ἀναλύσει αὐτὸ τὸ καινούργιο συναίσθημα, πάσκιζε νὰ πείσει τὸν ἑαυτὸ του πὼς ἡ πίστη καὶ βρῆ μετακινεῖ καὶ στὸ κάτω-κάτω χρειάζεσταν

νά γένη τόσο μεγάλο θαῦμα νά πάρη μιὰ γυναίκα τέσσερα-πέντε χρόνια μεγαλύτερή του;

Βέβαια δὲν ἦταν ἡ διαφορά τῆς ἡλικίας. Ἦταν ποὺ ἦταν ἀκόμα μαθητῆς, κι' ὥσπου νά-ναι σὲ θέση νά παντρευτῆ θά τοῦ τὴν παίρνανε, μάλιστα ἔτσι ὁμορφὴ ποὺ ἦταν. Αὐτὴ ἡ τελευταία σκέψη τοῦ κρύανε κάπως τὴν αἰσιοδοξία. Μὰ πάλι ἐπέμενε πὼς τὸ θαῦμα ποὺ περιέμενε ἀπ' τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ δὲν ἦταν καὶ τόσο σπουδαίο. Δὲν ζητοῦσε δὰ ἀπ' τὸ Θεὸ ν' ἀναστήσῃ ἄνθρωπο! Πέντε χρονάκια, πέντε μονάχα νά τοῦ τὴ φυλάξῃ, τίποτε ἄλλο. «Θεέ μου, πολλὰ σοῦ ζῆτώ;»

Τοῦρθε τώρα καὶ μιὰ ἄλλη σκέψη, ποὺ μεγάλωσε τὴν αἰσιοδοξία του. Ἄν τὸλεγε στὸν πατέρα του; Βέβαια πιθανὸν νά τὸν καρπάζωνε. Μποροῦσε ὅμως νά τὸν ἐκβιάσῃ, ἀπειλώνοντας τὸν πὼς θὰ φύγῃ ἀπ' τὸ σχολεῖο, πὼς θὰ σκοτωθῆ καὶ τὰ παρόμοια. Ἄς εἶναι ὅμως! Αὐτὰ εἶναι πράγματα ὑπερῶτερα.

Νωρὶς τ' ἀπόγευμα βρῆκε τὴ δύναμη νά διαβάσῃ καὶ λίγο, ἂν κι' ἡ ἀνωπομονησία τὸν κατάρρωγε σὰν ἐσωτερικὴ φαγοῦρα. Τέλος ξεκίνησε πάλι μὲ τὸ βιβλίον στὸ χέρι. Προτοῦ νά πιάσῃ τὸ δρόμο τῆς ἔπεσε ἀναπάντεχα πάνω στὸ Χατζη-Γουουλῆ, ποὺ βυθισμένος στοὺς λογισμοὺς του δὲν πρόφτασε νά τὸν ἀποφύγῃ. Ἔκανε νά κοντοσταθῆ νά τὸν ἀφήσῃ νά προχωρήσῃ, μὰ ὁ γέρος στάθηκε καὶ τὸν χαιρέτησε.

—Γειά σου σκολαρόπαιδο! Πῶς ἀπ' τὴ γειτονία μας;

Ὁ Λοῖζος ταραχτικὴ κι' ἔχασε τὰ λόγια του. Τοῦ φάνηκε πὼς ὀλοι μάντευαν τὸ μυστικὸ του καὶ πὼς τὸ φανέρωμα τοῦ μυστικοῦ του θ' ἀποτελοῦσε συφορά. Μάσησε τὰ λόγια του.

—Νά! ... Πάνω... πάω ἀπὸ δῶ... στὰ περβόλια... διαβάζω πιὸ καλά. Εἶναι ἡσυχία!

—Μπράβο!... Εἶσαι καλὸς μαθητῆς! Καὶ προχώρησε μιλώντας του, ἔτσι ἀναγκάζοντάς τον νά περπατᾷ δίπλα του.

—Τί κάνει ὁ πατέρας σου, εἶναι καλά; Εἶμαστε παληοὶ φίλοι ξέρεις!

Ὁ Λοῖζος ἀναγάλιασε. Ἦ μορφὴ του φωτίστηκε.

—Ἀλήθεια;

Κι' ἡ καρδιά του χοροπήδησε μὲς στὰ στήθια του ὄχι ἀπὸ ἀγωνία μὰ ἀπὸ χαρὰ κι' ἐλπίδα σὰν ὁ γέρος τὸν προσκάλεσε νά μπουῖν στὸ σπίτι του νά πάρῃ ἕνα γλυκό. Κοκκίνισε σὰν παροῦνα καὶ τὸ «εὐχαριστᾷ» τῆπε μὲ φωνὴ τρε-

μουλιαστὴ καὶ ξέπνοη.

Σὰν πλησίασαν ὅμως στὸ σπίτι, εἶδε μὲ δυσαρέσκεια ποὺ τοῦφερε ξανά τὴν ἀπαισιοδοξία, τὸ στραβο-Κωστῆ νά κουβεντιάζῃ εὐθυμα ὀρθιος μπροστὰ στὴ μάνα καὶ τὴν κόρη, ποὺ liaζόντουσαν πάλι στὸ κατώφλι τους. Σὰν ἔφτασαν κοντὰ τους ὁ γέρος προχώρησε ἀφήνοντας λίγο πίσω τὸ Λοῖζο καὶ χαιρέτησε τὸν Κωστῆ, μαλλώνοντας ταυτόχρονα τίς γυναῖκες.

—Τί τὸν ἔχετε τὸν ἄνθρωπο ὀρθιο, δὲν ντρέπεστε; Φέρτε του καρέκλα νά καθήσῃ!

Ἡ Χρυστάλλα κοκκινίζοντας πετάχτηκε στὸ σπίτι νά φέρῃ κάθισμα. Στὸ μεταξὺ ὁ γέρος ἄρχισε κουβεντολόι μὲ τὸν Κωστῆ, ἐνῶ ὁ Λοῖζος, παρακαλώνοντας ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νά τὸν καταπιῆ, παραμέρισε λίγα θήματα, ὥσπου βλέποντας πὼς δὲν τοῦ δίνει κανεὶς σημασία, προχώρησε λίγο πρὸς τὰ ἔμπρὸς δειλὰ-δειλά, ὥσπου βλέποντας πὼς ὄχι μονάχα δὲν τὸν φώναξε κανεὶς μὰ οὔτε καὶ τὸν κύτταζαν, τράβηξε τὸ δρόμο του μόλις προφτάνοντας νά δῆ τὴ Χρυστάλλα νά προσφέρῃ μὲ χάρη καὶ χαμόγελο τὴν καρέκλα στὸν Κωστῆ.

Ἡ σκέψη πὼς ἂν ἔλειπε ὁ Κωστῆς θῆταν αὐτὸς τώρα στὴ θέση του κι' αὐτὸς θ' ἀπολάβαινε τὴ χάρη καὶ τὸ χαμόγελό της, τὸν ἔκανε νά τοῦρθη σὰν λιγοθυμία. Σούρθηκε κι' αὐτὸς δὲν ἤξερε πὼς ὡς τὴ χαλασμένη θρύση καὶ κρύφτηκε ἀπὸ πίσω. Σωριάστηκε πάνω σὲ μιὰ πέτρα. Τὸ μυαλό του σὰν νά σταμάτησε νά δουλεύῃ. Κι' οὔτε ἔνοιθε τίποτε. Κι' αὐτὸ γι' ἀρκετὴ ὥρα. Ἐπειτα σὰν συνῆρθε κάπως σηκώθηκε, πρόβαλε τὸ κεφάλι ἀπ' τὴ γωνιά τῆς θρύσης προχωρώντας λίγο μπροστὰ, καὶ κύτταξε. «Ὅλοι μαζί συζητοῦσαν ζωηρὰ μὲ κάποιο τόνο εὐθυμίας ποὺ τοῦ φάνηκε ἀταίριαστος μὲ τὸ πένθος τους. Κι' ὁ στραβο-Κωστῆς τὴν κύτταζε κατὰμύματα τρώγοντάς την μὲ τ' ἀλλοίωθρά του μάτια, καὶ κείνη...

Δὲν ἀπόσωσε τὴ σκέψη του. Τράβηξε διαστικὰ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ περβόλια καὶ φτάνοντας στὴν κάμαρά του ρίχτηκε στὸ στρώμα του καὶ πάσκισε νά κλάψῃ. Μὰ δάκρυα δὲν τοῦ ἐρχόντουσαν. Ὅσοσο ἡ ψυχὴ του ἦταν μαυρισμένη καὶ δὲν εἰσχωροῦσε μέσα καμιὰ ἀχτίδα αἰσιοδοξίας, καμιὰ πίστη. Ἔμεινε ἔτσι ξαπλωμένος μὲ τὴ σκέψη μετέωρη, μὲ τίς αἰσθήσεις νεκρωμένες γιὰ κάμψοση ὥρα, ὥσπου σουρούπωσε. Καὶ τὸ σούρουπο ποὺ κατάκλυσε τὴν κάμαρά του σὰν σκοτάδι, τὸν ἔκανε νά συνέλθῃ, ἔκανε τίς αἰσθήσεις του νά ξυπνήσουν, τὴ σκέψη του νά λαγα-

ρίση.

Κι' ή πρώτη λειτουργία του μυαλού του ήταν ν' αναρωτηθῆ ἂν θάβγαινε ἀπόψε στή νυχτερινή του ἐκστρατεία κι' ἂν θά συνέχιζε τις παρακλήσεις του πρὸς τὸ Θεό. Τοῦ φαίνονταν ὄλα μάταια καὶ πὼς καλὰ θάκανε νὰ σφίξει τὴν καρδιά του, νὰ πνίξει τὸν πόνο του καὶ νὰ κάτση στὰ ἦσυχά του, γιατί ἄδικα κοπίαζε. Τίποτε δὲν θά γενόταν. Κι' οὔτε ὁ Θεὸς θά τὸν βοηθοῖσε οὔτε ὁ δαίμονας!

Μὰ στή σκέψη τούτη τινάχτηκε. Αὐτὸ ἦταν βλαστήμια. Κι' ἦταν μιὰ ἡτοπίαβεια. Σὰν μὲ τόσσο δὲ ἔχανε τὴ ψυχραμία του, τὸ κουράγιο του, τὴν πίστη του, τότε πὼς ἔλπριζε νὰ πετύχη κάτι γιὰ σὲ τούτη τὴν περίσταση, γιὰ στή ζωὴ του γενικά; Πρέπει νὰ σταθῆ ντοῦρος, νὰ δεῖξει καὶ λίγη αὐτοπεποίθηση, μὰ πρὸ παντὸς νὰ μὴ χάσει τὴν πίστη του. Μάλιστα ἀπόψε ν' ἀνάψη τὰ κεριά προτοῦ νὰ βγῆ ἔξω. Μονάχα νὰ μὴν ἀργήση πολὺ καὶ τ' ἀφήση καὶ καταλυθοῦν καὶ κάψη τὴν καρέκλα. Κι' ὕστερα τί θά πῆ στή νοικοκυρά του; Κουράγιο λοιπὸν κι' ὁ Θεὸς θά βοηθήση. Τί σημασία εἶχε πὼς κουδενιάζη ὁ Κωστῆς μαζί της; Κι' ἂν τὸν παράτησε οὐκίλο ὁ γέρος τί περιμένε ἀπὸ ἓνα μεθύστακα; Ὡστόσο θά καλλιεργήσῃ τὴ γνωριμία του καὶ ἀργὰ ἢ γρήγορα θά δρασκελίση τὸ κατώφλι της.

Μὲ τέτοια αἰσθήματα ξαναγεννημένης αἰσιοδοξίας ξεκίνησε γιὰ τὴ νυχτερινή του ἔξοδο, ἀνάδοντας πρῶτα τὰ δώδεκα κεριά, κολλώντας τα πάνω στ' ἀκουμπιστήρι τῆς καρέκλας.

Ἀνέβηκε πάλι στὸ δῶμα της καὶ πλησίασε λαγοπατώντας στὴν καμινάδα, μὲ τὴν καρδιά του νὰ λαχταρᾷ ἀπ' τὴ συγκίνηση ποὺ βρισκόταν τόσο σιμά της κι' ἀπ' τὸ φόβο μπᾶς καὶ τὸν πάρη κανεὶς χαμπάρι. Ἔστησε πάλι τ' ἀπὲρ τὸ πάνω ἀπ' τὴν καμινάδα. Δὲν ἄκουσε μοιρολόγια. Μονάχα ζωηρὲς κουδέντες, καὶ στενοχωριόταν ποὺ δὲν ξεχώριζε τὰ λόγια. Πάντως ἔνοιωσε δυσάρεσκεια. Θά προτιμοῖσε νάκουε καὶ πάλι μοιρολόγια. Κι' ἂν μάλιστα ἄκουε θρήνους θ' ἀναγάλιαζε ἢ ψυχὴ του.

Μ' ἀνακατωμένα συναισθήματα ποὺ δὲν μποροῖσε ὁ ἴδιος νὰ τὰ ξεμπλέξη, κατέβηκε ἀπ' τὸ δῶμα καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπῆτι. Τὰ κεριά κόντευαν νὰ καταλυθοῦν. Ἔκανε μὲ κατάνυξη τις δώδεκα γονυκλισίες μὲ τις δώδεκα προσευχές, καὶ πλάγιασε πάλι ξαλαφρωμένος γιὰ νὰ κοιμηθῆ τὸν ὕπνο τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἐκτέλεσε τὸ καθήκον του στὸ ἀκέραιο.

Ἔτσι περνοῦσαν οἱ μέρες κι' οἱ νύχτες. Κι' ὁ Λοῖζος βασανιζόταν ἀπὸ ἓνα πάθος ποὺ ὀλοένα μεγάλωνε, τοῦ γιόμιζε τὴ ψυχὴ καὶ τὸ μυαλό. Ἔτσι ποὺ δὲν ἔμενε χῶρος οὔτε γιὰ ἄλλη σκέψη οὔτε γιὰ ἄλλο αἰσθημα. Παραμέλησε ὀλότελα τὰ μαθήματά του, παραμέλησε τις συντροφίες του καὶ κάθε ψυχαγωγία ποὺ πρὶν τὴν ἀνακάλυπτε μέσα σὲ κάθε ἀσήμενη περίσταση.

Τὸ βασανιστήριό του ὀλοένα καὶ μεγάλωνε παράλληλα μὲ τὸ πάθος του. Ἡ αἰσιοδοξία του ποὺ στηριζόταν τώρα ὀλότελα σὲς μετάνοιες καὶ τις προσευχὲς μπροστά στ' ἀναμμένα κεριά, εἶχε ν' ἀντιπαλαίση μὲ δυὸ πηγῆς ἀπαισιοδοξίας ποὺ μοιάζαν μὲ δυὸ ἀστείρευτες νερομάνες. Ἡ μιὰ ἦταν ἡ ηλικία του κι' ἡ μαθητική του ιδιότητα. Ἡ ἄλλη ἦταν ὁ στραβο-Κωστῆς ποὺ σχεδὸν κάθε μέρα περνώοντας ἀπ' τὸ σοκάκι της τὸν ἔβλεπε θρονασμένο δίπλα της τότε στὸ κατώφλι της, τότε στὴν ἀλλή της καὶ νὰ φέρνεται σὰν σπὸ σπῆτι του καὶ νὰ σαλιαρίζη ἀδιάκοπα.

Καὶ τὴν αἰσιοδοξία ποὺ τοῦ χάριζαν οἱ προσευχὲς καὶ ποὺ τὴν ἔνοιωθε φτανή, ἂν καὶ δὲν τολμοῖσε ν' τ' ὁμολογήση ἀπὸ φόβο μπᾶς κι' ἀμαρτήση, δὲν ἐρχόταν τίποτε νὰ τὴν ἐνισχύση. Ἐκεῖνη οὔτε κἂν ἔδινε σημασία στὴν παρουσία του γιὰ τὴν ὑπαρξή του. Μονάχα τὴν πρώτη φορά γύρισε καὶ τὸν κτύπηξε ἀσφαλῶς ἀπὸ περιέργεια. Ἀπὸ τότε περνοῖσε ἀπὸ μπροστά της κι' οὔτε ἀπὸ ἀπλή πριέργεια δὲν τοῦρριχνε ἔστω καὶ μιὰ ματιά. Κι' ὁ πατέρας της ἔχασε ὀλότελα τὴν πρόσκληση ποὺ οὔτε κάνει κείνη τὴν ἡμέρα κι' εἶχε ἀναπτέρσει τις ἐλπίδες του. Ἄλλωστε δὲν τὸν ξανάδε ξεμέθυστο. Ὅσες φορές τὸν ἀντάμωνε, αὐτὸς περπάταγε τρεκλίζοντας, καὶ καταβάλλοντας προσπάθειες ἀπεγνωσμένες νὰ κρατήση τὴν ἰσορροπία του, μουρμουρίζοντας ἀσυνάρτητα.

Ἔτσι ἡ πηγὴ τῆς αἰσιοδοξίας του μὴ βρίσκοντας συμπάρσταση ἀπὸ ποθεινὰ καὶ μὴ δεχόμενη καμιά συμβολὴ στὰ νάματά της, ἄρχισε ἀνεπαίσθητα νὰ στερεῖ. Ὁ Λοῖζος κάνοντας τις γονυκλισίες του καὶ τις προσευχὲς του ἀναρωτιόταν κάθε βράδυ καὶ πιὸ θαρρετὰ, ἂν ὄλα τοῦτα εἶχαν νόημα. Κι' ἂν ἦταν δυνατὸ νὰ βγῆ ἀπ' αὐτὰ κάποιο πραχτικό ἀποτέλεσμα. Τοῦτες οἱ σκέψεις σὰν πλάγιαζε τοῦ φαίνονταν ἀσεβεῖς καὶ παρακάλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ μὴ τὸν συνεριστῆ καὶ νὰ τὸν συγχωρήση.

Τὸ ἄλλο βράδυ διως ξαναρχόντουσαν ἔντο-

νώτερες κάπως ἔτσι πού μουνδιασμένα ἔκανε τις γονυκλισίες του, μουνδιασμένα τις προσευχές του και μουνδιασμένα παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ στὸ κρεβάτι του νὰ τὸν συγχωρήσει.

Παράλληλα ἄρχισε νὰ ψυχραίνεται ὁ πόθος του νὰ τὴ βλέπει, ἢ μᾶλλον νὰ περνᾷ ἀπ' τὸ στενὸ της. Τί καταλάβαινε; Ἐποὶ σημασία δὲν τοῦδινε; Μπορεῖ καὶ ν' ἀγνοοῦσε ἀκόμα καὶ τὴν ὑπαρξή του. Δὲν ἦταν παράξενο. Ἔτσι ὅπως περνοῦσε ἀπὸ μπροστά της πιθανὸν νὰ μὴ τὸν εἶδε ποτὲ ἄπο τὴ μέση καὶ πάνω, ἢ ἀκόμα νὰ βλεπε μονάχα τὰ πόδια του. Κι' αὐτὴ ἢ σκέψη τὸν πάγωσε καὶ ταυτόχρονα τὸν ἔκανε ἔξω φρενῶν. Ἄρχισε νὰ αιχμαίνεται τὸν ἑαυτό του. Κι' ἔπειτα τί ἤθελε νὰ περνᾷ καὶ νὰ βλέπει κεῖνο τὸ στραβούλιακα νὰ σαλιαρίζη μαζί της καὶ νὰ τοῦ ἀναστατώνη τὴ ψυχὴ μὲ μιὰ ζήλεια καὶ μιὰ πίκρα ἀνήμπορη, πού τοῦ ἀβίωνε τὸν πόθο πού τὸν κατασάσνιζε νυχτοήμερα;

Καὶ κεῖνες οἱ νυχτερνὲς ἐξορμήσεις καὶ τὸ ἀνέδασμα στὴν ταράτσα καὶ τὸ σκύψιμο πάνω ἀπ' τὸν καπνοδόχο, δὲν ἦσαν γελοῖα καμώματα; Κι' ἂν τὸν τσάκωναν πού θὰ πήγαινε νὰ σταθῆ; Τὸν ἔπιανε σύγκρουσ' αὐτὴ τὴ σκέψη. Ὁμοῦς δὲν εἶχε τελικὰ τὴ δύναμη νὰ ξεκόψη ὅτε ἀπὸ τὸ πέρασμα ἀπ' τὸ στενὸ της ὅτε ἀπ' τὸ νυχτοπερπάτημά του. Κι' ἂν ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό του ἂν διατηροῦσε καμιά ἐλπίδα ἀπαντοῦσε ἀρνητικὰ, κι ἂν εἶχαν κάποιο νόημα ὅλα τοῦτα τὰ καμώματα πάλι ἀρνητικὰ ἀπαντοῦσε, μὰ πάλι ἂν ἀναρωτιόταν ἂν ἦσαν μάταιες οἱ προσευχὲς κι' οἱ γονυκλισίες του ἀρνητικὴ ἦταν πάλι ἢ ἀπάντησι, ἂν καὶ μὲ κάποια ἀδελαιότητα.

* * *

Οἱ μέρες μὲ τὰ πάνω καὶ τὰ κάτω περνοῦσαν. Τὸ ἴδιο κι' οἱ νύχτες. Ἐνα βράδυ σὰν ἀναθε τὰ κερὰ δόλοτελα ἀκεφα, σὰν μετανιωμένος, ἀναθυμήθηκε πὼς σήμερα πού πέρασε ἀπ' τὸ στενὸ της εἶδε ροῦχα ἀπλωμένα στὸ δῶμα. Δὲν εἶχε δώσει σημασία. Σχεδὸν δὲν τᾶξε παρατηρήσει καθόλου. Μονάχα ἢ ἀσπράδα τους φάνταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὴ ματιὰ του γιὰ νὰ θυθιστῆ κατόπι στὸ ὑποσυνείδητό του. Καὶ τώρα ξανάρθε ζωηρὰ στὴ μνήμη του κεῖνο τὸ ἐπλωμα τῶν ρούχων καὶ τοῦ γέννησε ζωηρές, ἀλλόκοτες σκέψεις.

Ἄν δὲν τὰ μάζεφαν... Κι' ἂν δὲν τὰ μάζεφαν τί; Στάθηκε σὰν χαζὸς γιὰ λίγη ὥρα καὶ

κύτταξε τὰ κερὰ πού ἀναθαν, κλείνοντας τὸ μωλό του ἀπὸ κάθε σκέψη. Γρήγορα ὅμως συνήρθε στὴ ξαφνικὴ σκέψη πού ἐξεβίασε τὴν εἴσοδο τοῦ μυαλοῦ του, πὼς τὰ κερὰ θὰ καταλυθοῦν προτοῦ γυρίσει ἀπ' τὴ νυχτερινὴ του περιπλάνησι, ἂν τρώγη τὴν ὥρα μὲ μπερδεμένους συλλογισμούς.

Ἐκίνησε. Καὶ μὲ βήμα ξεπίτηδες κάπως πιὸ ἀργὸ ἀπ' τὸ συνηθισμένο προχωροῦσε ἀνασκαλεύοντας στὸ νοῦ του τ' ἀπλωμένα ροῦχα καὶ τὴν πιθανὴ σημασία τους. Μὰ ἄς ἔφθανε πρῶτα ἐκεῖ κι' ἂν ἦσαν ἀκόμα στὸ δῶμα θὰ βλεπε καὶ θὰ κανε. Μὰ τί σκόπευε νὰ κἀνη; Οὔτε ὁ ἴδιος ἤξερε καλῶ-καλά. Κι' οὔτε ἤξερε ἄλλωστε τί εἶδους ροῦχα ἦσαν. Πάντως ἦσαν ἄσπρα. Μᾶλλον σεντόνια θᾶσαν. Τότε;

Ἄν ἦσαν ἀκόμα ἐκεῖ θὰ τραβοῦσε τὸ δρόμο του. Δὲν θ' ἀνέβαινε στὸ δῶμα. Ἦταν κίνδυνος νὰ φανῆ ἢ σκιά του πάνω στὸ ἄσπρο φόντο τῶν ρούχων. Μὰ γιατί θὰ τᾶφηναν βλῆ τὴ νύχτα ἀπλωμένα; Βέβαια ἤξερε πὼς δὲν ἦταν ἢ πρῶτη φορὰ ποθῆλεπε ροῦχα ἀπλωμένα τὴ νύχτα σὰν δὲν εἶχαν ἀκόμα στεγνώσει τὴν ἡμέρα. Ὅσοστό τοῦ φάνηκε πὼς ἦταν ἀνόητος νὰ περιμένῃ νὰ τὰ δῆ ἀπλωμένα νύχτα. Τάχυνε τὸ βήμα. Ἄκρα ἤσυχια. Καὶ πάλι μονάχα μερικὲς ἀχιτῆδες φωτὸς πού πρὸβαλλαν πού καὶ πού ἀπ' τις χαραμαῖδες τῶν παραθυριῶν πρὸδιναν τὴ ζωντάνια τοῦ χωριοῦ.

Μπαίνοντας στὸ σοκάκι της ἢ ματιὰ του πετάχτηκε αὐτόματα στὸ δῶμα. Τὰ ροῦχα μισοἀσπρίζαν μέσα στὸ μαῦρο φόντο τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά του σπαρτάρισε. Φτάνοντας στὸ σπῆτι τὸ προσπέρασε γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὴν ὑπόσχεση ποῦχε δώσει στὸν ἑαυτό του νὰ μὴν ἀνεβῆ στὸ δῶμα. Μὰ ἀπ' τὰ πρῶτα βήματα κοντοστάθηκε. Ἐκανε μεταβολὴ καὶ καρφωμένος στὴ θέσι του στύλωσε τὴ ματιὰ του στὴν ἀχνὴ ἀσπρίλα πού τὸν μαγνήτιζε. Τί σκεφτόταν; Τί σκοπὸ εἶχε; Δὲν μποροῦσε νὰ καθορίσει. Ἐξὸν ἂν κοροῖδευε τὸν ἑαυτό του.

Ξαφνικὰ τράβηξε πρὸς τὰ ἐμπρὸς σὰν ν' ἀποφάσιζε νὰ κἀνη βουτιά σὲ παγωμένο νερό. Ἀνέθηκε διαστικὰ τὴ σκαλίτσα ξεχνώντας τις συνηθισμένες του προφυλάξεις. Μπερδεύτηκε μὲς στὰ ροῦχα. Παχουλεύοντας βρήκε αὐτὸ πού ἤθελε, καὶ πού δὲν ἤθελε νὰ μολογήσει στὸν ἑαυτό του πὼς τὸ γύρευε. Μὲ χέρι πού ἔτρεπε τὸ τράβηξε νὰ τὸ ξεκρεμάσει. Μὰ ὁ ἕνας στύλος πού κρατοῦσε τὸ σκιολεῖ φαίνεται δὲν ἦταν καλὰ στε-

ρωμένοι και με τὸ τράβηγμα ἔπεσε, παρασύροντας ὄλα τὰ ροῦχα. Ὡστόσο εἶχε ξεκρεμάσει αὐτὸ ποὺ ἤθελε και μπήγοντάς το στήν τζέπη χύμηξε κατὰ τὴ σκάλα ἐνῶ ταυτόχρονα ἀντήχησε ἀπ' τὴν ἀλλή ἢ ἀγριοφωνάρα τοῦ γέρου:

—Ποῖδες κερατᾶς εἶσαι ρέ!... Εἶσαι κλέφτης;

Στὴ σασιτιμάρα του δὲν εβρισκε τὰ σκαλοπάτια νὰ κατέβη. Κι' ἄκουε τις βαρεῖες περπατησιές τοῦ γέρου ποὺ προχωροῦσαν βιαστικά πρὸς τὸ μέρος του. Κι' ὅταν τελικὰ κατὰφερε νὰ τὸ θάλλη στὰ πόδια, ὁ γέρος ἦταν κιάλας ξοπίσω του φωνάζοντας:

—Ρέ κλέφτη!... Στάσου ρέ νὰ δῶ ποῖδες εἶσαι!

Ταυτόχρονα ἄκουσε πίσω του γυναικεῖες φωνές νὰ ξεχωρίζη τί λέγανε. Κι' ἔτρεχε σάν τρελλὸς μέσα στὸ σκοτάδι παίρνοντας τὸ δρόμο τῶν περβολῶν, μετὸ γέρο πάντα καταπόδι του ποὺ τώρα φώναζε:

—Πιάστε τὸν κλέφτη!... Πιάστε τον!...

Χώθηκε μὲς στὰ περβόλια κάνοντας μεγάλο γύρο γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ σπίτι του ἀπὸ τὴν ἀντίθετη μεριά. Δὲν ἔβλεπε οὔτε ποῦ πατοῦσε, οὔτε ἀπὸ ποῦ περνοῦσε. Σκουντουφλοῦσε πάνω σὲ πέτρες κι' ἔδινε μετὰ μούτρα μέσα σὲ φραμούς ἀπὸ δάτους και τριανταφυλιές ποὺ τοῦ καταξέσκιζαν τὰ μούτρα, τὰ χέρια και τὰ ροῦχα.

Κι' οἱ φωνές τοῦ γέρου ξεσήκωσαν ὀλάκαιρο σαματᾶ. Σκυλλιά γαύγιζαν ἄγρια ἀπὸ παντοῦ, φωνές ἀντρικεῖες ἀκούστηκαν ἀπὸ πολλές μεριές ρωτώντας ποῦ εἶναι ὁ κλέφτης κι' ἀπὸ ποῦ ἔφυγε, γυναῖκες ρωτοῦσαν τί τρέχει μετὰ φωνές φοβισμένες. Ὁ Λοῦζος ἄρχισε νὰ παραλυῆ πιὸ πολὺ ἀπ' τὸν φόβο παρὰ ἀπ' τὴν κούραση. Καὶ παρόλο ποὺ τὸ μυαλό του σχεδὸν δὲν λειτουργοῦσε, ὡστόσο τοῦρθε ἢ σκέψη νὰ πετάξῃ τὸ γυναικεῖο ροῦχο ποὺ εἶχε μπήξει στήν τζέπη του μπᾶς και τὸ θροῦν ἀπάνω του. Τί ρεζίλικι ἂν τὸν πιάσουν!

Κι' ὀλοένα ἔτρεχε στὰ στραβά, στὰ σκοτεινά. Ἐαφνικὰ χτύπησε πάνω σὲ μιὰ ὀδημη κατὰκούτλα. Μισοζαλίστηκε. Ταυτόχρονα ἔχασε τὰ πόδια του και κατασκύλησε γλυστρώντας πάνω στὰ χαλίγια ἐνοῦ χαντακιοῦ και καταγδάρτηκε πάνω σὲς πέτρες. Σηκώθηκε μετὰ κόπο. Μὰ βρῆκε τὴ ψυχικὴ δύναμη νὰ τρέξῃ, νὰ τρέξῃ ἀδιαφο-

ρώντας ἂν χτυποῦσε, ἀδιαφορώντας ἂν καταξέσκιζόταν, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ ὅμως νὰ μὴ τὸν πιάσουν, νὰ μὴ πάρουν χαμπάρι ποῖδες ἦταν! Κι' ὁ σαματᾶς ἐρχόταν ὄχι μονάχα ἀπὸ πίσω του μὰ ἀπ' ὄλες τις μεριές.

Ἐαφνικὰ κατάλαβε πὼς τὸ τρελλό του τρέξιμο πρόδινε τὴν παρουσία του. Καὶ σὺν ἐννοίωσῃ πὼς βρισκόταν κάτω ἀπὸ ἕνα παχὺ φραμὸ ἀπὸ τριανταφυλιές σταμάτησε, ἀνάσανε γιὰ λίγα δευτεῖα νὰ συνεφέρῃ, και χώθηκε μέσα στοὺς πυκνοὺς ἀγκαθωτοὺς θάμνους ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ ἄγριο γρατσούνισμα ποὺ τοῦ κάναν. Κι' ἔμεινε ἐκεῖ ἀκίνητος, κρατώντας τὴν ἀναπνοή του.

Οἱ διῶκτες του, ποὺ τώρα κατάλαβε πὼς ἦσαν πολλοί, πέρασαν ἀπ' ὄλες τις διευθύνσεις σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπ' τὸν κρυψώνα του, μὰ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ τὸν ἀνακαλύψουν, ἂν και δυὸ-τρεῖς κρατοῦσαν κλεφτοφάναρα. Τέλος ὁ σαματᾶς σιγά-σιγά ξημάκρυνε και τέλος ἔσθωσε ὀλοτέλα. Καὶ μονάχα τὰ σκυλλιά ἀπόμειναν νὰ τὸν συνεχιζοῦν ποῖδες ξέρεῖ ὡς πῶς ὄρα!

Βγῆκε σιγά-σιγά και μετὰ προφύλαξη ἀπ' τὸν κρυψώνα του μουδιασμένος, πονεμένος, κατατσακισμένος, καταματωμένος, καταξέσκιωμένος. Μετὰ χίλιες προφυλάξεις τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του. Καὶ λαγοπατώντας νὰ μὴ τὸν πάρουν χαμπάρι οἱ σπιτονοικοκυραῖοι του, μπήκε στήν κάμαρά του. Τὰ κεριά κόντευε νὰ καοῦν ὀλοτέλα. Ἄναψε τὴ λάμπα του και στάθηκε ἐκεῖ στὴ μέση τῆς κάμαρας κυττάζοντας τὰ κεριά ποὺ ὀλοένα χαμήλωναν, μετὰ μιὰ ματιὰ χαζή, ἀλλόκοτη.

Ἐαφνικὰ ἐννοίωσε μιὰ λύσσα ν' ἀνεβαίνει ἀπ' τὰ σωθικά του, ποὺ σὲ λίγες στιγμές τὸν συνεπῆρε ὀλάκερο. Ἄρπαξε τὰ κεριά ἔτσι ὅπως ἦσαν ἀναμμένα καιόντας τὰ χέρια του και τὰ βρόντηξε κατὰ γῆς μετὰ μανία κι' ἄρχισε νὰ τὰ τσαλαπατᾶ χορεύοντας ἀπάνω τους. Ὑστερα θυμήθηκε και τ' ἄλλα ποὺ εἶχε στὸ συρτάρι, ἄλλα μισοκαμένα, κι' ἄλλα ἀχρησιμοποίητα. Τ' ἄρπαξε και τοῦτα και πετώντας τα χαμαὶ μετὰ δύναμη τὰ τσαλαπάτησε κι' αὐτὰ ὅσοπο τᾶκαμε λυῶμα, ἀμορφη μᾶζα ἀπ' ὅπου ξεχώριζε ἢ ἀσπρίλα τῶν φυτιλιῶν.

Ὑστερα, ὀλοτέλα ξεθεωμένος, ριχτηκε μπρούμυτα στὸ κρεβάτι του κι' ἄρχισε νὰ κλαίῃ, νὰ κλαίῃ...

Ο ΛΟΓΟΣ ΣΟΥ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ Ω! ΚΥΠΡΟΣ

Ἐκ τῆς γῆς σου τὰ βάθη
 μᾶς πλησιάζει ὁ Λόγος Σου, ὦ! Κύπρος,
 μὲ τὰ ρίγη τῶν κυμάτων ποῦ πλάθουν Θεὸς
 μὲ τὸ φῶς ἀπ' τὰ Οὐράνια ποῦ στάζει τὴν πίστη
 μὲ τὴν κραυγὴ τῶν σπασμένων μαρμάρων
 καὶ τὴν ὀδύνη τῶν λαβωμένων Βυζαντινῶν ναῶν
 ποῦ ὑψώνουν τὴν ἀντρευσύνη
 πέρα ἀπ' τὴν ἀδικία τῶν αἰώνων
 δλόλαμπρο καθαλλάρη
 ποῦ χυμᾶει στῶν τυράννων τὰ κάστρα
 μὲ τὴ φεγγόβολη νίκη
 ἀκολουθώντας τὴν πορφυρόποδη παρθένα,
 τὴ Λευτεριά.

Ἦ Ἑλληνικὸς σου Λόγος μᾶς φτάνει
 μὲ τὴν πομπὴ τῶν Σημαιῶν τῆς φυλῆς
 καὶ τὶς λαμπάδες τῶν δλόλαμπρων ψυχῶν
 μὲ τὶς λιτανεῖες στ' ἄπειρα κοιμητήρια
 καὶ τοὺς φαλμῶδες στοὺς ἄγνωστους ἥρωες
 μὲ τὸν ἀχὸ τῆς ἀσίγαστης καμπάνας
 ποῦ αἰώνια σημαίνει τὴ ρίζα σου,
 μὲ τὴ γλυκεῖα ἐπωδὸ:
 ὁ Παιῖν γιὰ τὴν Πατρίδα τὴν ἀκατάλυτη
 ποτὲ νὰ μὴ μᾶς ἀπολείψει.

Ἦ γλυκόχαρος τόπος ριγᾶει
 καὶ ἀγκαλιάζει τοὺς ἥρωες
 τὸν Αὐξεντίου, τὸν Καραολῆ καὶ τοὺς ἄλλους
 τοὺς σκεπασμένους μ' ὀλοπόρφυρα ρόδα
 ποῦ διαθλοῦν τὸ ἡλιοβόλι
 στὴ νύχτα, τὴν ἀτέρμονη νύχτα τους.

Μοῖρα εὐλογημένη, καλότυχη κλήρα
 ποῦ τοὺς ἔφερες μὲ τὴ δάφνη στὰ χέρια
 καὶ τὸ κεφάλι στεφανωμένο ἀπὸ ἄνθη
 στὴ μεγάλη γιορτὴ τῶν ἀθανάτων
 στὸν ἱερὸ τῆς δικαιοσύνης τὸ θρίαμβο.

Ἐκ τῆς φυλῆς τὰ βάθη
 ὁ ἑλληνικὸς ὁ λόγος φτάνει
 ἢ μελωδία τῆς τιμῆς θερρίζει
 καὶ ἀκούγεται ὁ παιᾶνας
 πῶς φλογίζει ἢ Πατρίδα ἢ μεγάλη,
 ἢ ἀδιάσπαστη, ἢ θεία, ἢ αἰώνια
 μὲ τὴ γλυκεῖα ἐπωδὸ:
 πῶς τὸ φῶς καὶ ὁ πόθος τῆς
 ποτέ, μὰ ποτὲ
 δὲν θὰ μᾶς ἀπολείπει.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΨΙΤΗΣ

ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ ΣΙΔΕΡΟ

Μέσ' ἀπ' τὶς κάννες τους τὰ δπλα
 Ξερνοῦν φωτιά καὶ σίδερο
 Ποιὰ γλώσσα μιλοῦν;
 Ποιὸ εἶναι τὸ μήνημά τους;
 Σημαδεύουν τὸ πουλί, τὸν ἄνθρωπο,
 Τὸν ἥλιο
 Στρατιῶτες, κυνηγοί,
 Τὸ βόλι κτυπᾶει πρῶτα τὴν καρδιά
 Σδύνει τὸ φῶς
 Τουφεκίζει τὴ ζωὴ
 Σκοτώνει τὸ αἶριο.

ΜΙΜΗΣ Κ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ

Όταν ο συγγραφέας γράφει το οποιοδήποτε κείμενό του, βασικά σκοπεύει να εκφράσει, τι τον πιέζει. Με τον τρόπο αυτόν εκτονώνεται από τον συναισθηματικό του φορτισμό. Όμως από τη στιγμή που θα δώσει το κείμενό του στη δημοσιότητα ένσυνειδήτητα αναζητεί αναγνώστη, που θα κοιτάξει τουτό το κείμενο και θ' αποδεχτεί τις ιδέες και τα συναισθήματα που περιέχει. Η αναζήτηση του αναγνώστη, με τον όποιο ο συγγραφέας θ' ανοίξει διάλογο, γίνεται με την προβολή. Αν εκδότης του έργου είναι ο ίδιος ο συγγραφέας, τότε η αναζήτηση του αναγνώστη υποχρεωτικά γίνεται με την αυτοπροβολή. Η μετάπτωση από την προβολή στην αυτοπροβολή είναι κάτι το φυσικό και το αναπόφευκτο.

Ας αναλύσουμε τούτη την αυτοπροβολή: πρώτα-πρώτα ο συγγραφέας-εκδότης κληρώνει σεβαστό ποσό για καλά στοιχεία, καλό χαρτί και καλό ξύφυλλο και έλκυστικό πληρώνοντας συχνά και το ζυγράφο που το φιλοτεχνεί. Έστερα ο συγγραφέας-εκδότης στέλλει αντίτυπα σε κριτικούς και έφημερίδες για να κριθώ και διαφημιστή το βιβλίο του. Αν κρατάει λίγα ακόμα λεφτά, πληρώνει και διαφήμιση σε περιοδικά κι έφημερίδες. Στο ξέφυλλο, για διαφημιστικούς λόγους και όχι για άλλη πληροφορία, καταγράφει μέρη από κριτικές ή ιδιωτικά προς αυτόν γράμματα, όπου περιέχονται έπαινοι για τη συγγραφική του ικανότητα. (Κι' αν είναι δεύτερη έκδοση το βιβλίο, καταχωρούνται τα κολακευτικά κι' επαινετικά μέρη κριτικών ή ιδιωτικών γραμμάτων για το βιβλίο αυτό). Με την τηλεόραση και το ραδιόφωνο νέο και δυναμικών μέσων προβολής και αυτοπροβολής μπαίνει στη διάθεση του συγγραφέα-εκδότη: δίνει συνέντευξη, χάνοντας μερικές ώρες από τη δουλειά του ή την ανάπαυσή του, και κοιτάζει να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία για να τονίσει μερικά σημεία του έργου του που κατά τη γνώμη του θα προσελκύσουν αναγνώστες-αγοραστές.

Σε όλη αυτή τη διαδικασία δε βλέπω σε ποιό σημείο βρίσκεται έλλειψη ήθους όπως αφήνουν να νοηθώ μερικοί. Δέν πρέπει ο συγγραφέας να προβάλλει το βιβλίο του για ν' αγοράσθώ από το κοινό, μέσα στο όποιο θα υπάρξω και ο «έπαρκής» αναγνώστης, που θα ζητήσει τον επιθυμητό διάλογο; Ή μήπως τα δημιουργήματα του πνεύματος πρέπει να σφραγίζονται μεσα στα συρτάρια χωρίς να τα γνωρίσω το πλατό

κοινό ή οι ειδικά ενδιαφερόμενοι; Ή μήπως πρέπει ο συγγραφέας-εκδότης να πληρώσει το σεβαστό ποσό για να εκδώσει το βιβλίο του κι' ύστερα να στούβωσι τα αντίτυπα σε κάποια σοφίτα (αν έχω ή αν θα το μείνη σοφίτα); Ή ο εκδότης, που ριφινιδύνεισε το κεφάλαιό του, θα πρέπει να περιμένη κάποια τυχαία ζήτηση του έμπορευμάτος του και να πώληση μερικά αντίτυπα;

Αυστυχώς (και δέν πιστεύω σ' αυτό τό... «αυστυχώς») από τη στιγμή που θα τοποθετήσης χρήματα σε κάτι, αυτόμάτως δημιουργείς επιχείρηση και πρέπει να προωθήσης την πώληση του προϊόντος σου.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Ο «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ» ΚΑΒΑΦΗΣ

Βέβαια, την αρχή για τις κακές εκτιμήσεις από μέρος των ξένων νοσοελληνιστών για τα λογοτεχνικά μας θέματα τη δίνουμε έμεις. Συχνά ή μανία να πρωτοτυπήσουμε, να ποθώμε κάτι το πρωτάκουστο που θα ξεσηκώσει θόρυβο γύρω από τ' όνομά μας, μάς σπράχνει σε μία άποψη από την όποια θα ξεκινήσει ή κακή εκτίμηση. Άλλα και το κομμουνικό δηλητήριο, που ναρκώνει και στοιχειώδη πολλές φορές έλεγχο κάποιας παραδοχής, μπορεί να είναι υπεύθυνο για κάποιες άλλες απόψεις: να χρωματίσεις δικούς σου δους απόχτησαν κάποιο όνομα κι' έτσι να δώσεις αίγλη στο κόμμα και στις αρχές του κόμματος που άσολοθεύεις. Κι' οι ξένοι, που δε διαθέτουν κριτήριο ή στενή έξοικειώση με τα νεοελληνικά πράγματα, υιοθετούν την άποψη, πολύ περισσότερο αν αυτοί είναι ομοϊδέατες του δικού μας. Και σε συνέχεια προχωρεί ή άποψη στους άλλους, τους απολύτως άνιδεους, σ' αυτούς που άπλά δέχονται και χρησιμοποιούν άβασάνιστα τις έτοιμες και αμφέρονες απόψεις.

Η αναφορά μου σχετίζεται με την περίπτωση του «κοινωνικού» Καβάφη. Για το ιστορικό τής περίπτωσης αυτής παραπέμπω στο μελέτημα του Ί. Μ. Χατζηφύτη «Ο Καβάφης μετά θάνατο» (Κείμενα και Μελέται Νεοελληνικής Φιλολογίας του καθ. Γ. Ζώρα, Άθήναι, 1970). Μ' έσπρωξαν ν' άσχοληθώ με τις λίγες αυτές γραμμές περί του «κοινωνικού» Καβάφη δυο περιστατικά: α) μια έκδοση του Alan Bold με τίτλο «The Penguin Book of Socialist Verse (Gr. Brit. 1970)», στην όποιαν ο Καβάφης άναθολογείται ως σοσιαλιστής στη σελίδα 100 με το ποίημά του «Περιμμένοτας του Βαρδάρους» (μετ. Kelley και Sherrard). Και β) ή άντιμετώπιση του Καβάφη

ώς "poeta social" από τὸν χιλιανὸ νροελληνιστὴ καὶ μεταφραστὴ τοῦ ἀλεξανδρινοῦ ποιητῆ (ὅπως καὶ ἄλλων π.χ. τοῦ Παλαμά, Σολωμοῦ, Καζαντζάκη κ.λ.π.) Miguel Cassillo Didier στὸ βιβλίο του "Antologia de la Literatura Neohelenica (Santiago 1971). Σὲ σχετικὸ κεφάλαιο ἀναφέρει ὁ χιλιανὸς μελετητὴς τὶς γνώμες τῶν Κουλουφάκου, Τσίρκα καὶ κ.λπ. μὲ εἰδικὲς ἀναφορὲς στὸ «Θερμοπύλαι», καὶ στὸ «Περιμένοντας τοὺς Βαρβάρους».

Ὁ Χατζηφώτης μιλά γι' αὐτὴ τὴ θεωρία τοῦ Στρ. Τσίρκα, ποὺ τὴν καταπολέμησαν οἱ Βάρναλης, Αὐγέρης, Κουρμούζιος, Ἄλκης Θρύλος, Μαν. Ἀναγνωστάκης καὶ ἄλλοι*, καὶ συμπειραίνει πὼς ἡ θεωρία αὐτῆ τοῦ «κοινωνικοῦ» Καβάφη ἔχει πιά γραμματολογικὸ ἐνδιαφέρον μόνο. Κι' ὅμως! Ὁρίστε, τὸ ἔτος 1970 (ὁ Τσίρκας μίλησε τὸ 1958 σὲ βιβλίο γι' αὐτὸ) θρίσκεται σὲ ἀνθολογίεσ σοσιαλιστικῆσ ποίησῆσ τὸ «Περιμένοντας τοὺς Βαρβάρους» καὶ συζητεῖται μὲ βάση τὴν παράδοξῆ ἐρμηνεία τοῦ Τσίρκα σὲ ἰσπανόγλωσσο κείμενο, ποὺ πρωτοπροβάλλει κατὰ πολὺ συστηματικὸ τρόπο τὸν νροελληνικὸ μας λόγο, τοῦλάχιστον στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

«Νέα Ἔστια» (1 Μαΐου 1974)

* Μαλάνος καὶ Γαλουράκης (τοὺς ὁποίους ἀμέλησα νὰ σημειώσω στὸ σχόλιό μου τῆσ «Νέασ Ἔστιασ».

ΤΟ ΒΙΒΑΙΟ

Γιὰ ν ν η σ Σ φ α κ ι α ν ἄ κ η σ: «Ἡ χώρα μὲ τοὺς ἀνέμους», Ἀθήνα, 1970.

Τὸ διήγημα εἶνε τὸ δυσκολότερο εἶδος τῆσ λογοτεχνίασ. Χρειάζεται δὴναμη ἐμπνευσῆσ καὶ περιγραφήσ, χρειάζεται ταλέντο γιὰ νὰ βγεῖ ἄρτιο. Τὸ παραδοσιακὸ, τὸ κλασικὸ, πρέπει γιὰ νὰ τὸ δόσει κανεῖσ νά'νε ἕνασ ἄξιοσ παραμυθᾶσ. Τὸ μοντέρνο, χρειάζεται ἕνασ ἀριστοτέχνη. Ὁ Γιάν. Σφακιανάκησ εἶν' ἕνασ ἀπ' τοὺς ἀριστοτέχνησ, μοντέρνοσ διηγηματογράφουσ. Κι ὅταν λέμε «μοντέρνοσ» ἐννοοῦμε τὸν ἐκφραστικὸ τρόπο γραφήσ. Ἀντίποδὲσ του, ὁ Γιάν. Σκαρλίμπασ (Καῖμοι στὸ Γριπονήσι), ὁ Γιάν. Μαγνήησ, ὁ Νότησ Ρουσιάνοσ, ὁ Γεράσ. Γρηγόρησ κ.ἄ.

Στὸ πρῶτο του, τ' ὀνόνημο διήγημα «Ἡ χώρα μὲ τὸ ὄσ ἀνέμους», Βρίσκουμ' ἕνα Βιτρουδόσ τεχνίτη τοῦ καλοῦ πεζοῦ λόγου, μ' ἕνα λόγο λυρικὸ, ποὺ ἀγγίζει τὸ πεζογράφουδο σὲ μερικὰ σημεία. Διαδύζοντασ τοῦτο τὸ διήγημα, νόμουσ πὼσ θρίσκει μπισοτὰ σ' ἕνα ν πίνακα ζωγραφικῆσ κυβιστικῆσ τεχνοτροπίασ. Ἔτοσ εἶνε δοσμένοσ σ' ἐπάλληλα καὶ παράλληλα ἐπίπεδα κυβιστικῆσ μορφῆσ, ποὺ σιγὰ - σιγὰ, ὁ ἀναγνώστησ θρίσκει τὴν ἐνόνητᾶ τουσ καὶ χαίρεται στὸ ἀνακάτωμα τῶν εἰκόνων του τὴν ἐνιαία μορφῆ. Ὁ ἴδιοσ λέει: «Γράφω ὅπωσ μοβροχονται τὰ γεγονότα, κάτω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τούτη τῶν ἀνέμων, χωρὶσ χρονολογικὴ σειρὰ. Ἄλλα ἔγιναν στὸ παρελθόν, ἐνῶ τ' ἀφηγοῦμαι τώρα, ἄλλα τὰ φέρνω σὴν περασμένα, ἐνῶ εἶναι τωρινὰ κι ἄλλα

θά γίνουν. Ὁ χρόνοσ εἶναι ἕνασ καὶ ἀκέριοσ. Ὅ,τι ἔγινε γίνεται καὶ ὅ,τι θὰ γίνεῖ ἔχει κιόλα γίνεῖ». Κάτω ἀπ' αὐτέσ τὶσ ἀρχέσ δίνεταὶ ὁ μύθοσ κ' ἡ πλοκή. Ὅμοω, μ' ἕνα λυρικὸ λόγο, ποὺ αἰσθητικὰ μᾶσ ἱκανοποιεῖ μὲ τὴν τελειότητᾶ του.

Θὰ πεῖ: «Τὸ φῶσ τοῦ φεγγαριοῦ βογγάει στὴν πλαγιά». — «Θὰ μὲ ζωγραφίσει τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ μπαίνω στὸν ἀνεμο τῆσ μεγάλησ σιωπῆσ. Τὸ πλοῖο ἄφησε τὸν ἑαυτοῦ μου στὴ μέση μιᾶσ μοναξιάσ γεμάτησ θόρυβο καὶ πλήθοσ. Δὲ θὰ μείνω ἐδῶ πολὺ, γιὰτι σηκῶνω τὸ σπῆτι μου στὴν πλάτη μου. Σήμερα ἐδῶ, αὔριο ἐκεῖ. Ἐρχεταὶ ὁ ἀνεμοσ μὲ ξεριζώνεῖ. Θὰ φυτεῦθῶ ἐδῶ στὴν καρδιά τοῦ μεγάλου τίποτε». (Εἰκόνεσ ἀφηρημένεσ, ἐμπρεσσιονιστικέσ, γιομάτεσ συμβολισμὸ καὶ δύναμη). — «Ἡ μικρὴ Φρόσω ἔφαγε ἕνα χασοῦκι ἀπὸ τὸν ἦλιο κι ἄναψε τὸ μάγουλό τησ». — «Ζεστὸ φιλι ἡ βροχὴ στὸ μάγουλό μου». — «Ἀκούω τὶσ κραυγέσ τοῦ ἔλλου». — «Τσαλαβουτῶ μέσα σὲ μιὰ λίμνη ἀπὸ σκοτάδι». — «Ὅπου ὁ πᾶρχεῖ λίγοσ ἦλιοσ, ὑπάρχει καὶ μιὰ φέτα χυρᾶσ». — «Ἡ νύχτα λιώνεῖ μέσ' στὸ στόμα μου ὅπωσ ἕνασ σθῶλοσ χιόνι».

Γιὰ ἕνα τέτιο λόγο πλοῖοσ σὲ εἰκόνεσ, μουσικότητα κ' ἐκφραστικὴ ἀριότητα, μπορεῖ νὰ περριτεῦεῖ ὁ δικὸσ μας λόγοσ. Τὸ διήγημα εἶν' ἐμπνευσμένο ἀπ' τὴν κατοχὴ κ' εἶνε μὲ ἀνάγλυφῆ ζωγραφιά τῆσ ἀπανθρωπιάσ, τῆσ φρίκησ, τῆσ πείνασ, τῆσ δυστυχίασ καὶ τῆσ ἀπελπισίασ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ξεπέσανε καὶ πῶσ κάτω ἀπ' τὴν κλίμακα τοῦ χτήνοσ. Ἀνατριχαστικὰ εἶναι κείνα ποὺ μᾶσ δίνει. Παραποιῶντασ μιὰ φράση του, θὰ πῶ πὼσ ὁ λόγοσ του «σέρνεταὶ πάνω στὴ ραχοκακαλιά σου καὶ σοῦ φέρνει ἀνατριχίλα».

Περνώντασ, στὸ «Διὰ δρομοσ» (τὸ δεῦτερο διήγημα), παρατηροῦμε ὅτι ὀλάκερη ἡ δράση του γίνεται μέσα σὲ μιὰ διαλυμένη ἀτμόσφαιρα, κ' ἡ αὐτόματη γραφὴ δίνει μιὰ ἐμπρεσσιονιστικὴ μορφὴ στὸ διήγημα. Ὁ ἀναγνώστησ κυνηγεί νὰ πιάσει τὸ μύθο, τὴ λογικὴ σειρὰ, κι ὅμοω δὲν τὰ καταφέρνει. Τοῦ γλυστράει, κι ἀνάμεσα ἀπὸ ἕν' ἀνακάτωμα νοηματικὸ, θρίσκει τὸν ἀνᾶερο σκελετὸ τοῦ λόγου. Ἐνα παιγνίδι εἶνε τοῦτοσ ὁ λόγοσ ἀνάμεσα κατανοητοῦ κι ἀκατανόητου, ποὺ σὲ παρασέρνει, σὲ μεθάει καὶ σοῦ προσφέρει τὴν ἀπόλαση τῆσ περιδίνεση, τὴ μέθη τοῦ ἔλλιγγου. Ἐπάρχουν σελίδεσ ποὺ μὲ γιόμισαν εὐφροσύνη, λυρικὸ στροβίλισμα (98—100), μιὰ γοητεία παράξενη, πρωτόγνωρη γιὰ τὴ σύγχρονη πεζογραφία μας. Γεῦτηκα τὴν προσφορὰ ἐνὸσ ἀληθινοῦ ταλέντου.

Σ' ἕνα βαγόνι μιᾶσ δεμαξοστοιχίασ ἐκτυλίσσεται τὸ τρίτο διήγημα «Ὁ ἐπιβάτησ». Ψυχογραφικὸ, μὲ παράξενοσ ἀνθρώπουσ, λοξοὺσ σὴν τὸὺσ Σκαρλίμπησ, ποὺ ζοῦνε σ' ὄνειρο καὶ γιὰ τ' ὄνειρο. Ὁ συγγραφέασ ἐδῶ δὲ δίνει ἕν' ἀφηρημένο διήγημα. Δίνει ἕνα παραδοσιακὸ μὲ πολλὰ μολιᾶσματα ἀπ' τὴν καινούργια τεχνοτροπία. Διγότερο λυρικὸσ, μὲ δρᾶση ποὺ δὲ χάνεταὶ σ' ἀλλεπάλληλα ἐπίπεδα, σὲ λόγο δυσνόητο. Ψυχογραφικὸ καὶ ψυχολογικὸ, ἔχει κι αὐτὸ

τή σφραγίδα τέλειου έργου τέχνης.

Ἀποδῶ και πέρα, ἔχουμε μιὰ σειρά ἀπὸ σύντομα διηγήματα, 4—8 σελίδες: Τὰ «Κάτοπτρα», τὴ «Μαλβίνα», τὸ «Ἀγοροκόριτσο» — ἓνα ἀρθόδοξο, ὁμορφο διήγημα — ἢ «Στιγμή», κ.ἄ. Τὰ περισσότερα εἶναι παραδοσιακῆς μορφῆς. Μὲ κρατήσανε πολὺ μερικὰ, ὅπως «Ὁ μὺλων ἄστρης Κίρρας», «Τὸ καναρίνι κι ὁ Σαβίνος», «Ἡ πλάγια», κ.ἄ. Γράψιμο τεχνικὸ, λόγος μουσικὸς, χαρακτηριστὲς ἀνθρώπινοι, ἀδρὰ δασμένοι, ζεστά, ἀνθρώπινα κομμάτια. Γιατ' εἶνε πολὺ ἀνθρώπινος, ἀλήθεια, κείνος ὁ Μπᾶ στὸν «Κακὸ γάμο». Μὲ συγκλόνησε ἡ μοίρα του καθὼς τὸν ἔστησε ὁ συγγραφέας ὀλοζώντανο και τόσο δυστυχημένο... Ἐπιπτα, κείνος ὁ «Κύριος Νόστος», πὸ μοιάζει σὰ μιὰ χαροῦμενη, γελαστή, χιουμοριστικὴ σελίδα σ' ἐλάκρο τὸ βιβλίο. Ὁ Γιάν: Σφρακιάνης ἀποδειχεται δῶ ἓνας στρλιόστας διηγηματογράφος.

Ὅμως, ἡ ὑποβλητικὴ τῆς πρώτης νοβέλας του, μὲ τὴν κατοικιὴ ἀγριὰδα, γραμμένη λαχανιστά, καμπιαστά, σὰ νᾶνε ὅπως-ὅπως μαζεμμένα φύλλα ἀπὸ πρόχειρο σημειωματᾶριο, ἐξ-ἀκολούθησε νὰ ἀποσπᾶται στὴν ψυχὴ μου και ν' ἀσκει μιὰ παράξενη ἐπιβολὴ και γοητεία κι δταν ἔκλεισα τὸ βιβλίο, παρόλο τὸ ἀκατάστατο, μοντέρνο, συνειρμικὸ σφυγμὸ τῆς.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΖΑΔΕΣ

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Στὸ τεῦχος ἀρ. 165 σελ. 256 στὸ ποίημα «Κορίτσι τῆς Ἀθήνας» ἢ τελευταία στροφή νὰ διαβαστῆ ὡς ἐξῆς:

Κορίτσι τῆς Ἀθήνας! Φεύγω πιά ἀπὸ δῶ.

Σκέψου με, γλυκιὰ μου, σὰν θενάσαι μόνη.

Κι' ἀν ἐγὼ πετάω στὴ Σκαμποῦλ μακριὰ

μοῦ κρατᾶ ἢ Ἀθήνα ψυχὴ και καρδιά.

Νὰ σ' ἀγαπῶ νὰ πάψω θενὰ δυνηθῶ;

Ζῶνι μου, σὰς ἀγαπῶ.»

Ἄς σημειωθῆ πὼς ὁ Βυγον τὸν τελευταῖο στίχο κάθε στροφῆς στὸ ποίημα αὐτὸ τὸν ἔγραψε ἑλληνικά:

Ζῶνι μου, σὰς ἀγαπῶ.

Καλύτερα νὰ διατηρηθῆ ἢ γραφὴ αὐτὴ και νὰ διορθωθῆ ὁ στίχος αὐτὸς σὲ ὅλες τις στροφές τοῦ ποιήματος.

ΓΕΝΙΚΑ

Στοὺς «Σταθμοὺς» (ἀρ. 19-20) ὁ Παῦλος Φλῶρος κρίνει τὸ βιβλίο «Λουκάς ὁ ἀγαπητὸς» τοῦ Μελετῆ Νικολαΐδη. — Στὸ ἴδιο τεῦχος δημοσιεύονται δύο ποιήματα τοῦ Δημ. Χαμποῦλιδη. — Στὴ «Νέα Ἐστία» (15 Μαΐου 74) δημοσιεύεται μελέτημα τοῦ Κ. Χρυσάνθη μὲ τίτλο «Ὁ Τέλλος Ἄγρας και τὰ ἀπραγματοποιήτα ταξίδια του στὴν Κύπρο». —

— Στὴν «Πειραϊκὴ Πατραϊκὴ» (ἀρ. 167) ὁ Τάκης Δόξας κρίνει τὸ «Ἡρώδες τῆς Ἑλληνικῆς Ἑθνεγερασίας» τῆς Νίκης Λαδάκη-Φιλίππου. — Στὸν «Προσφυγικὸ Κόσμο» (4.5.74) ὁ Παῦλος Φλῶρος κρίνει τὸν «Πεζὸ Λόγο III» τοῦ Κ. Χρυσάνθη. — Στὰ «Κριτικὰ Φύλλα» (ἀρ. 14) ὁ Τ. Σιρμπίνης κρίνει τὴν ταινία τοῦ Γ. Φιλῆ «Ἐνας ἥρωας μὲ μνημοσκόπιο». Στὸ ἴδιο τεῦχος ὁ Κ. Μεραναῖος γράφει γιὰ τὴ ζωγραφικὴ τῆς Ἀδῆς Σακαλῆ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Εὐθὺνη (Ἀθήνα) ἀρ. 28 — Δελτίον Ἑθνικοῦ Ὀργανισμοῦ Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας (Ἀθήνα) 45 και 46 — Πάντα Ἐμπρός (Λευκωσία) ἀρ. 136 — Ὁ Συνεργατιστῆς (Λευκωσία) ἀρ. 142 — Hellenika (Bochum) ἔτος 1973 — Κρίκος (Λονδίνο) ἀρ. 279 — Αἰολικά (Ἀθήνα) ἀρ. 22 — Νέα Σύνορα (Ἀθήνα) ἀρ. 29 — Δοκιμὲς (Λευκωσία) ἀρ. 3 — Οἰκογένεια και Σχολεῖο (Λευκωσία) ἀρ. 20 — Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος (Θεσσαλονίκη) ἀρ. 121 — Νέα Ἐποχὴ (Λευκωσία) ἀρ. 105 — Σταθμοὶ (Ἀθήνα) ἀρ. 19-21 — Φυσιολατρικὸς κόσμος (Πάτρα) ἀρ. 72 — Φιλολογικὴ (Πύργος) ἀρ. 8 — Κασταλία (Ἀθήνα) ἀρ. 34 — Poesia de Venezuela (Caracas) ἀρ. 63 — Ραδιοπρόγραμμα (Λευκωσία) μηνῶν Ἀπριλίου-Μαΐου — Πειραϊκὴ - Πατραϊκὴ (Ἀθήνα) ἀρ. 167. —

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Γιῶργου Σάβτη: Ποιήματα, Ἀμμόχωστος, 1974.

Γ.Π. Σαββίδη: Κ.Π. Καδάφη, Τὸ τέλος τοῦ Ὀδυσσεῦς, Γιάννινα, 1974.

Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν: Φιλοσοφία, Ἀθήνα, 1973 (Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἑρευνητῶν τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας).

Γ. Χατζίνη: Ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, «Μαυροῖτης» Ἀθήνα, 1973.

Νατάσας Κεσμέτη — Ὁραιοποσόλο: Ἄχ, νᾶσουν ριμαγμένους Καφενές, Ἀθήνα, 1974.

Κώστας Σπανός: Συγκαμινῆ, Λάρισα, 1974.

Ρόη Παπαγγέλο: Ρωγμές, Ἀθήνα, 1974.

Τάκη Δόξα: Στὴ χώρα τοῦ Ἀδῆα, 1973.

Ἀνδρέα Ἰεροδιακόνου: Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, Λευκωσία, 1974.

Χριστοῦλας Γριαγκουλλῆ: Κιγκλιθώματα, Μόρφου, 1974.

Ἰ. Ἀδάμου: Ἀνέκδοτα Ἱστορικὰ Ἐγγραφα τῆς πόλεως Ἐλασσῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, Ἐλασσῶν, 1973.

Ἰ. Ἀδάμου: Ὁ Ὀλυμπος διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, Ἐλασσῶν, 1973.

ΠΥΘΑΓΟΡΑ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗ

ΤΟΠΑΖΙΑ ΚΑΙ ΒΗΡΥΛΛΙΑ

«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1974

ΜΙΑ ΣΠΑΝΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΑ

Τίποτε δὲν ἀπόμεινεν ἀπ' τὴν ἐθένηνη ὁμορφιᾶ
μονάχα δυὸ γαλάζιοι ἀνθοί, τὰ ἐκστατικά σου μάτια,
γιὰ νὰ θυμίζουν τοῦ Βᾶν Γκόγκ μιὰ σπάνια ζωγραφιᾶ
καὶ τῶν Ἀθραιοσαράγων τὰ παλάτια.

ΣΤΕΡΝΟ ΦΙΛΙ

Γνώριμοι δρόμοι μακρυνοὶ ποὺ πιά δὲν σᾶς περνῶ
τὴ νιότη μου σπὰ ρεῖθρα σας σποδὸ τὴν ἔχω ἀφήσει
κι ὡς δῶρον ἀκριβότατο προσμένουμε στερνὸ
τοῦ θάνατου τ' ὀλόγλυκο φιλὶ νὰ μᾶς κοιμίσει.

ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Θερμό τὸ μύρο ἀπ' τὸ κορμὶ μεθυστικὴ εὐωδία —
— μιᾶς ἑξαλλῆς γλυκειᾶς στιγμῆς ὁ ἀπολογισμὸς —
κι οὔτε θὰ μπόρεια νὰ σκεφτεῖ ποτέ του ὁ λογισμὸς
τέτοια, στὴ βαρυχειμωνιά, μιᾶς ἄνοιξης εὐδία.

ΜΙΚΡΟ ΤΡΑΠΟΥΔΙ

Φυσοῦν τὴ νύχτα ἀσίγαστα τῆς ἐρημιᾶς οἱ ἀνέμοι
κι ὡς ἀγνωρὸ πουλι ἡ καρδιά μου ἀναρριγεῖ καὶ τρέμει.
Ποιὰ τάχα νὰ τίς κραίνουνε μηνύματα δωκάτου
χαρὲς ποὺ σβῆσαν γιὰ στερνὲς ἀπαντοχὲς θανάτου;

ΤΑ ΜΑΤΙΑ

Τὰ μάτια τὰ ὠραιότερα γιομάτα πάθος μου μιλοῦν,
«Μάργελη Ἀπάμη» ἡ μύτη μου θυζαίνει τὴν ἐλπίδα,
πριχουῦ θαρειοὶ ἀνελέητοι χειμῶνες θὰ καλοῦν
τὴν τελευταία τῆς ζήσης μου νὰ φτάσει καταγιγίδα.

ΜΕΤΟΥΣΙΩΣΗ

Ἐφυγες κι' ἡ ὁδύνη σου μοῦ κατακλύζει τὴν καρδιά
ποὺ ἐλάτρεψε τὴν ὁμορφιά, τὸ φῶς καὶ τὰ λουλούδια·
τώρα λυγμοὶ καὶ δάκρυα ποὺ γίνονται τραγούδια
κι' ἀνοίγουν ρόδα τοῦ Ἰσπαχάν, στὴν ἀναστρηθραδυά.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Τῆς Κύπρου ἀγριολούλουδα κι' ἄνθη «μὴ μὲ λησμόνει»
ἀπ' τὴ λεπτή σας θελκτικὴ κρατεῖστε μου εὐωδιά·
βάλαμο γιὰ τὴν ἄρρωστη κι' ἀνήσυχη καρδιά,
τώρα ποὺ σκλάβα τὴν κρατᾶ τοῦ Κολωνοῦ τ' ἀηδόνι.

ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Ἀκρόπολη τοῦ οὐνεῖρου ἐσὺ τὸ φέγγος κι' ὁ βωμὸς
μιᾶς θείας ἔκστασης, ρυθμὲ καὶ θάμα.
Τῆς ὑπαρξῆς μου ἐστάθηκες τὸ τάμα,
τῶν παιδικῶν μου στοχασμῶν ἀσίγαστος καημὸς.

ΤΟ ΓΗΤΕΜΕΝΟ ΦΙΔΙ

Τίποτε πιά δὲν λαχταρῶ καὶ μῆτε καρτερῶ
μιᾶς μαύρης κόλασης κρατῶ τὸ γητεμένο φίδι,
πότε καθὼς παιδιάστικο στὰ χέρια μου παιγνίδι,
πότε σὰν τὸν πολῦτιμο τῶν Ἴνκας θησαυρό.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΜΑΓΕΡΛΙΓΚ

Τοῦ Μάγερλιγκ ἀγροίκησα τὸ δράμα πέρα ὡς πέρα
μὲ τῆς ψυχῆς τ' ἀλάθητα καὶ τὰ καθάρια μάτια,
κι' ἂν τοῦ Ροδόλφου τὴν καρδιά σκορπίσανε κομμάτια,
πιότερο ἐσένα συμπονῶ τραγὴ Μαρία Βετσέρα.

ΤΙΠΟΤΕ

Τίποτε δὲν ἀπόμεινε στὴ ρημαγμένη μας ζωὴ,
τίποτε δὲν ἀπόμεινε... μονάχα οἱ λυχνιοσιπάτες,
νὰ μᾶς θυμίζουν φωτεινὲς παληὲς χαμένες ιστράτες,
ποὺ κάποτε διαβαίναμε μ' ἀλλαγαμούς καὶ μὲ βοή.

ΜΕΘΥΣΙ

Μεθῶ ἀπ' τὴ φρίκη τῶν ὥρων χρόνια καὶ χρόνια τώρα
μὰ ὥστόσο ἡ γέρικη καρδιά χτυπάει καὶ πονεῖ...
Ποιά δύναμη νὰ τὴν κρατᾷ γιὰ νὰ τὴν τυραννεῖ,
ἐνῶ στραγγίζει ἀχόρταγα φαρμακωμένο ἰχώρα...

ΖΟΥΜΕ

Ζοῦμε τῆς μέρας τὸν καημό, τῆς νύχτας τὶς φοβέρες,
θρυκόλακες τὰ ὄνειρατα, σὲ φέρετρα ἀδειανά'
κι' ἂν φανερὰ ἀνεμίζουμε τοῦ ἡρωτισμοῦ παντιέρες,
κάτω ἀπὸ μαῦρα δίκρανα περνᾶμε Καυδιανά...

ΜΟΝΟΙ

Μόνοι τὸ δρόμο ὀδεύουμε — πίσω ξανά δὲ θάρτεϊς.
Οἱ στίχοι, πληγωμένων Θεῶν, οἱ Στύγιες πιά κραυγές
καὶ ν' αὐλακῶνουνε, καφτὰ τὰ δάκρυα τῆς Ἀστάρτης,
τὰ μάγουλα, ποὺ ἐχάδευαν τοῦ Ἀπριλομάη Αὐγές.

IN MEMORIAM

(Μνήμη Παύλου Βαλδασερίδη)

Ἐφυγες κι' ἡ ὀδύνη σου μᾶς κατακλύζει τὴν καρδιά
πρῶτε, μὲ λούλουδα ἀπτικὰ στὸ μέτωπο στεφάνι,
ὅμως τὸ θεῖο τραγούδι σου μιὰ ἀπόκοσμη εὐωδιά
κι' ἡ σκέψη σου, στὰ σκότη μας τὸ μέγα πυροφάνι.

ΔΑΚΡΥΑ

Δάκρυα μόνο ἀπόμειναν στὴν μυροδόχο τῆς ψυχῆς,
δάκρυα γιὰ πράγματα παλιά κι' ἀπὸ καιρὸ χαμένα.
Γιὰ θλιθερὰ φαντάσματα μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς
ποὺ ὅσο τὰ διώχνω πιὸ πολὺ κ' ἀκολουθᾶνε ἐμένα.

ΚΟΚΚΙΝΑ ΓΙΑΣΕΜΙΑ

Κόκκινα γιασεμιά, τῶν παιδικῶν μου χρόνων ἀναμνήσεις.
Κόκκινα γιασεμιά, τῶν παιδικῶν μου χρόνων οἱ χαρές·
τώρα πληγῆς δλάνοικτες ποὺ ἀχνοσταλάζουν τὸ αἷμα,
τώρα στεφάνι ἀκάνθινο γιὰ τὸν Ἐσταυρωμένο...

ΟΜΟΙΩΜΑ ΠΡΩΤΕΪΚΟ

Σὲ πολιτείες καὶ σὲ θουνῶν ἀπάτητες κορφές
καὶ στὰ βιβλία τῶν Μυστικῶν, τὴ γνώση ἔχω ζητήσει..
Ὅμως αὐτὸ ποὺ θάρρεψα πῶς εἶχα κατακτήσει,
ὁμοίωμα Πρωτεῖκὸ ποὺ ἀλλάζει ὄλο μορφές...

ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΚΑΙ ΘΥΜΗΣΕΣ

Ἄνησυχίες καὶ θύμησες μοῦ ταλαινίζουν τὴν ψυχὴ,
ὅμως σπὴν ὄψη μου στουγνὴ μιὰ ἀπάθεια ἐρημίτη
κι ἂν τὸ τραγοῦδι ἀλλόκοτη κι' ἀπόκοσμη ἰαχὴ
τὸ φῶς μὲ λούζει μυστικῶς συντρόφου Ἄποσπερίτη.

ΤΟ ΔΙΣΚΟΠΟΤΗΡΟ

Ἄδειο τὸ δισκοπότηρο τῆς ματωμένης μου καρδιάς
καὶ τὸ τραγοῦδι ἀνώφελη ποῦ ἐστέρεψε ὕδρ' ὀρρόη
κι ὅ,τι λατρέψαμε ἐκλεχτὸ στὰ μιάκρη ἀτέρμονης θραδιάς
νὰ τὸ ριπίζει ὁ ἄνεμος, νὰ τὸ χαϊδεύει ἡ χλόη.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Τῆς μάνας θύμιση ἀκριβὴ — Εἰκόνισμα καὶ φυλαχτὸ
στὰ θάθη τῆς ψυχῆς μου —
Ξυπῶ, μὲ τὸν Αὐγερινὸ σφιχτὰ δεμένη σὲ κρατῶ,
κοιμᾶμαι κι εἶσαι τ' ὄνειρο τῆς γλυκαπαντοχῆς μου.

ΜΟΝΟΤΟΝΙΑ

Μὲς τὸ σαλόνι κάθομαι — τοπίο ρημαγμένο.
Τὸ θάζο ἀπέναντι στεγνὸ καιροῦς λησιμονημένο.
Σταμάτησε καὶ τὸ ἐκκρεμὲς στὸν τοῖχο ἀποσταμένο
καὶ γῶ τὸν Μέγαν Ἄρχοντα γιὰ νᾶρτει περιμένω.

ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ

Τὰ μυστικά σου οἱ Μέδικοι κρατᾶνε πάνω ἀπ' ὅλα.
Μὰ ἐγὼ μιὰ νύχτα ἀγέλαστη θουβή καὶ σκοτεινὴ
ἀγροίκησα νὰ με καλεῖ σπαρακτικά ἡ φωνὴ
Τοῦ τραγικοῦ προφήτη σου τ' ὠχροῦ Σάβοναρόλια.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ

Δαντέλλες τ' ἀφροστέφανο τοῦ πέλαου πανηγύρι
κεντᾶ στὰ θράχια κι ὅλο ἀνθούς μαῖδᾶ σιτὴν ἀμμουδιὰ
κι' ἡ τρυφερὴ σου ἀνάμνηση γλυστράει ἀπ' τὴν καρδιὰ
Ξενιτεμένη μέλισσα ποὺ ἀναζητᾶει τὴ γύρι.

ΚΑΠΡΙ — ΑΝΑΚΑΠΡΙ

Στὸ Κάπρι νᾶμωνα ξανὰ στὰ εἰκοσιδυό μου χρόνια
τῆς ὁμορφιάς τὴ θεία χαρὰ νὰ μπόρεια νὰ γευτῶ
κι' ὅταν θαιθεῖά μου θουθαθοῦν τοῦ λυρισμοῦ τ' ἀηδόνια
τοῦ **Axel Mounde** τὴ ζωὴ γλυκὰ νὰ ὄνειρευτῶ.

ΣΤΕΦΑΝΙ

Στεφάνωνα τὰ μαῦρα σου μαλλιά με τὰ φιλιὰ μου.
Κι' ἦσουν μπροστὰ μου ὡς ὄραμα χερουθικό, μιὰ εἰκόνα,
ἀθέατου κι ὠραίου ναοῦ μιὰ Ἰωνικὴ κολώνα.
Τώρα σποδὸ μιᾶς θύμμισης ἀνασκαλεύω, ἄλλοιὰ μου.

ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΥ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

Δίσκο άσημένιο ή θάλασσα νά λάμπει του Σαρωνικού.
Άπάνω ώς κρίνο έραλδικό από φίλντισι φεγγάρι.
Κι ανάμεσα στα έρείπια τ' αρχαίου ναού του έρημικού
δέομαι μιās πασίχαρης θρησκείας άπομεινάρι.

ΔΗΛΟΣ

Μοιραίο νησι λίκνο ίερό του Άπολλωνίου φωτός,
χαμόγελο μιās Άνοιξης φωτοπεριχυμένης.
Βηρύλλι ή θάλασσα γλαυκό τοπάζι ό ούρανός
γαλάζια βρόχια τής γλυκειάς που σέ ύφανε είμαρμένης.

ΜΟΙΑΖΟΥΜΕ

Μέ τή μαρμαρωμένη μας λαλιά
καί τὰ πλατειά φτερά τὰ μαδημένα
μοιάζουμε τὰ περήφανα πουλιά
πού μείνανε καιρούς φυλακισμένα.

Κι' ὡς μέσα μου νά ἐκόπη μιὰ χορδή
τίποτε δέ μπορεί νά με ἀναστήσει.
Οὔτε κι' ἡ μυστικότητα σπονδή
τῶν λυγμικῶν δακρύων πού ἔχω χύσει.

Κι' ὄλη διαβαίνει ἡ ζήση μου καθώς,
ἐπιθανάτιος ρόγχος πού με πνίγει,
σάν ἕνας πού με τυραννάει ἐχθρός,
σάν φίδι πού τή σάρκα μου τυλίγει.

Μέ τή νεκρή στά στήθη μας καρδιά
καί τή σκιά τοῦ ὄνειρου τοῦ φευγάτου
μοιάζουμε τὰ παράλυτα παιδιὰ
πού ζοῦν μέ τήν ἐλπίδα τοῦ θανάτου.

ΠΟΣΗ ΜΑΤΑΙΙΟΤΗ

Ἄπ' τῆς ψυχῆς τῆ γλάστρα
τὰ ματωμένα λουλούδια τῶν στεναγμῶν μας
γίνηκαν τραγούδια. . .

Ἄπ' τῆς ψυχῆς τῆ γλάστρα
τὸ κίτρινο τριαντάφυλλο
ἀγκύλωσε τὸ χέρι πού τόσο τὸ εἶχε λαχταρήσει. . .

Ἄπ' τῆς ψυχῆς τῆ γλάστρα τίποτε πιά δέν μένει
μήτε τὸ ἄρωμα,
μήτε τοῦ ποιητῆ ἢ θύμηση. . .

Θεέ μου πόση ματαιότη. . .

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Νοσταλγῶ κάποια ἀκρογιάλια
πὺ χαϊδεύουν τὰ μαστράλια,

μ' ἀμμουδιές στρωμένες φύκια
καὶ σμαράγδινα χαλίκια

καὶ κορμιὰ σφιχτοδεμένα
χάλκινα ὅμοια καμωμένα

καὶ λογιῶ - λογιῶ πετράδια
μάτια πὺ σταλάζουν χάρδια

χείλη - ρόδα πυρωμένα
ἀπ' τὴ φλόγα τους θαμένα.

Νοσταλγῶ κάποια ἀκρογιάλια
ὄλο φῶς κι' ὄλο κοράλια,

πὺ τὴν ἄχαρὴ μου νιότη
ἐκρατήσανε δεσμῶτη.

ΕΙΠΕΣ

« Ἄς γίνεῖ ἀπόψε ἡ νύχτα ἐκείνη»,
εἶπες μὲ μιὰ δειλὴ φωνή,
« ἄς ἔρθεῖ ἀπόψε ἡ νύχτα ἐκείνη»,
κι' ἦταν τὰ χέρια σου ἄσπροι κρίνοι
σὰν ἄσπροι κρίνοι φωτεινοί.

Καὶ τρέμαν τὰ πυρά σου χεῖλη
τοῦ μουσικοῦ σου πόθου ἀνθοί,
καὶ τρέμαν τὰ πυρά σου χεῖλη,
σὰν ρόδο θυσιὶ τοῦ Ἀπρίλη
κι' ἦσουν σὰν αἶνιγμα θαθύ.

Κι' ἡ ραγισμένη πιά καρδιά μου
στὰ στήθη μέσα τὰ βαρειά
καθὼς παρθένια σ' ὥρα γάμου
ντύθηκε τὰ νεκρὰ ὄνειρά μου
στὴ γαλαζόφωτη βραδυά.

Μὰ κι' ἂν ἡ νύχτα ἐκείνη ἐχάθη
κι' ἐμεῖς δὲν ζοῦμε πιά μαζί,
μέσα στῶν στίχων μου τὰ θάθη
— τί κι' ἂν ἡ νύχτα κείνη ἐχάθη; —
κάτι ἀπ' τ' ὄνειρό μας ζεῖ.

ΟΙ ΜΕΡΕΣ

Οί μέρες νά κυλοῦν θλιμμένες δίχως
μέ λίγη τρυφερότη καί στοργή
κι' ἡ κάθε μας στιγμή νά μοιάζει στίχος
πού ἀνοίγει-στή ψυχὴ μιὰ νέα πληγή.

Ἀμέριμνοι οἱ ἀνθρώποι νά πατᾶνε
πάνω ἀπ' τὴ ματωμένη μας καρδιά
κι' οἱ πόθοι σιωπηλοὶ νά ξεψυχᾶνε
πουλιά πού δὲν γνωρίσαν λεφτεριά.

Καὶ νά κυλᾶν οἱ μέρες καὶ νά λυώνεις
πότε σ' ἐνός θανάτου προσημνί
καὶ πότε θλιθερά νά στεφανώνεις
τὴ μοῖρα μέ στυγνὴν ὑπομονή.

ΧΛΩΜΟ ΠΑΙΔΙ

Χλωμὸ παιδί ἀτημέλητο πού σέ εἶδα κάποιο ἀπόγιομα
σ' ἀρχαίου ναοῦ μιὰ Ἰωνικὴ κολώνα ἀκουμπημένο
μέ μιᾶς θλιμμένης ἔκφρασης τὸ φῶς μέσα στὰ μάτια σου
ποιὸ νάπανε τὸ μυστικὸ πού σέ εἶχε σκλαβωμένο;

Νᾶταν γιὰ μιὰ μαρτυρικὴν ἀγάπη πού ἔλυwane ἡ καρδιά
— σάρκινη σέ παράξενες τελετουργίες λαμπάδα —
ἢ μήπως ἡ Μαγιάτικη ρέμβη τοῦ δειλινοῦ ἢ βαριά,
σοῦδινε τόση ἀπόγνωση καὶ τόσην ὁμορφάδα;

Κι' ἴσως στῶν ἀναμνήσεων πού σέ κυκλῶναν τὸν χορὸ
κάτι κρυφοστοχάστηκες πού σέ εἶχε προδομένο
καὶ τώρα ἰκέτης κόμμιζες στὸ ρημαγμένο τὸ ἱερό
γιὰ μυστικὸ ἀφιέρωμα θουβὸ λυγμὸ πνιγμένο.

Μὰ ἐγὼ περάτης κι ἀγνωστος γιατί τόσο ἐλαχτάρησα
νά μάθω αὐτὸ τὸ μυστικὸ πού σέ εἶχε σκλαβωμένο
χλωμὸ παιδί ἀτημέλητο πού σέ εἶδα κάποιο ἀπόγιομα
σ' ἀρχαίου ναοῦ μιὰ Ἰωνικὴ κολώνα ἀκουμπημένο;

ΣΤΕΡΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Στὸ σπίτι μου πού νιώθω ξένο
κλαίει μιὰ γνώριμη φωνή
πού μυστικά μὲ τυραννεῖ
κάθε φορὰ πού μπαίνω - βγαίνω...

Ξεθωριασμένα καὶ παλιά,
φωτογραφίες πανωραίες,
κουρτίνες, ἔπιπλα, χαλιά
κι' ὅλες οἱ ὄρες του μοιραίες...

Γέρικά δέντρα καὶ κυρτὰ
γιομίζουν φύλλα τις ἀλλέες
καὶ μόνο εἰκόνες φευγαλέες
ἢ μνήμη τώρα συναρτᾶ...

Κι' ὡς φάντασμα ὄλο τριγυρίζω
χωρὶς νὰ ξέρω τὸ γιατί
κι' αὐτὴ ἢ ἔλπίδα περιττὴ
ἀνώφελο καὶ νὰ δακρῶζω...

Στὸ σπίτι μου πού νιώθω ξένο
κούφιο τὸ βῆμα μου ἀνηχητὴ
καὶ γιὰ στερνὴ μου προσευχὴ
Θεὲ μου γιατί νὰ μὴ πεθαίνω;

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ ΩΡΩΝ

Οἱ μέρες μας γεμάτες δισταγμὸ
γιομάτες τραγικὴν ἀλλοφροσύνη,
χωρὶς μῆτε μιὰ στάλα ἀναπαμὸ
τὸ πένθιμο τοπίο ν' ἀπαλύνει.

Πουλιὰ κι' οἱ ἀπαυδημένοι στοχασμοὶ
χτυπᾶνε τὰ φτερὰ τὰ αἵματωμένα
πού ἀπὸ στιγμὴ θαρρεῖς σ' ἄλλη στιγμὴ
θὰ σωριαστοῦν μπροστὰ μας πεθαμένα.

Καὶ μεῖς περιπλανώμενοι νεκροὶ
κάποιων κρυφῶν ἀλλόκοτων θανάτων,
σέρνουμε συντροφιά μας φοβερὴ
τοὺς ἤχους τῶν χαμένων μας βημάτων.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΔΡΑΜΑ

Τὸ μέγα δράμα μου πού ζῶ
κάνεις ποτέ δὲ θὰ τὸ μάθη
μὲς στής ψυχῆς τ' ἄραχλα θάθη
τὸν λόγο κλείνω τὸν πεζό.

Τὸν λόγο π' οὔτε κἂν εἰπώθη
κι' οὔτε νὰ γράφτηκε μπορεῖ
κι' ἢ μαύρη σκέψη μου ἄπορεῖ
κι' ἢ φαντασία δὲν τὸ νοιώθει.

Κι' ὅπως στὸ πέλαο τὸ βαθύ
καταποντίζεται τὸ πλοίο,
κι' ἀπὸ τὸ μυστικὸ βιβλίο
ὁ φθόγγος τώρα ἔχει χαθεῖ...

Τὸ μέγα δράμα μου πού ζῶ
κάνεις ποτέ δὲ θὰ μαντέψη
τὴν πληγωμένη μου τὴ σκέψη
μάτια κι' ἂν ἀπομυζῶ...

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΟΥ ΔΑΚΡΥΑ

Τὰ τελευταῖα μου δάκρυα πού χύθηκαν προχτές,
σὴς πληγωμένης μου ψυχῆς τὰ ἐρεθικά τὰ θάθη
δὲ θὰ τὸ μάθης σὺ ποτέ δὲ θὰ τὸ νοιώσης σὺ ποτέ,
ποιὰν θεῖαν ἀγάπην ἔπνιξαν καὶ πόσα ὠραία πάθη.

Καὶ οὔτε ποτέ θὰ φαντασθεῖς τὴν ἀσημόφωτη βραδιά
ὅταν ἐπρωτοχάιδεψα τὰ καστονά μαλλιά σου
ποιοῦ κύκνου εἶχες περήφανου κι' ὠραίου τὴν καρδιά
σὰν ἄθυρμα στὰ χέρια σου, παιγνίδι στὴν ποδιά σου.

Νᾶξερεις, ἀγαπήθηκες μὲ τὴν ἀγάπη τὴν τρανὴ
πού ἀρχαῖοι θεοὶ καὶ ποιητὲς μποροῦνε νὰ χαρίσουν,
μὰ ἐσὺ μοιραῖα κι' ἀστόχαστα μιὰ νύχτα σκοτεινὴ,
τοὺς κρύους βοριάδες ἄφηκες νὰ τήνε σθήσουν.

Τὰ τελευταῖα μου δάκρυα πού χύθηκαν προχτές
κρουνοὶ μὲς στὴ καρδιά μου,
δὲ θὰ τὸ μάθης σὺ ποτέ δὲ θὰ τὸ νοιώσης σὺ ποτέ.
ἦταν σπονή γιὰ τὸ νεκρὸ μαρτυρικὸ ἔρωτά μου.

ΥΣΤΕΡΟΦΗΜΙΑ

Ἡ ἀναπάντεχη μοῖρα τῆς ἀθανασίας
ἔτοιμάζει τὸν λευκὸ μας χαμό.
Ἡ ἀναπάντεχη μοῖρα ποῦ μᾶς προφταίνει
καὶ π' οὔτε κανεῖς νὰ τῆς ἀντισταθεῖ μπορεῖ.

Φωνὲς ἀγαπημένων ἰσκιῶν ἀγκαλιᾶστε μας
ψιθυρισμοὶ τῆς σιγῆς ἀκοῦστε
τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς ποῦ πάει νὰ ραγίσῃ.

Οἱ ματωμένες τριανταφυλλιές
μάταια κοιτᾶνε περήφανες τὸν ἥλιο
δείχνοντας τὴν ἀνοικτὴ τους πληγὴ.

Ἄναπάντεχη μοῖρα τῆς Ἀθανασίας.
Τώρα πιά δὲν μᾶς σώζει μήτε ὁ Θάνατος.

ΝΟΣΤΟΣ

Στὸ Σπίτι μας ποῦ ὁ πόνος τώρα ἐρήμαξε
κι' ἄγριος βορεινὸς κτύπησε ἀγέρας
σὰ φάντασμα παλιὸ πλανᾶται ἢ σκέψη μου
ὅταν σκορπάει τὸ γκρίζο φῶς τῆς μέρας.

Κι' ἀνάμεσα ἀπ' τὰ κίτρινα ἑκατόμφυλλα
κι' ἀπὸ τὸ εὐωδιασμένο μπουγαρίνι
περνῶ σὰ μιὰ σκιά θουβῆ κι' ἀνάλαφρη
μὰ ὠχρὴ καὶ λυγισμένη ἀπ' τὴν ὀδύνη.

Καὶ στὸ παλιὸ πεζούλι τὸ κισσόπλεχτο
ποῦ τὰ λευκὰ ὀλολύζαν περιστέρια
στέκομαι μιὰ στιγμή κι' ἀναστοχάζομαι
νοσταλγικά, χαμένα, καλοκαίρια...

Κι' ὕστερα ἀργοδιαβαίνω στὰ δωμάτια
ποῦ τώρα εἶναι κλειστὰ καὶ ρημογμένα
τὰ πάντα εἶναι τριγύρω καθὼς τ' ἄφηκα
ἀπὸ καιρὸ μισεύοντας στὰ ξένα.

Καὶ ξεγλιστρῶ σκιά θουβῆ κι' ἀνάλαφρη
μὰ ὠχρὴ καὶ λυγισμένη ἀπ' τὴν ὀδύνη
ἀνάμεσα ἀπ' τὰ κίτρινα τριαντάφυλλα
κι' ἀπὸ τὸ εὐωδιασμένο μπουγαρίνι.

ΣΟΥΝΙΟ

Τις Πυραμίδες τις στυγνές καὶ τις δλόρθες φοινικιές,
θεντάγιες ποὺ ἀνοιξαν χρυσές μές στή φωτοπλημμύρα,
φέρνω σὸ νοῦ μου ἀθέλητα σ' ὦρες βαθειές κι' ἐκστατικές
σάν τῆς Αἰωνιότητας μ' ἀχνοπλανᾶ ἡ πορφύρα...

Καὶ σκοτεινῶν κυπαρισσιῶν τις σιλουέτες τις ρεμβές
πλάϊ σέ ναῶν Βυζαντινῶν τῆ μακαρία γαλήνη,
στοχάζομαι κάθε φορά ποὺ κάποιες πίκρες μου θουθές
μὲ κάνουνε ν' ἀποζητῶ θανάτου λησμοσύνη...

Μὰ ἡ θύμησή σου ποιά χαρὰ λυτρωτική μές στήν καρδιά,
τοῦ Ποσειδῶνα ἀρχαῖε ναέ, σὸ ἀπλό σου μεγαλεῖο,
καθὼς σ' ἐξιδανίκευσε μιὰ φεγγαρόλουστη θραδιά
στά μάτια, μέσα ἀπὸ ἓνα ἀργὸ ξεκινημένο πλοῖο...

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Τὰ χρόνια ἐκύλησαν, ψυχὴ, μὰ τί πικρία ποὺ μένει.
Ἡ ἀνάμνηση μιὰ ὀλάνοικτη πληγή...
“Ἐνα πρὸς ἓνα, ἀλλοίμονο, σὲ ἀφήκαν προδομένη
ὁ Ἔρωτας, ἡ Φιλία κι' ἡ Στιοργή...

Τὸ μέτωπό μας γέρνει πιά πυρό, στεφανωμένο
τὰ ρόδα ποὺ ἐπορφύρωσε μιὰ δύση ἐκστατική
καὶ τῶν ματιῶν μας τὸ γλαυκὸ τὸ φῶς τὸ ἰλαρωμένο
σάν δυὸ λαμπάδων νεκρικῶν ἀνταύγεια τραγική.

Κι' ὡ πόσο ἐγένηκε βαρὺς τοῦ Γολγοθᾶ ὁ Σταυρὸς
σὸ δρόμο ποὺ ἀνεβαίνουμε, σὸ δρόμο τὸν Μοιραῖο.
Τριγύρω ἡ γλευὴ κι' ὁ πικρὸς τοῦ πλήθους διασυρμός,
χωρὶς νὰ βλέπω πουθενὰ τὸν Κυρηναῖο...

Μὰ κι' ἂν τὰ χρόνια κύλησαν κι' ἄλλο σὲ μᾶς δὲ μένει
παρὰ τῶν ἀναμνήσεων ἡ ὀλάνοικτη πληγή,
μὲς στήν ἀγκάλη τῆς ἐριμίας κρυφὴ μαριμαρυγὴ
τὰ βήματά μας ὀδηγεῖ Θεόσπαιτη Εἰμαρμένη.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Θέ μου, εἶν' ὁ δρόμος μακρυνὸς κι' ἐγὼ εἶμαι κουρασμένος.
Νοιώθω νὰ γίνεται θαρὺς τῆς νειότης μου ὁ σταυρὸς.
λείπουνε πιά ἡ ἀπαντοχὴ κι' ἡ ἐλπίδα καὶ τὸ σθένος
καὶ μόνο ἐντὸς μου ἀνθεῖ γοερὰ ὁ τελευταῖος λυγμὸς.

Θέ μου, τόση ἐγκατάλειψη γιὰ μέ, ποῦ εἶναι ἡ στοργή σου;
Ἐστέρεψαν τῆς χάρις σου οἱ κρουνοί;
Χαοτικὰ ἐκυκλώσανε σκοτάδια μιᾶς ἀθύσσου
τῆ θρικολακκισμένη μου ψυχὴ τῆ σκοτεινῆ.

Θέ μου, τώρα ποῦ ὁ πόνος μου, σὰν ἄγρια καταιγίδα,
μαδᾶ μιᾶς μουσικότητός μου ἀγάπης τὸν ἀνθό,
εὐδόκησε τὴν νύχτα αὐτὴ μοιραία νὰ λυτρωθῶ
ντυμένος τὴν πραϋντικὴ τοῦ θάνατου ἀλουργίδα.

ΜΙΚΡΟ ΕΛΕΓΕΙΟ

Δὲν περπατάω, σέρνομαι στὶς γειτονιές σου Ἀθήνα,
μὲ τὴ θαθεῖά μου μυστικὴ, ἀνεπούλωτη πληγὴ...
Ἐδῶ θαμμένο τὸ ἴνδαλμα, τῆς προσδοκίας τὰ κρίνα,
κ' ἐντὸς μου ἡ στερεμένη πιά τῆς Κασταλίας πηγῆ.

Λευκὴ μιὰ λήκυθο ἀττική, κάθε γωνιὰ τοῦ δρόμου,
κρατᾷ τῆς πεθαμένης μου τῆς νιότης τὴ σποδὸ·
αἷμα σταλάζει ἡ θύμηση κ' ἐγὼ μὲ μάτια τρόμου,
νὰ βλέπω κείνο τὸ φρικτὸ, ποῦλεα νὰ μὴν τὸ ἰδῶ.

Μὰ ὥστόσο τ' ἅγιο χῶμα σου τὸ νιώθω νὰ κοιλεῖ,
μὲ γητευμένου ἀύλου φωνῆ, τὰ μάταια θήματα μου·
σὲ μιὰ ἀνελέητη ἀγκαλιά, στιγνὴ, χωρὶς φιλί,
ποῦ κλείνει, τὰ νεανικὰ χαμένα ὄνειρατά μου.

ΑΓΑΠΗΣΑ

Ἀγάπησα τὴν μαύρη μου Εἴμαρμένη,
καὶ τὸν αἵματωμένο μου σταυρό.
Καμμιά χαρὰ ἢ καρδιά δὲν περιμένει
τίποτε πιά κι' ἐγὼ δὲ λαχταρῶ.

Γιὰ μᾶς ἡ εὐτυχία εἶναι μιὰ ξένη.
Νὰ ζήσω τὴ χαρὰ πιά ἀνημπορῶ.
Ἀγάπησα τὴν μαύρη μου Εἴμαρμένη
Καὶ τὸν κρυφὸ λυγμὸ μου τὸν γοερό.

Καὶ τὸ αἶμα τῆς καρδιάς ποὺ ἀχνοσταλάζει
ἀπ' τὴν ὀλάνοιχτή μου τὴν πληγή...
Τὸν διψασμένο πόθο ποὺ σπαράζει
δίχως νὰ ἔβρει μιᾶς λύτρωσης πηγὴ.

Καὶ τᾶκανα στολίδι, αἵματωμένη
πορφύρα τῆς ζωῆς μου θριαμβικὴ
Ἀγάπησα τὴν μαύρη μου Εἴμαρμένη
τὴν τραγικὴ...

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

Ἀπόψε, Θεέ μου, ποὺ πονῶ μὲ τὴν καρδιά μου τὴ δειλὴ
καὶ μοιάζω μὲ ἀζευγάρωτο πουλὶ ξενιτεμένο,
ποὺ ἔχω μοιραῖα ὑποταγῆ στὴ Θεϊκὴ βαρεια Βουλή
τόσο ποὺ οὔτε τὸν θάνατο τολμῶ νὰ περιμένω,

ἀπόψε ποὺ ὄλα μιὰ πολὺ θαθειά μου ἀνοίγουνε πληγὴ,
ἀγάπες ὄνειρα, παλιὲς φιλίες καὶ ἀναμνήσεις,
ποὺ οὔτε ἓνα ρόδο δὲν ἀνθεῖ πὰ στῆς ζωῆς μου τὴ φραγιὴ
κι' οὔτε μιὰ γνώριμη ἀγκυαλιά, ψυχὴ, γιὰ νὰ γυρίσεις,

ἀπόψε ποὺ κάθε πιαλιά μου ὀδύνη φαίνεται φαιδρὴ
μπροστὰ στὸ ἀπέραντο κενὸ ποὺ ἀο-νὰ μὲ καταπίνει,
ὅς ἦτανε τὴν ὥσα αὐτὴ τὴν τόσο ἀνήλεα φοβερὴ
νὰ κοινωνήσω ἀπ' τῶν Μουσῶν τὴν ἔνθεθ' Ἰπποκρήνη.

ΛΕΜΕΣΟΣ

ὦ Λεμεσό πῶς νοσταλγῶ τ' Ἀπριλιομάη τὰ δειλινὰ
κάτω ἀπ' τὸν πιὸ γλαυκὸ οὐρανὸ τῶν ἀττικῶν Φαλήρων
ὅταν μιὰ ὀδύνη τὴν ψυχὴν σάν ἐρινύα τυρανανᾶ
καὶ μοῦ ματώνει τὰ φτερά τῶν μυστικῶν μου ὄνειρων.

Τὶς αμαραγδένιες σου ἀμμουδιές ποῦ σάν χαμόγειλο Θεῶν
τὴν κουρασμένη μου καρδιά φαιδρύνουν κί ἱλαρώνουν,
τοὺς ἤχους κατασκευτικῶν εὐλαθικῶν ἐσπερινῶν
τὶς συνοικίες ποῦ παλιές καμάρες στεφανώνουν.

Τὸ κάστρο σου ποῦ ἵπποτικές μορφές τὶς πένθιμες νυχτιές
γιομίζει καὶ τὶς ξωτικές ἀρχίζουν λιτανεῖες
τὸ σπίτι μου τὸ πατρικὸ μὲ τὶς πλιακόστρωτες αὐλές
καὶ τῶν λευκῶν μπουγαρινῶν τὶς πράες εὐωδίες.

Τὸ κάθε τι, κάποια γωνιά δρομάκου, σπίτια παλαιϊκά,
δενδροστοιχίες, δειλινὰ ἱλαρὰ τριανταφυλλένια,
ὅ,τι μὲ ὄνειρολίκνισε στὰ χρόνια μου τὰ παιδικά,
τῆς νοσταλγίας ἀντίδομα σὴν κάθε μάταιη ἔννοια.

Μὰ πιότερο μιὰ εἰκόνα σου δέσμους κρατᾶ τοὺς λογισμούς :
Ὁ μιναρὲς παλιοῦ τζαμιοῦ δυὸ φοινικιές καὶ πέρα
μιὰ θάλασσα ἀφροστέφανη ποῦ μὲ πικροὺς ὀλολυγμούς
μοῦ ἐμοιρολόγησε νεκρὴ μιὰ νεανικὴ χιμαῖρα.

Η ΖΩΗ ΜΑΣ

Εἶναι ἡ ζωὴ μας κάτι δίχως νόημα,
δίχως ἓνα θαθύτερο σκοπὸ.
Μαδῆσαν τὰ ὄνειρά μας ἄνθη πρῶϊμα
μιὰ νύχτα πρὶν νὰ δέσουνε καρπὸ.

Μονάχοι μας μὲ πλήξη κί ἀβουλία,
σάν ἄνθρωποι ποῦ ἔχασαν τὴν ψυχὴν
κρατᾶμε γιὰ στερνὴν ἀμφιβολία,
ἐνὸς θανάτου τὴν ἀπαντοχή.

Κί ἀπ' τῶν γλαυκῶν ματιῶν μας τὰ πελάη
ποῦ ἐθάμπωσαν τὸ δάκρυ κί ὁ καημὸς
καθὼς πουλὶ ζυγιάζεται καὶ πάει
ὁ μέγας τῆς ἀγάπης λυτρωμὸς.

ΣΠΟΝΔΗ

Κάποιες γλυκές μορφές που τόσο αγάπησα
καί που ίσως με λησμόνησαν για πάντα,
μές στο γαλάζιο θράδυ αναλογίζομαι
μιά έρωτική σπονδή στα περασμένα.

Στο λεύκωμα μπροστά που ώς τώρα κράταγε
τήν ευωδιάν έρώτων πια σθημένων
καθώς μια μυροδόχη άβρη πανάφραχη
το μυρωμένο το αίμα των ύακίνθων.

Χίλιες γλυκές ανάμνησες ζωντάνεψαν
νιογέννητες των πόθων πεταλοῦδες
που άναιζη οῦνε μέλι να τρυγήσουμε
άπ' των νεκρών μου έρώτων τα λουλούδια.

Τριγύρω άβρη μια άτμόσφαιρα χλιαρότατη
σα χάδι βελουδένιο ήδιονισμένο,
το ρόδο των χειλιών μου άναζοπύρωσε
καθώς φιλιών γλυκύτατων ή άνάσσα.

Κι' άναψε άπό τον πόθο σαν μια σάρκινη
λαμπάδα ή ποθοπλάνταχτη άγκαλιά μου
καί νοιώθω μέσ στα στήθια άπό το λάγγεμα
τήν νεανική καρδιά μου μεθυσμένη.

Κάποιες γλυκές μορφές που τόσο αγάπησα
καί που ίσως με λησμόνησαν για πάντα,
μές στο γαλάζιο θράδυ αναλογίζομαι
μιά έρωτική σπονδή στα περαισμένα.

Σ' ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟ ΙΕΡΟ

Σάν χέρια έρωτοπλάνταχτα, σφιχταγκαλιάζουν οί κισσοί,
του ξεχασμένου του έρου γύρω τ' αρχαία συντρίμμια
καί κάποιον θάφρο, που άλλοτε θα κράταε — χάρη περισσή —
ένος Θεού ώραιότατου, την ύπερτέλεια γύμνια.

Καί τ' άγριοτριαντάφυλλα που πορφυρώνουν τις βραγιές
τ' Απριλομάη γητευτή, χαρές καί περηφάνεια,
μαδοῦν, στη μάταιη προσημονή, τις άνοιξιάτικες βραδιές,
των Σειληνών καί των Νυμφών να γίνουνε στεφάνια.

ΣΑΝ ΚΑΤΙ ΠΡΟΣΜΕΝΩ

Σάν κάτι προσιμένω νάρθει γάλι - άγάλι
Κι' ή μάταιη έλπίδα πλατειά και μεγάλη...

Μά ώστόσο διαβαίνουν τά χρόνια χαμένα
— Καράβια που φεύγουν γοργά για τά ξένα —

Και τ' άσπρα τά ρόδα κοσμοῦν τούς κροτάφους
Τά ρόδα που άνθισαν μονάχα για πάφους.

Κι' ή θάλασσα πάντα θρηνεί στ' άκρογιάλι
για κάποιο μικρό που τής πήραν κοράλλι.

Και σβύνει χλωμή του χειμώνα Σελήνη,
για κούφιο φιλι που δέ δόθη σε κείνη.

Μά τί να προσμένω νάρθει, γάλι - άγάλι,
κι' ή μάταιη έλπίδα πλατειά και μεγάλη;

Ο ΚΥΚΙΝΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

"Έτρεμε ή φλόγα ώς κίτρινο τριαντάφυλλο σε φράχτη
που άχνοσαλεύει στής νυχτιάς τή μυρωμένη άνάσια.
Κι' ήσουν μπροστά μου ώς όραμα χερουβικό και πραιο
κι' έλάμπαν σαν γαλάζιοι άνθοι τά έκστατικά σου μάτια.

Στό πάρκο πέθαινε θουβά τ' ώραίο τó καλοκαίρι
και στίς άλλές τά χλωμά περίτρομα λουλούδια
μαδοῦσαν τά πολύχρωμα ξεθωριασμένα φύλλα
κ' είχαν τó δέος τών φριχτών μελλούμενων θανάτων...

Κι' έσκυβε ό κύκνος τής ψυχής να πιεί και να μεθύσει
τό δυνατό τής όμορφιάς κρασί τó ευωδιασμένο
άπ' τó γλαυκό τής νειότης σου περίλαμπρο άμφορέα
κι' έτρεμε ή πένθιμη ψυχή μην σβύσει τ' όνειρό της.

ΣΟΥΡΟΥΠΟ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Μενεξελίς στὸ σούρουπο φαντάζει
ὁ μιναρὲς κι' οἱ φοινικιῆς τριγύρου
ἀσάλευτες σὰν σ' ἔκστασιν ὀνείρου
σὲ λίμνης καθρεφτιοῦνται τὸ τοπάτσι.

Μὲς στὸν μπαξὲ τῆς γιασεμιᾶς τὸ ἀτλάζι
τὴν εὐωδιὰ σκορπάει τ' αὐλοῦ μύρου.
Καὶ στὰ μαθιά τὰ πέλαγα τοῦ Ἀπείρου
ναυαγισμένη γόνδολα ἠσυχάζει

Αὐγουσσιανὸ φεγγάρι. Καλωσύνη
καὶ γλυκασμὸς μὲς στὸ γαλάζιο βράδου...
Κι' οἱ νυχτερίδες ὡς γοργοπετᾶνε,

μοιάζουνε μὲ ψυχὲς ποῦ ἀναζητᾶνε
— Ἀφίνοντας τ' Ἀσφοδελὸ Λειθάδι —
δωκάτω, θαλπωρὴ καὶ λησμοσύνη...

ΙΜΕΡΟΣ

Ξύπνησε μέσα μου ὁ βαθὺς καὺμὸς τῶν ἀσκητῶν
Καὶ μὲ παιδεύει ὁ πόθος σου ἀξειδίψαστο μελίσι·
πῶς νιώθω, Βάκχα ἀρχαϊκὴ σ' ἓνα ἱερὸ μεθύσι,
νὰ δίνεται ἡ ἀμαρτώλῃ ψυχὴ τῶν ποιητῶν.

Κι' ἂν ἀπὸ τὴν κρουστάλλινη τῆς θείας σου νιότης θρύση
δὲ ρούφηξα τὸ μαγικὸ νερὸ νὰ ξεχαστῶ...
κι' ἄσβυστη φλόγα μυστικὴ λὲς κι' ἔχει ξεπηδήσει
ἀπὸ τὸ ἠδονικώτατο φιλί σου τὸ ζεστό,

ὅμως τὰ πιὸ παράξενα λουλούδια εἶναι π' ἀθνίζουν
στὴν ἀνελέγητη ἀγκαλιὰ τῆς βαρυχειμωνιάς
κι' ὄχι τὰ ὀλάσπρα γιασεμιὰ κι' οἱ ἀνθοὶ τῆς λεμονιάς
ποῦ οἱ αἶθρες στὰ πιαντέρημα παρτέρια ἀναρριπίζουν.

Πῶς μὲ λαγγεύει ὁ πόθος σου τρέμω νὰ τ' ἀναλογιστῶ
— Βουνίσιο, ἀδρό, ἀξειδίψαστο ποῦ ἀπόμεινε μελίσι —
Κάθε φορὰ ποῦ προσπερνᾶς μὲ τὸ κορμί σου τὸ κρουιστὸ
ψηλόλιγνο σὰ τὸ μοναστηρίσιο κυπαρίσι.

ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΒΓΟΥΣΤΟ

Δεκαπεντάβγουστο σωστό
παίρνουν κερι λαμπάδιστό
στή χάρη της ν' ανάψουν
ν' ανάψουν και νά κλάψουν.

Δεκαπεντάβγουστο σωστό
ψωμί σταράτο και ζεστό
τά σύμπαντα ήμερεύουν
κι' οί νιές κάλοκαιρεύουν.

Προσμένουν τόν καλό νάρθει
κι' ἄς ἔχει αὐτὸς καιρὸ χαθεί
στοῦ κόσμου σὲ μιὰν ἄκρη.
Τί νά ὠφελεί τὸ δάκρυ;

Δεκαπεντάβγουστο σωστό
θέλω γλυκὰ ν' ἀφουγκραστῶ
τὴ μακρινὴ φιλογέρα
καθὼς θά σβήνει ἡ μέρα.

Τὰ χρόνια μου τὰ παιδικὰ
μου παίρνουν τὰ συλλογικά...
Μήπως τολμῶ νά ἐλπίσω
πὼς θά γυρίσουν πίσω;

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ

Δὲν ἔχει παρακάτω ἐκεῖ τοῦ φτάσαμε
κι' οὔτε ὁ λυγμὸς τὴν λύτρωση μᾶς φέρνει,
ὅ,τι εἴχαμε ἀκριβὸ κι' ὠραῖο τὸ χάσαμε
κι' ἀβούλη πιά ἡ ψυχὴ μας παραδέρνει.

Κι' ὅ,τι ἦτανε γιὰ μᾶς χαρὰ ἀνεκκλάλητη
θεῖα δωρεά, τοῦ ὄνειρου εὐδαιμονία,
ἡ νειότη μας, ἀνήμπορη, παράλυτη,
λυώνει σ' ἑνὸς θανάτου ἀδημονία.

Κι' ἡ ὁμορφιά, σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου μας.
Αἷμα τὸ δάκρυ ἀχνό, τῆς ἱκεσίας.
Κι' ἡ κάθε μέρα, ἕνα καρφί, τοῦ βίου μας,
τοῦ βίου μιᾶς ἀνώφελος θυσίας!

ΣΤΗΝ ΙΘΑΚΗ

Φτάσαμε στην Ίθακη τὸ πολυπόθητο νησί.
Μὰ Πηλενόπη πουθενά κι' οὔτε μνηστήρες.
ὄλα μιὰ φαντασίωση μὴν ἦταν περισσὴ
γιὰ ἥρωϊσμοὺς κενούς κι' ἐλπίδες στεῖρες;

Κιρῖμα ποὺ τόσος πόθος στὴν καρδιά
γιὰ τὴν ἐπιστροφή καὶ τόση πάλη.
"Αραγε περισσότερο δὲν ἄξιζαν
τῆς Κίρκης τὰ γητέματα, τῆς Καλυψῶς ἢ ἀγκάλη;

Κι' αὐτὲς οἱ προφητείες οἱ τρανές,
σὲ ἀνθρώπους καὶ Θεοὺς τόσες θυσίες,
μὲ τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων ζωντανῶν,
δυὸ λόγια νὰ μᾶς ποῦν οἱ Τειρεσίες...

Φτάσαμε στὴν Ίθακη τὸ πολυπόθητο νησί,
μὰ οὔτε μιὰ ἀγκάλη στοργικὴ ποὺ νὰ μᾶς κράζει
αὐτὸ τὸ μόνο ἀληθινό, τ' ἄλλα νιότη χρυσή
κι' ὄνειρα μιᾶς ἄρρωστης ψυχῆς ποὺ αἵματοστάζει.

ΠΡΟΣΜΟΝΗ

Προσμένω τῆς ἀγάπης τὸν ἀνθὸ
ἄλλο δὲν μοῦ ἀπομένει νὰ ποθῶ
τὴν ἄχαρη ζωὴ μου νὰ μυρώσει
προσμένω τῆς ἀγάπης τὸν ἀνθὸ
καὶ μέσα ἀπὸ τοῦ πάθους τὸν βυθὸ
μιὰ θεία βραδιά ἰλαρὴ νὰ μὲ λυτρώσει.

Κοῖ μιᾶς γλυκειᾶς φιλίας τὴ στοργὴ
σὰν ἄστρου μυστικὴ μαρμαρυγὴ
τὸ σκοτεινὸ μου δρόμο νὰ φωτίσει
καὶ μιᾶς γλυκειᾶς φιλίας τὴ στοργὴ
σπὴν πέτρα τῆς ψυχῆς μιὰ νέα πηγὴ
σὰν Βιβλικὸ ραβδί νὰ μοῦ χαρίσει.

Κι' ἀκόμα κάποιο χέρι ὅταν πονῶ
στὸ θλιβερὸ τῆς σκέψης μου οὐρανὸ
μ' ἓνα του χᾶδι ἄβρον εὐδία νὰ χύσει
κι ἀκόμα κάποιο χέρι ἐρατεινὸ
ὅταν γιὰ τὸ ταξίδι θὰ κινῶ
τὰ κουρασμένα μάτια νὰ μοῦ κλείσει.

BAMBOO VILLAGE

Θά βρέχει τώρα στο **Bamboo Village**
κι' οί χείμαρροι θά σέρνουν δίχως οϊκτο
συντρίμματα καρδιῶν λησμονημένων
ἀπὸ τὸ περασμένο καλοκαίρι...

Θά βρέχει τώρα στο **Bamboo Village**
κι' ὁ βορεινὸς ἀγέρας θά ριπίζει
τὰ φύλλα πὸν χορεύουν μεθυσμένα
σὲ ἀγκάλες χειμωνιάτικων θανάτων.

Θά βρέχει τώρα στο **Bamboo Village**...
Καὶ κείνες οἱ ξανθομάλλες Ἐλθίρες
μὲ τὰ κερένια πρόσωπα πὸν νᾶναι;
Πλάι σὲ ὠχρούς ἐφήθους πὸν θυμίζαν
ξεθωριασμένους πίνακες τοῦ Γκρέκο
σὲ ποιῆς εὐδίες ἄραγε λικνίζουν
τὰ πλανεμένα, μάτια βήματα τους;

Θά βρέχει τώρα στο **Bamboo Village**
"Ὁμως ἐγὼ γιὰ τὴν ἀναθυμᾶσαι
στὴν τραγικὴ τὴν μόνωσή μου, ἀπόψε;

REQUIEM

Ἄργοπεθαίνω ἀπὸ τὴν πλήξη
κι' οὔτε μπορῶ νὰ τραγουδῶ
μήτε παράθυρο ν' ἀνοίξει
γλυκὸ ἕνα πρόσωπο νὰ ἰδῶ...

Κι' ὅσα χαρὲς μοῦ εἶχαν σκορπίσει
στὴ πονεμένη αὐτὴ ζωὴ,
καφτὸ μολύβι ἔχουν καθίσει
μὲς στὴν καρδιά, βράδυ, πρωτῆ.

Τῆς μυγδαλιάς τὰ δάσπρα κλώνια
νύφες Θανάτου τὰ φοροῦν
καὶ κρῶζουν τ' ἄγρια τὰ παγώνια
γιὰ κείνα πὸν κατηφοροῦν.

Καὶ μεῖς χαμένοι αὐτοῦ τοῦ κόσμου,
τὶ νὰ προσμεնουμε στερνὸ,
τώρα πὸν ἀπύθμενο κενὸ
σὰν Ἄβυσσο ξανοίγει ἐντὸς μου...

η χαρίζει
στον κόσμο ξεχωριστή απολαύση

γιατί προσέχει την λεπτομέρεια.
Τηλεοράσεις, Ραδιόφωνα, Ραδιοπικάπ PYE
Σε κάθε συσκευή της
ή PYE προσδέτει κάτι περισσότερο.

Έλατε να τις δήτε στα καταστήματα:
ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ Σ. ΣΑΒΒΙΔΗΣ ΛΤΔ.,
Λευκωσία Τηλ. 63336, 62212, 76613
Λεμεσός Τηλ. 2730
Άμμόχωστος Τηλ. 66095 και 62948

μπυρα
ΚΕΟ
βραβευθαισα με
χρυσουν μεταλλιον
εις την διεθνη
εκθεσιν Λειψιας
1974

